Lietuvis

The Lithuanian, Semi-Weekly Newspaper Authorized by EUCOM/HQ Civil Affairs Division. Authorization No. UNDP 203 * Publisher: Al. Laikunas, (13 b) Memmingen, Postfach 2 * Circulation: 9.000 * Printer: Dietrich & Schuster, Memmingen, Schrannenplatz 6.
Atsak. redaktorius-leidėjas Al. Laikūnas, vyr. redaktorius V. Meškauskas, redaktorius J. P. Palukaitis. Redakcijos ir Administracijos adresas: (13b) Memmingen. Postfach 2. Tel. 2677.
Laikraštis eina dukart savaitėje. Paskiro Nr. kaina 0,40 DM. Prenumeratos kaina Vokietijoje 3,— DM, užsakant užsieniui 4,— DM mėnesiui.

Nr. 28/29 1949. X. 28.

Spaudimas į Tito didėja

Naujas žingsnis: išvaromas ambasadorius

Maskva (AP). Sovietų vyriausybė įteikė Jugoslavijai notą, kurioje reikalaujama atšaukti ambasadorių Mrazovicą. Notoje sakoma:

„Sovietų užsienio reikalų ministerija yra įgaliota pranešti Jugoslavijos vyriausybei sekantį: valstybinio nusikaltėlio ir šnipo Rajko byloje Budapešte paaiškėjo, kad dabartinis Jugoslavijos ambasadorius Sovietų Sąjungoje Mrzovicas, ilgą laiką šnipinėjo ir ruošė sąmokslą prieš Sovietų Sąjungą, ir nepaisant to, kad yra ambasadorius, jugoslavų spaudoje paskelbė Sovietų Sąjungą šmeižiančias informacijas. Turint tai galvoje Sovietų Sąjungos vyriausybė konstatuoja, kad Mrzovico palikimas, kaip diplomatinio atstovo, Sovietų Sąjungoje yra neįmanomas.“

Įdomu, kad Mrazovicas jau nuo rugpiūčio mėn. gyvena Belgrade.

Vengrijai pavesta išprovokuoti karą?

Viena (UP). United Press korespondentui Vienoje Edg. Ulsameriui į rankas pakliuvo slaptas Vengrijos komunistų laikraštis „Magyar Kommunista“ spalių mėn. numeris, kuriame rašoma, kad Vengrijai bus pavesta išprovokuoti karą su Jugoslavija. Metų pabaigoje Vengrija kuriuo nors pretekstu paskelbsianti Titui karą, o jos pavyzdžiu netrukus turės pasekti ir Rumunija, Bulgarija, (į kurią dabar atvyko sovietų marš. Bulganinas) bei Albanija. Višinskis jau pasirūpins, kad tas konfliktas būtų lokalizuotas ir Vakarai į jį neįsimaišytų. Sovietai savo kariuomenės, išskyrus tam tikrą specialistų skaičių, nesiųs. Lenkija ir Čekoslovakija telks savanorius.

JAV diplomatai netiki

Londonas (AP). Kaip jau pranešėm, Londone įvyko JAV diplomatų, reziduojančių už geležinės uždangos konferencija. Jos vadovas užsienio reikalų ministerijos Europos skyriaus v-kas G. W. Perkinsas pareiškė spaudos atstovams, kad JAV Jugoslaviją ir toliau laiko už geležinės uždangos esančiu kraštu.

Žurnalistai spėlioja, jog konferencijos dalyviai manė, kad kominformas savo spaudimą dar daugiau sustiprins, tačiau prie atviro karo nebus prieita. Visi gandai apie tariamus susirėmimus Jugoslavijus-Rumunijos pasienyje pasirodė esą iš piršto išlaužti. Antra vertus, Jugoslavijos išrinkimas į Saugumo Tarybą po visų Višinskio grasinimų sudavė sovietų orumui toki smūgį, kuris verčia kaip nors reaguoti.

Diplomatai nutarė, kad JAV Jugoslaviją turinčios visokiais būdais remti. Ir ne tik ūkiniškai bei politiškai, bet techninėje srityje ir kariškai.

Kodėl britai balsavo prieš

Londonas (BBC). Jugoslavija, nepaisant visų sovietų protestų, buvo išrinkta į Saugumo Tarybą. Tačiau tas išrinkimas nebuvo toks efektingas, koks galėjo būti. Per pirmąjį balsavimą Jugoslavija nesurinko reikalingos 2/3 balsų daugumos. Ji tegavo 37 balsus, tuo tarpu jos konkurentė Čekoslovakija 20. Tik per antrą balsavimą Jugoslavija, gavusi 39 balsus, buvo išrinkta į Tarybą. BBC savo savaitiniame komentare, aiškindamas britų elgseną, kurie, kaip žinia, balsavo už Čekoslovakiją, kas sukėlė net britų spaudos nepasitenkinimo (žiūr. spaudos puslapiuose“), teigia, kad praktiškai Jugoslavijos išrinkimas teturės mažai reikšmės, bet kartu tai prieštarauja vad. „Gentlemen's Agreement“ (džentelmeniškam susitarimui) į tarybą rinkti tokias valstybes, kurios turi kitų to regiono valstybių pasitikėjimą. Jugoslavija neturėjo kitų pietryčių Europos valstybių pasitikėjimo, todėl ir neturėjo būti renkama.

24 dienos be vyriausybės

Ir ko tam kraštui trūksta? Juk Prancūzija šiandien yra kraštas — išvadžioja zürichiškė „Weltwoche“ — kuriame didelė tauta gali pakenčiamai, galima sakyti, gerai gyventi. Kraštui negresia nedarbo rykštė, jo ūkis palyginti gerai veikia, gamybos skaičiai auga taip pat ir mokėjimų balansas yra jam palankus. Jį aplanko šimtai tūkstančių, jei ne milijonai turistų, kurie palieka labai stambias užsienio valiutos sumas. Dar šiandien Paryžius yra perpildytas užsieniečiais. Sunku gauti viešbučiuose kambarį, o jo restoranuose ar teatruose rasti vieta — yra stačiai menas.

Tačiau nepaisant tokios, rodos, geros būklės kraštas pergyvena sunkią, galima sakyti, pavojingą krizę. Vyriausybė sugriuvo ne dėl opozicijos veiklos, bet dėl savo pačios kaltės. Dėl nesugebėjimo susikalbėti savo pačios tarpe.

Ir tai viskas vyksta tuo metu, kai du stipriausi vyriausybės priešai: de Gaulle ir komunistai nesudaro rimtos grėsmės. Pirmasis nuo 1944 m. padarė per daug klaidų, antrieji yra viduje suskilę ir didelė prancūzų tautos dauguma apie juos nieko nenori žinoti.

Mayerių karas nesibaigia

Ir radikalsocialistui René Mayeriui nepasisekė sudaryti naujos vyriausybės, nepaisant to, kad parlamente jis surinko net 32 balsus daugiau negu jo pirmatakūnas socialistas Jules Mochas. Jis vyriausybės sudaryti negalėjo todėl, kad nenorėjo darbo ministerio postovio atiduoti socialistui Danieliui Mayeriui. Jo siūlomas kompromisas į vyriausybę priimti Danielį Mayerį vicepremjeru bet be ministerijos, socialistų buvo atmestas. Po to Renė Mayeris atsisakė nuo jam pavestos misijos. Karas tarp dviejų Mayerių — socialisto ir kapitalisto — taip charekteringas Prancūzijos pokario epochai, tęsiasi toliau.

Tuo tarpu parlamentinis žaidimas tęsiasi toliau. Pagal visas taisykles. Socialistui ir radikalui nepasisekus vyriausybę sulipdyti, toji misija tuėjo atitikti trečiai koalicijos partijai MRP — krikščionims socialams.

Kokius gi šansus turi tos partijos atstovas buv. užsienio reikalų ministeris G. Bidault? Socialistų veteranas Leonas Blumas savo organe „Populaire“ rašo, kad tiek daugumos, tiek ir programos klausimais jau yra susitarta. Kitaip sakant, po tą pačią programą jau pasirašė Jules Mochas ir René Mayeris dabar savo parašą padės G. Bidault. Bet vyriausybė jam pasiseks sudaryti tik tuo atveju, jei socialistai susikalbės su radikalais. „Die Tat“ paryžiškis korespondentas praneša, kad R. Mayeris ta kryptimi buvo taip toli nuėjęs, kad net neoficialiai sutiko darbo ministeriją atiduoti savo bendrapavardžiui Danieliui, bet tą nuolaidą suvetavo radikalų partijos CK. Tokiu būdu kova dėl ministerijų pasidalinimo tęsiasi toliau.

Kraštui ta vyriausybės krizė nusibodo. Reikia pastebėti, kad jis laikosi labai ramiai. Kainos liko tos pačios. Ir franko-dolerio kursas nepasikeitė. Tačiau krizė, jei čia pavartoti parlamentarinį išsireiškimą, pradėjo „pūti“. Šiaip ar taip kraštas be vyriausybės negali būti, ypač tokiu opiu momentu. Juk reikia nustatyti naują Vokietijos politikos kryptį, kurios pageidauja amerikiečiai, reikia kalbėtis apie Vakarų Europos gynimąsi, ūkinį bendradarbiavimą ir šimtus kitų reikalų.

Ši krizė tęsiasi 24 dieną ir tuo būdu sumušė visus pokario rekordus. Paskutinė tokia ilga krizė (20 d.) buvo 1946 m., atsistatydinus to paties Bidault vyriausybei. Kaip tik krizės ilgumas privers partijas rangiau ieškoti išeities. Pats Bidault siūlo štai kokį receptą: „Nuvalykime stalą iš pagrindų. Į vyriausybę turi ateiti nauji žmonės“. Tačiau ar pats Bidault yra naujas žmogus?

Stipendijos DP studentams?

New Yorkas (NZ). Amerikos studentų koordinacijos komitetas kreipėsi į visas aukštąsias mokyklas, prašydamas skirti DP studentams stipendijas, kurios turėtų prilygti pagal DP bilių numatytom darbo ir buto garantijom ir įgalinti imigruoti į JAV.

Graikijos viltys

Atėnai (m). Nepaisant kariuomenės štabo pranešimo, kad į kraštą iš Bulgarijos vėl įsiveržė viena sukilėlių grupė, Atėnuose manoma, kad Graikija galės kiek pailsėti. Šiuo metu tariamasi dėl evetualaus britų kariuomenės iš Graikijos atšaukimo. Britų karių esą apie 5.000 ir jų daliniai, kurie kautynėse su sukilėliais nedalyvavo, turėjo tik moralinės reikšmės. Norima sumažinti ir pačių greikų armiją, kuri šiuo metu priskaito apie 260.000 vyrų, iki 80.000. Prieš tą vyriausybės (amerikiečių inspiruotą) projektą pasisako opozicijos partijos nurodydamos, kad kariuomenės sumažinimas tokiu itemptu momentu nesutinka su Graikijos saugumo reikalavimais.

Tuo tarpu JT politinė komisija atmetė sovietų pasiūlymą paveikti Graikijos vyriausybę, kad ji pakeistų mirties sprendimus sukilėliams. JT tarpininkavimo komisijos darbas, kaip paaiškėjo iš dabar paskelbto komunikato, nuėjo niekais todėl, kad Albanija reikalavo pripažinti dabartines sienas, tuo tarpu Graikija reikalavo kai kurių pataisymų savo naudai.

Atentatas prieš Gottwaldą

Praha (m). UP patyrė iš vakariečių žvalgybos sluogsnių, kad Čekoslovakijoje prasidėjęs „titoistinis“ pogrindžio judėjimas. Kaip dabar paaiškėjo, pereitą menesį surengtas atentatas prieš prezidento Gottwaldo traukinį buvo to pogrindžio darbas,

Gottwaldo žentas teisingumo ministeris Čepička, kuris laikomas aršiausiu krašto komunistu, paskirtas naujos eklezijos reikalų įstaigos valdytoju. Čekoslovakijos episkopatas įsakė kunigams nesipriešinti naujo įstatymo apie eklezijos suvalstybinimą nuostatams, kiek jie tvarko „paviršutinius reikalus“ ir nepažeidžia eklezijos „dvasinės misijos“.

Britai taupo

Londonas (BBC). Ministeris pirmininkas Attlee pirmadienį paskelbė plačią taupymo programą, kuria numatoma iš šių metų biudžeto sutaupyti apie 280 milijonų svarų sterlingų (777 mil. dolerių). Bus sumažintos administracinės ir socialinio aprūpinimo išlaidos, sumažintos subsidijos įvežamiems maisto produktams; apkarpytos ir karo reikalams numatytos sumos. Finansų ministeris ir Staffordas Crippsas paaiškino žem. rūmuose, kad krašto gynimui skiriamos išlaidos bus sumažintos 30 milijonų svarų. Stengiamasi, kad tas apkarpymas daugiausiai paliestų kariuomenės administracines įstaigas, tačiau nesumažintų kovingumo. Nepaisant to, 1950 m. balandžio 1 d. t. y. biudžetiniams metams pasibaigus, britai turės 730.000 karių t. y. 20.000 mažiau, negu buvo anksčiau numatyta. Kalbėdamas konservatorių vardu A. Edenas pareiškė, kad vyriausybė per vėlai pradėjo taupyti. Ir dabartinė programa nėra pakankamai radikali, nes vyriausybė negalėjusi savo tarpe susitarti. Kai kurie ministeriai nenorėjo pritarti didesniam taupumui socialinėje srityje.

Atominės sutemos Amerikoje

Juo daugiau laiko nuteka po anos istorinės dienos, kada prez. Trumanas pasauliui paskelbė, jog rusai savo teritorijoje išsprogdinę atominę bombą, juo aiškiau darosi, kad vadovaujantis pirmaisiais įspūdžiais padarytuose oficialiuose pareiškimuose sąmoningai ar nesąmoningai, bet permažai buvo įvertinta gilesnė šios žinios prasmė. (Ta proga žiupsnelis piktoko sąmojaus: „Der Spiegel“ pastebi, kad tuo metu Amerikoje buvęs pats beisbolo sezono įkarštis, prieš kurį turėję visa kita nublukti.) Pagrindinė tezė buvo tokia: „To mes jau seniai laukėme. Faktiškai viskas lieka po senovei.“

Šiandien, kaip pastebi „Die Tat“ Washingtono korespondentas, skaičiuojamasi su tuo, kad norint išlaikyti ligšiolinę politiką be kompromisų prieš Rytus, JAV turinčios iš pagrindų pakeisti savo ginklavimosi programą, nepaprastai pakelti mokesčius ir vėl grąžintis karo meto priemones - kainų priežiūrą ir žaliavų kontrolę.

Bet jeigu amerikiečių visuomenė nesutiktų apsikrauti didesniais mokesčiais ir išsižadėti dalies turėtos ūkinės laisvės, tasai faktas turėtų atsiliepti užsienio politikai.

Šiuo metu, atrodo, kyla pavojus, jog „atominės bombos sutemos“ Amerikoje įgauna net perdėtą formą. Ir tatai paskutiniu metu sukėlė pora pranešimų. Vienas jų buvo netikėtas (ir ligi šiolei nepagrįstas) aukšto laivyno karininko Tatomo tvirtinimas, kad atominė bomba labai pervertinama tvirtinant, kad ji beveik viena galinti nulemti karą, kaip giriasi aviacija. „Jeigu viename Washingtono aerodromo pakraštyje sprogtų atominė bomba, tai antrame pakraštyje būdamas neką tejustumei“, tikino Tatomas kongreso komisijoje, kuri tuo tarpu tebetiria strateginės koncepcijos ginčą tarp laivyno ir aviacijos. Ta pačią dieną kongresmanas Johnas F. Kennedy (demokr.) pareiškė, kad jis savo paties iniciatyva susipažinęs su pasiruošimu priešo atominiam antpuoliui atremti ir įsitikinęs, jog šiam reikalui specialiai suorganizuotoje įstaigoje „General Services Administracion“ atitinkamus gynybos planus teruošias tik vienas vienintelis žmogus. Ir tasai žmogus tesąs paskirtas tik prieš savaitę.

Žinoma, tokie pareiškimai viešąją amerikiečių nuomonę labai smarkiai sukrėtė. Ji buvo įsitikinusi, kad patsai turėjimas tokio „stebuklingo ginklo“, kaip atominė bomba, gali leisti jų kraštui vesti kietą, o reikalui esant net agresyvią politiką. Dabar gi pasirodo, kad per keletą paskutinių metų buvo smarkiai perdėtas ne tik ofenzyvinis, bet ir defenzyvinis JAV pajėgumas. Todėl visai suprantama, kodėl senatorius Kefauveris pasiūlė rezoliuciją, pagal kurią JAV užsienio politika turinti būti peržiūrėta atsižvelgiant į naujausius įvykius.

Nekartą buvo pastebima, kad dabartinis užs. reikalų ministeris Achesonas faktinąjį JAV karinį pajėgumą realiau vertino negu abu jo pirmtakūnai ir todėl, vos perėmęs pareigas, jis stengėsi daugiau pasikliauti diplomatija. Šiandien kyla klausimas, ar jis iš tikrųjų neturės daryti nuolaidų rusams, kurie po paskutinių įvykių darosi vis labiau arogantiški. Vienas žinomas amerikiečių politikas, su kuriuo „Die Tat“ korespondentas išsišnekęs telefonu, kalbėjęs labai pesimistiškai:

„Dabar mes pergyvename patį sunkiausią savo užsienių politikos bandymą. Dar vakar rusai stengėsi išgąsti laiko ir nustumti karą, šiandien tas belieka tik mums. Per ateinančius dvejus metus mes turime iki karinio lygio pakelti ginkluotas pajėgas, kurias apleidome pasitikėdami pigesniu ir patogesniu atominiu ginklu, jeigu norime atsverti tą pranašumą, kurį turi rusai, masiškai galėdami naudoti karo medžiagas ir žmones.“

Toks planas, jeigu nepasisektų susitarti dėl atominių ginklų uždraudimo ir tarpt. atomo kontrolės, sutinka didelį pasipriešinimą tiek iš prekybininkų, tiek iš darbininkijos. Bet tik toks sensacingas ir staigus plačiųjų gyventojų sluogsnių įpareigojimas, kaip tai įvyko pavėluotai ginkluojantis nuo 1941 iki 1943 metų, teigalintų tęsti ligšiolinę užsienio politiką, reikalui esant pagrįstą karine jėga.

Šio dvigubo Nr. kaina 75 Pf.

Min. St. Lozoraitis Amerikoje

Lietuvos diplomatijos šefas ir įgaliotas ministras Romoje Stasys Lozoraitis spalio 17 d. atskrido į New Yorką, La Guardia aerodromą, kur jį pasitiko Lietuvos pasiuntinys Washingtone plk. P. Žadeikis, generalinis konsulas New Yorke P. Budrys, Didžiosios Lietuvių Dailės Parodos organizatorius Amerikoje adv. A. A. Olis, lietuvių organizacijų Amerikoje atstovai, žurnalistai ir gausus lietuviškosios visuomenės būrys.

Min. St. Lozoraitis, atvykęs į La Guardia aerodromą, padarė spaudai bendrą pareiškimą, o vėliau pasikalbėjime su amerikiečių ir lietuvių spaudos atstovais atsakinėjo jiems į įvairius klausimus. Vieno lietuvio spaudos atstovo paklaustas, ar jis numato turėti pasitarimų su ALT, ministras St. Lozoraitis atsakė:

— Lietuvos byla yra visų geros valios lietuvių reikalas. Ir tą reikalą turime ginti bendromis jėgomis, suderinta valia ir glaudžiu bendradarbiavimu. Todėl ir reikia, kiek galima, dažniau kalbėtis, aiškintis, susiprasti.

Į klausimą, kaip reiškiasi ministro, kaip diplomatijos šefo, bendradarbiavimas su VLIKu, ministras atsakymą davė tokį:

— Kiekvieną pozityvi jėga Lietuvos bylai ginti yra sveikintina. Mano, kaip diplomatijos šefo, uždavinys yra būti ten, kur Lietuvai reikalinga diplomatinė pagalba. Šia prasme mano bendradarbiavimas su VLIKu tegali duoti tik naudos mūsų bendram reikalui.

Amerikiečių spaudos atstovai pasikalbėjime su ministru Lozoraičiu domėjosi tarptautinės politikos reikalais. Vieno žurnalisto paklaustas, ar karas yra neišvengiamas, ministras Lozoraitis atsakė:

—Aš manau, kad pasaulis gali surasti ir be karo taikingo sugyvenimo būdus. Mano nuomone, nuolatinė sovietų agresija ir įvairūs tos atviros ir paslėptos agresijos padariniai ilgainiui turėtų iššaukti antisovietinį spaudimą tokį tvirtą, jog galėtų pasikartoti Azerbeidžiano istorija. [illegible] tai buvo šį kraštą užėmę, o paskui staiga iš jo pasitraukė. Aš nežinau, kokios priemonės buvo panaudotos tam sovietų atsitraukimui įvykdyti. Bet tas faktas rodo, kad šalia karo, kaip ultima ratio, dar yra ir kitų galimybių tautų išlaisvinimui.

Į klausimą, ar Sovietų-Jugoslavijos santykiai baigsis atviru karu, ministras taip atsakė:

— Esu linkęs manyti, kad nebūtinai turi baigtis karu įtempti sovietų-jugoslavų santykiai. Sovietų Sąjungos agresiniai metodai yra tiek sudėtingi, jog jai nesunku surasti apgaulės ir klastos. Penktoji koloną, „reakcinių ir buržuazinių“ jėgų naikinimas, pagaliau užmaskuota vidaus revoliucija — visa tai yra sovietams gerai žinomos ir išbandytos priemonės prievartai įgyvendinti.

— Ar Tamsta palaikote ryšius su Lietuvos rezistenciniu judėjimu? — paklausė vienas spaudos atstovas.

Ministras Lozoraitis keletą sekundžių susimąstė ir pakeltu tonu griežtai atsakė:

Šiame numeryje:

JAV ŽVALGYBA APIE SOVIETŲ ATOMINĘ BOMBĄ
*
BALYS SRUOGA
*
LIETUVIAI VISAME PASAULYJE
*
BALFO SEIMAS BE GINČŲ
*
KOVA DĖL DP BILIAUS
*
KAIP GAMINAMAS FILMAS

— Ne. Aš esu diplomatas ir veikiu diplomatinėmis priemonėmis. Bet aš esu tikras, kad Lietuvos laisvės pažeidimas, įvykdytas 1940 m. birželio 15 dienos agresija, yra lietuvių tautos laikomas ir šiandien nieku kitu, kaip piktu ir besitęsiančiu smurtu.

— Ar Tamsta turi vilties, kad Lietuva bus kada išlaisvinta ir kaip?

— Gerbiamieji ponai, aš ne tik turiu vilties, bet aš nė vienos sekundės neabejoju, kad politinė nepriklausomybė Lietuvai vėl sugrįš ir kad Lietuva galės vėl kūrybingai dalyvauti civilizuoto pasaulio bendruomenėje. Sovietų agresija ją pažeidė ir tik tos agresijos pašalinimas tegalės sugrąžinti Lietuvai visišką pasitikėjimą visuotinės taikos — ir teisngos taikos — idealų kilnumu. Priemonės Lietuvai išlaisvinti, manau, bus tos pačios, kaip ir visų kitų pavergtų tautų išlaisvinimui.

Ministeris Lozoraitis Amerikoje lankosi pirmą kartą. Spalio 20 d. jis atidarė Didžiąją Lietuvių Dailės Parodą New Yorke. Atidaryme dalyvavo New Yorko miesto valdžios atstovai, organizacijų atstovai, žurnalistai ir gausus kviestinės visuomenės būrys. Min. Lozoraitis atidaromoje kalboje be kita ko pareiškė, kad parodos surengimas Amerikoje yra svarbus įvykis lietuviams ir Lietuvai. „Tikrasis menas , pareiškė min. Lozoraitis, tas, kuris yra vienas gražiausių nepriklausomo žmogaus dvasios išreiškimų, okupuotoj Lietuvoj netoleruojamas. Todėl iš tikrųjų šita paroda yra ištremtojo lietuvių meno paroda.“ Toliau min. Lozoraitis pareiškė, kad kūriniai, išstatyti parodoje, be jų meninės vertės, turi vieną požymį, kuris turėtų būti svarbus ypač tiems, kas kovoja su neteisybe ir tiki jos pašalinimu. Tie kūriniai turi nelaimės dinamizmo požymį — tos jėgos, kurios nelaimė nepalaužia, bet, priešingai, sužadina ir kuri yra charakteringa lietuvių kovai dėl Lietuvos nepriklausomybės atstatymo.

Paliesdamas politinį momentą savo atidaromoje kalboje min. Lozoraitis pareiškė, kad dabartinė Lietuvos padėtis yra nacių ir bolševikų sutarties rezultatas. „Baltijos valstybių okupacija, — kalbėjo ministeris, — sudaro dalį toli siekiančios ekspansijos ir agresijos plano, kurį bevykdant buvo atimta laisvė taip pat ir iš Rytų bei Centro Europos valstybių. Visa tarptautinės politikos raida rodo, jog taika Europoj, o per tai ir pasauly tebus galima, kai bus atitaisytos padarytosios Europos tautoms skriaudos. Todėl dabartinė padėtis negali būti laikoma galutine, ji turi būti pakeista.“

Baigdamas savo žodį min. Lozoraitis pareiškė: „Parodos tikslas yra priminti, kad lietuvių tauta, kurios teisė būti nepriklausomai yra pažeista brutališku smurtu, nori gyventi, atgauti laisvę ir grįžti į jai priklausančią vietą laisvų, taikingų ir darbščių tautų šeimoje. Aš esu tikras, kad Lietuva atsikels.“

Apie min. Lozoraičio atvykimą rašė didžioji Amerikos spauda: New York Times, New York Herald Tribune ir kiti laikraščiai, iškeldami ministerio pareiškimus dėl Lietuvos okupacijos ir kt.

Min. Lozoraitis, kuris Amerikoje bus iki lapkričio 1 d., lankysis Washingtone, kur bus priimtas JAV valdžios pareigūnų. Taip pat jis aplankys kai kurias gausesnes Amerikos lietuvių kolonijas. Min. Lozoraičio lankymasis Amerikoje neabejotinai žymiai prisidės prie Lietuvos laisvinimo bylos kėlimo ir sėkmingesnės jos eigos.

J. Žilvinas

Spaudos puslapiuose

BESINIAUKSTĄ HORIZONTAI

„Observer", Londonas
(nepriklausomas)

Tuo tarpu, kai Anglijos viešoji nuomonė telkiasi prie namų ūkinės padėties, tarptautinis horizontas greit temsta ir mūsų užsienio politika verčia rimtai susirūpinti. Rusija Vokietijoje vėl pradėjo ofenzyvą ir atvirai graso Jugoslavijai, tuo tarpu vakariečiai sau leidžia džiaugtis nesutarimų prabanga. Jugoslavijos įėjimo į Saugumo Tarybą klausime Anglija ir Amerika, pirmą kartą viešai pademonstravo savo nesutarimą tokiame daiyke, kuris tiesiogiai liečia šaltąjį karą. Tai gali turėti rimtų pasėkų. Juk Rusija iš to gali pasidaryti išvadą, kad Amerika ir Anglija nebus vieningos nuomonės, jei prasidės karas su Jugoslavija, ir todėl gali būti padrąsinta padaryti likiminį žingsnį.

Dar rimtesnis nesutikimas tarp Amerikos iš vienos pusės ir Anglijos bei Prancūzijos iš kitos pasireiškė Vokietijoje. Amerikiečių Vokietijos politika išplaukia iš to fakto, kad tikras Vakarų Europos gynimas be Vokietijos dalyvavimo yra neįmanomas. Todėl Amerika nori padaryti galą demontavimams, tarptautinę Ruhro pramonės kontrolės įstaigą išplėsti į visos Vakarų Europos sunkiosios pramonės planavimo įstaigą ir galimai greičiau Vokietiją įtraukti į Atlanto bendruomenę, kaip lygiateisį partnerį. Anglija ir Prancūzija, atrodo, negali pamiršti praėjusio karo. Jos veda tokią politiką, kuri sąjungą su Vokietija daro neįmanoma.

Jos toliau taip elgiasi, tarytum Rusija būtų sąjunginiukas ir lyg mes turėtumėm nepaprastai daug laiko Vakarų Europai sustiprinti prieš rusų grėsmę.

Tuo mes nuo savęs atstumiam ne tik Vokietiją, bet ir Ameriką. Jei ta politika bus tęsiama toliau ir iš jos bus padarytos tinkamos išvados, mūsų nereali ir jausmais besivadovaujanti Vokietijos politika gali Ameriką pastūmėti Vakarų Europą strategiškai nurašyti ir savo gynimąsi grįsti tik aviacija. Tai paverstų Atlanto paktą negyvomis raidėmis.

*

BERLYNO — MASKVOS AŠIS

„Le Monde", Paryžius
(artimas užsienio reik. min.)

Paprastai gerai informuotas šio laikraščio Washingtono korespondentas praneša:

„JAV užsienio reikalų ministerija šiuo metu svarsto įmonių demontavimo sustabdymo klausimą, vokiečių pramonės pertvarkymą liberaliais pagrindais ir įsteigimą lengvais ginklais šarvuotos Vak. Vokietijos policijos komunistinės liaudies policijos atsvėrimui. JAV užs. reik. ministerija tariasi su Londono ir Paryžiaus vyriausybėmis dėl tų priemonių, kurias iššauks Berlyno-Maskvos ašis. Washingtone nurodoma, kad Stalinas sumaniai sugeba pataikauti „vokiečių savimeilei ir išdidumui" ir sudaryti įspūdį, lyg jis turėtų reikalo su lygiateisiu."

Ginčas dėl JAV strategijos

Šį labai opų klausimą nagrinėdamas „Neue Zürcher Zeitung" viename paskutinių savo numerių rašo:

Nuo pat karo pabaigos Jungtinėse Amerikos Valstybėse tebesiginčyjama dėl to, kurios priemonės reikėtų laikyti pagrindinėmis krašto gynybai. Tos diskusijos paskutiniu metu ypatingai paaštrėjo, nes į jas įstraukė ne tik kariniai teoretikai, bet ir visų trijų Amerikos ginklo rūšių aukštieji karininkai. Kartais susidaro net iškreiptas vaizdas: atrodo, kad kalbama nebe tiek apie galimą grasinimą arba priemones šiam grasinimui atremti, kiek apie klausimą, **kuri visų trijų ginklo šakų** (sausumos kariuomenė, aviacija ar jūrų laivynas) ateities kare vaidins lemiamąjį vaidmenį ir kam dėl to turėtų tekti didžiausia **karinių kreditų** dalis.

Iš tikrųjų kongresas, kurio nariai nuolatos buvo veikiami skirtingiausių nuomonių atstovų, ištisus mėnesius negalėjo sutarti nei dėl bendrosios karinių kreditų sumos nei dėl jos paskirstymo. Prezidentas Trumanas biudžetiniams metams nuo 1949 m. liepos 1 d. ligi 1950 m. birželio 30 d. buvo pareikalavęs 15,3 milijardo dolerių. Senatas šią sumą apkarpė, palikdamas tik 14,8 milijardo dol. Reprezentaciniai rūmai vėl pakėlė iki 15,9 milijardo dol. Pagaliau praėjusią savaitę abiems rūmams pasisekė susitarti dėl 15,6 milijardo dol. Ši suma galutinai priimta ir asignuota. Po trijų mėnesių įtempto darbo pagaliau kongresas gali išsiskirstyti atostogų, padalijęs kreditus šiaip: sausumos kariuomenei 4,4 milijardo dol., aviacijai 4,0 milij. dol. ir laivynui 4,3 milij. dol. Susidaręs skirtumas eina aviacijos biudžetui išlyginti. Vyriausybė buvo pasiūliusi patvirtinti bendrą aviacijos apimtį, susidedančią iš 48 grupių, reprezentaciniai rūmai pareikalavo ją sustiprinti iki 58 grupių, po ilgų diskusijų juos parėmė ir senatas, kuris pradžioje vyriausybės projektą buvo linkęs laikyti pakankamu.

Betgi ir po tokio paskirstymo neatrodo, kad kova tarp paskirų ginklo šakų būtų baigta, nes laivynas, kurio kreditai faktiškai kiek apkarpyti, nė kiek nesijaučia kovą galutinai pralaimėjęs . . Problema, dėl kurios eina visas ginčas, yra labai paprasta. Pagal prez. Trumano 1949 m. rugpiūčio 10 d. pasirašytą krašto gynybos įstatymą, visos trys ginklo rūšys sujungiamos į vieną krašto gynybos ministeriją. Tuo būdu įgyvendinama „išlygintos gynybos" doktrina, dėl kurios taip daug buvo kovojama ir kurią savo kalboje, pasakytoje National Ware College, dalyvaujant pačiam prez. Trumanui, plačiai išnagrinėjo krašto gynybos ministeris Johnsonas. Šioji doktrina pagal paskutiniojo karo patyrimą pripažįsta didžiulės reikšmės strateginiam bombardavimui ir jį paveda aviacijai. Laivynui pripažįstamas taip pat svarbus vaidmuo, būtent: jūros susisiekimo kelių apsauga, kuria remiasi karo vedimas sausumos ir oro pajėgomis, o taip pat amfibinių operacijų vykdymas. Šiems uždaviniams atlikti jūrų laivynas naudojasi sava aviacija ir savo lėktuvnešiais.

Laivyno nuomone, lengvi bombonešiai, kuriuos lėktuvnešiai priartina prie jų taikinių, turį didesnę smogiamąją galią ir esą mažiau pažeidžiami, negu prie sausumos atramos taškų pririšti sunkieji, ilgųjų distancijų bombonešiai, kurie del nepaprastai ilgų savo veikimo spindulių priversti apsikrauti labai didelėmis skystojo kuro atsargomis. Laivyno tezės apologetai savo argumentams sustiprinti išvadžiojo, kad laivynas vienas strateginiais bombardavimais, naudodamas atomines bombas, esąs pajėgus nulemti būsimąjį karą.

Šitie išvadžiojimai, kuriuos gindamas laivyną reprezentaciniuose rūmuose panaudojo admirolas Radfordas, buvo aviacijos ministerio Symingtono ramiai ir iš esmės atremti. Aviacija jaučiantis visiškai solidari „išlygintosios gynybos" doktrinai ir nėkiek nelinkusi pervertinti atominę bombą. Jos bombonešiai „B 36" ir ypatingai „B 36 D" esą lėktuvai, kurie iš savo bazių galį pasiekti bet kurį taikinį pasaulyje. Jie nėsą jokiu būdu nepažeidžiami, bet kad būtų galima nuo jų apsiginti, kada jų daliniai 12 km aukštyje skrenda 500 km greičiu per val., iš galimo priešininko reikalaujama nepaprastų karinių ir industrinių priemonių. JAV laivyno tezės esančios abejotinos taip pat, kaip ir metodai, kuriuos jis panaudojąs savo propagandai. Lėktuvnešiu besiremiąs lėktuvas, kaip tai paaiškėję iš Severskio knygos „Orinių pajėgų pergalė" arba dar daugiau - kaip tai iš paskutiniojo karo įvykių galįs spręsti kiekvienas net nespecialistas, nieku būdu negalįs prilygti iš sausumos bazių manevruojančiam lėktuvui. Šiandien net nebeturėtų būti kalbos apie tai, kad lengvai vandenynus perskrendą lėktuvai būtų tiksliau gabenti į savo taikinius lėtais ir lengvai pažeidžiamais laivais. Strateginis bombardavimas iš lėktuvnešių praėjusiame kare buvęs bėdos reikalas, kurį puikiausiai įvykdžiusi jūrų laivyno vadovybė, nes tolimųjų distancijų bombonešiai savo technikiniu išsivystymu dar toli gražu nebuvę pasiekę šiandieninio lygmens. Toji pereinamoji stadija šiandien jau esanti praeita. Bet lėktuvnešiai su savo medžiokliniais, bombiniais ar torpediniais lėktuvais lieką nepakeičiama jūrų karo priemone; jie galį taip pat vaidinti didelį vaidmenį, paremdami ilgųjų distancijų bombonešius. Pastarieji betgi startuosią iš sausumos bazių ir ne iš milžiniškųjų lėktuvnešių, kaip 65.000 t laivas, kurio statybą sulaikęs gynybos ministeris š. m. balandžio 24 d.

Visiškai nereikalingas JAV laivyno ir aviacijos ginčas, be abejo, nebūtų priėjęs dabartinės formos, jeigu laiku ir pakankamai ryžtingai būtų buvę veikta iš **Baltųjų Rūmų.** Dabar atrodo, kad laivynas, trukdydamas krašto gynybą visais atžvilgiais suvesti į vienas rankas, yra nuėjęs kiek per toli ir dėl to be reikalo praradęs dalį savo simpatijos amerikiečių visuomenėje. Pagal tai turėtų būti atėjęs paskutinis metas įsikišti aukščiausiajai krašto vadovybei, kad šis nereikalingas ginčas vieną karta baigtusi, — pastebi laikraštis galutinėje savo išvadoje.

Didelės bausmės amerikiečiams komunistų vadams

New Yorkas. Jau praėjusį kartą mūsų buvo pranešta, kad JAV teismas 11 JAV komunistų vadų pripažino kaltais už priešvalstybinę veiklą. Spalių paskutinėmis dienomis teismas paskelbė savo galutinį sprendimą: 10 jų nubaudė po 4 metus kalėjimo, vienuoliktasis gavo 3 metus. Be to, kiekvienas jų turės sumokėti po 10.000 dolerių piniginės baudos. Prokuroras buvo pareikalavęs kiekvienam po 10 metų kalėjimo.

Pati byla užsitęsė daugiau kaip 9 mėnesius ir kėlė didelį amerikiečių visuomenės susidomėjimą. Nemažesnis ja domėjimasis buvo pastebimas ir užsienyje. Nubaustieji vadovavo komunistų partijai įvairiose JAV vietose, būtent: 1) Eugene Dennis - komunistų partijos gen. sekretorius, 2) negras Henry Winstonas - partijos organizacinis sekretorius, 3) Johnas Williamsonas - partijos sekretorius, 4) Jacobas Stachelis - partijos švietimo skyriaus vedėjas, 5) Gilbertas Greenas - Illinoiso valstijos partijos pirm-kas, 6) Gusas Hallis - Ohio valstijos partijos pirm-kas, 7) Carlas Winters - Michigano valstijos partijos pirm-kas, 8) Johnas Gates - komunistinio laikraščio „New York Daily Worker" leidėjas, 9) Irvingas Potashas - kailių ir odos prof. sąjungos (CIO) viceprezidentas, 10) negras Benjaminas Davis - New Yorko miesto tarybos narys - jie visi gavo po 4 metus - ir 11) Robertas G. Tompsonas - 3 metus.

Dvyliktasis kaltinamasis buvo krašto komunistų partijos pirmininkas Williamas Z. Fosteris. Bylos pradžioje (š. m. sausio 17 d.) jį ištiko širdies priepuolis, todėl jis buvo iš bendrojo proceso išskirtas ir todėl bus teisiamas vėliau.

Prieš paskelbiant teismo sprendimą, kaltinamiesiems buvo leista paskutinį kartą teismo posėdyje pasisakyti. Svarbiausiasis kaltininkas Dennis paeiškė: „Po metų kitų visas kraštas su pasipiktinimu ir pasibaisėjimu prisimins šią bylą, kuri prilygsta fašistų provokacijoms. Mes nesijaučiame nusikaltę, tuo labiau nesame ruošę sąmokslo prieš vyriausybę." Visi kiti kaltinamieji pastebėjo, kad Dennis išreiškęs tai, ką ir jie būtų pasakę.

Teisėjas Medina atmetė pareiškimą, kuriuo kaltinamieji prašėsi paleidžiami už užstatą, ir po to jie buvo nugabenti į kalėjimą.

Tiktai komunistų vadų bylos metu daugelis amerikiečių, ir net komunistų, pirmą kartą sužinojo, kokį vaidmenį JAV vaidino komunistų partijos švietimo skyriaus vedėjas Stachelis. Pasirodo, nemažiau kaip 15 metų jis yra asmeninis Stalino įgaliotinis ir kaip toks turėjo nepaprastos įtakos amerikiečių komunistų politikai. Teismo metu jis buvo vienas iš keturių kaltinamųjų, kurie nė pusės žodžio nepratarė. Tuo jis išvengė pavojaus, kad beklausinėjant nebūtų išryškinta tarptautinė stalinizmo organizacija.

Jau anksčiau nevienas amerikiečių komunistų vadas (Lowestone, Gitlowas, Browderis, Bedachtas) nepakankami įvertino jo įtaką Stalinui - taip klysdami jie neteko savo postų. Po to visi kiti Maskvos agentai buv. priversti laikytis Stachelio direktyvų, nepaisydami net savo asmeninio patogumo.

Kaip komunistų partijos švietimo skyriaus vedėjas, Stachelis tardavo paskutinis savo žodį komunistinių spausdinių, kursų ir propagandos reikalu. Toliau jis buvo narys visagalio politinio komiteto, kuris nustato partijos liniją, ir tautinio sekretoriato, kuris persekioja kad ir mažiausią nukrypimą nuo šios linijos.

Betgi svarbiausias jo uždavinys buvo sudaryti komunistines ląsteles svarbiausiose profesinėse organizacijose CIO ir AFL, suvedant šių organizacijų veiklą į visišką komunistų kontrolę. Bet jis buvo aktyvus ir kitose srityse. 1930 m. pavasarį organizavo bedarbių demonstracijas, kurios dažnai baigdavosi kraujo praliejimu. 1932 m. suorganizavo pirmojo pasaulinio karo veteranų demonstraciją, nuspalvindamas ją stalininė tendencija. 1934 m. staigiai jis pasirodė prieš visuotinį streiką San Franciske, netrukus vėl iš ten dingo. Tačiau jo parašytas pranešimas apie tą streiką 1935 m. buvo įteiktas Maskvos internacionalui.

Atsargumo sumetimais jis buvo sudaręs net ir JAV komunistų pogrindžio veikimo planą, jeigu viešasis jų veikimas būtų uždraustas.

Likviduotas šnipų lizdas

Washingtonas (AFP). Kaip nurodė JAV juridinio departamento pareigūnas, iš šešių sovietinės prekybos bendrovės „Amtorg" direktorių penki esą New Yorke areštuoti, kadangi jie prasilenkė su užsieniečių įstatymo nuostatais.

Kaltinamajame rašte, kuris paskelbtas sovietų prekybos bendrovei „Amtorg", pabrėžiama, kad **ta bendrovė nuo 1946 m. Amerikoje rinkusi žinias Sovietų Sąjungai ir jas siuntinėdavusi Maskvai;** ji Sovietų vyriausybės arba jos įstaigų sąskaiton ar įsakymu dalydavusi pinigus Amerikoje. Nežiūrint to, pastebi prokuroras McGrathas, „Amtorg" bendrovė nejautusi pareigos pagal įstatymus amerikinėse įstaigose registruoti savo agentus. Ryšium su tuo prisimintina, kad JAV prezidentas turi teisę svetimšalius nuo tokios registracijos prievolės atleisti, jeigu tai ypatingai naudinga JAV. Sovietų Sąjungai šioji išimties privilegija buvo suteikta paskutiniojo karo metu, bet 1946 m. rugsėjo 30 d. ji buvo visiems kraštams, tuo pačiu ir Rusijai, panaikinta.

Įvairios žinios

* Spalio revoliucijos metinių proga - lapkričio 7 d. - nuo karo pabaigos ant Berlyno triumfo arkos plevėsuojanti sovietų vėliava bus pakeista rytų Vokietijos vėliava.

* Iš perpildytų sovietų zonos kalėjimų kaliniai siunčiami į Sovietų Sąjungą. Paskutinėmis dienomis, kaip praneša „Stuttgarter Zeitung" išvežta nemažiau 1.000 kalinių. Tomis pat žiniomis, pereitą sekmadienį specialiu traukiniu iš Chemnitzo į Sovietų Sąjunga buvo išvežta 19 vokiečių inžinierių su šeimomis ir baldais.

* Vakarų Vokietijoje dirba 21 milijonas žmonių. 10 milijonų gauna įvairias pensijas.

* Gandhi žudikas Godse paragino savo advokatą atsisakyti nuo malonės prašymo ir pareikalauti, kad jam greičiau būtų įvykdyta mirties bausmė.

* Kolumbijoje besitęsią neramumai jau kainavo 32 žmonių gyvybės.

* Vienas Pontiaco (Michigano šteite) farmeris, kuriam nusibodo gyventi, pareiškęs, kad „jei jau mirti, tai kompanijoje", nušovė viename bare 9 asmenis ir pats nusišovė. 3 sunkiai sužeisti guli ligoninėje.

* Belgijos socialistų vadas ir buv. ministeris pirmininkas P. Spaakas pasisakė prieš tautos atsiklausimą karaliaus Leopoldo grįžimo klausimu. Jo nuomone, jei Leopoldas negaus 55% balsų, tai ne tik pats negalės grįžti, bet sosto neteks ir jo sūnus. Belgija tada tapsianti respublika.

* Australijos vyriausybė įsakė išsikraustyti visiems azijatams. Australijoje gyveną kiniečiai surengė protesto demonstracijas.

* Indija ir toliau liks britų tautų šeimoje - commonwealthe - pareiškė viešėdamas Kanadoje jos ministeris pirmininkas Panditas Nehru.

* W. Churchillis už savo atsiminimų pirmuosius du tomus gavo londoniškio „Sunday Times" šių metų literatūros premiją 1.000 svarų sumoje.

* Šių metų Nobelio taikos premiją gavo buv. JT maitinimo įstaigos vedėjas sir Johnas Boitas Orras.

Neramumai Slovakijoje

Laikraščio „Die Welt" korespondentas Stevens Wolf iš Vienos praneša:

Pastarosiomis savaitėmis iš įvairių Slovakijos vietų vis dažniau pranešama apie ūkininkų riaušes, kurias iššaukia vis didėjąs Prahos režimo teroras, ypač dvasiškių katalikų areštai. Visoje Čekoslovakijoje siaučianti areštų banga daugelį slovakų paskatino pasitraukti į Karpatų kalnus ir miškus ir prisidėti prie partizanų. Partizanai, kurių eilėse, šalia slovakų, kovoja vokiečiai, vengrai, lenkai ir jugoslavai, pastarųjų riaušių metu buvo užėmę eilę kaimų ir miestelių iš kurių atsitraukdami išsigabeno įkaitais nemaža komunistų partijos valdininkų.

Apie kruvinus susirėmimus pranešama iš šių vietovių: vid. Slovakijoje — Detva, Nova ir Volen; vak. Slovakijoje — Topolcany, Nove Mesto nad Vahom ir Batoany.

Slovakų pasipiktinimas vyriausybės elgsena Gottwaldo režimui kelia daug susirūpinimo, nes apie 65% visų slovakų yra ūkininkai. Kai kuriose vietose pamaldoms trukdyti pasiųsta policija ir kariuomenės daliniai perėjo tikinčiųjų pusėn. Slovakų partizanų eilėse yra daug tokių partizanų, kurie 1944 m., vokiečiams atsitraukiant, organizavo tautinį sukilimą, keletą mėnesių iš laikė užėmę visą vid. Slovakiją, turėdami savus lėktuvus, tankus ir stiprią radijo stotį. Karui pasibaigus, jie buvo laikomi tautiniais didvyriais, tačiau, Gottwaldui įvedus komunistinę diktatūrą, perėjo opozicijon ir vėliau pradėjo kovą prieš dabartinę vyriausybę.

Slapčiausias pasaulio laikraštis

25.000 bendradarbių — 42 skaitytojai

Ir prezidentas Trumanas apie rusų atominę eksplioziją sužinojo iš laikraščio. Žinoma, iš to laikraščio, kuris yra geriau informuotas ir greičiau informacijas gauna, negu bet kuris kitas pasaulio laikraštis. Jis vadinasi: „Tautinių saugumo projektų koordinatoriaus kasdieninis pranešimas", išleidžiamas Washingtone kiekvieną rytą 9,30 val. Už vienintelį šio, rotatoriumi spausdinamo, laikraščio egzempliorių bet kuri slaptoji tarnyba mokėtų tūkstančius dolerių. Bet maža yra vilčių, kad šitas laikraštis platesnei visuomenei būtų anksčiau prieinamas, kaip praėjus visam šimtmečiui nuo jo išleidimo datos. Šiuo metu jį gauna tik 42 skaitytojai. Tai visi JAV vyriausybės „tūzai", keletas generolų, du admirolai ir pats JAV prezidentas. Prieš pat pusę dešimtos storokas pilietis, lydimas dviejų slaptosios policijos agentų, išlipa ties Blair House, laikinąja Trumano rezidencija, arba ties Baltaisiais Rūmais ir su portfeliu rankoje eina pas prezidentą. Tai - S. W. Souers, šio „Daily Report" redaktorius ir drauge plantintojas.

Slaptieji pranešimai iš viso pasaulio

Prezidento darbo kambaryje - abu vyrai drauge išnagrinėja šio, dažniausia 4-5 mašinėle rašytų puslapių, laikraščio turinį. Štai, pvz., slaptas pranešimas iš už geležinės uždangos atsidūrusių kraštų, kuriame pavardėmis ir skaičiais bandoma nurodyti „penktosios kolonos" dydį ir jos šansus. Kad šis pranešimas galėtų būti parašytas, gal būt, keli šimtai JAV slaptųjų agentų turėjo rizikuoti savo gyvybėmis. Atskiros žinios, nušviečiančios bendrą padėties vaizdą, esti gautos per diplomatinius užsienio atstovybių kurjerius, arba nuotykingu keliu prašmugeliuotos per gerai saugomas sienas arba perduotos slaptųjų siųstuvų pagal iš anksto sutartą kodą. Į kasdieninį pranešimą prezidentui nepatenka nė viena žinia, kuri nebūtų kelių patikimesnių šaltinių patvirtinta. Rugsėjo 18 d., t. y., penkiomis dienomis anksčiau, negu Trumanas sensacingąją žinią apie rusų atominę eksplioziją paskelbė, jis pats pirmą kartą šiame uždarame laikraštyje skaitydamas apie tą nepaprastą įvykį, pakėlė akis į Souers ir, kiek abejodamas, paklausė:

— Manau, kad mūsų reporteriai yra patikimi, kaip ir visuomet?

Soueras linktelėjo galva:

— Būtinai!

Bet pasauliui jis paskelbė, kas kažkur Sovietų Sąjungoje atsitiko, tik po to, kai jis visas atskiras žinias, iš kurių „atominis pranešimas" jam skirtame „Daily Report" buvo sumontuotas, papildomai surinkęs, dar kartą išstudijavo ir tris dienas ir naktis trukusių konferencijų metu su užs. reikalų ir gynybos ministerijomis bei Montrealio ir Londono įstaigomis aptarė, kokiu būdu tai paskelbti.

Kaip prezidentas informuojamas

Tik labai retais atsitikimais prezidentas papildomai studijuoja „Daily Report" žinių šaltinius. Šis dienraštis tik todėl leidžiamas, kad valstybės galvai, kuris kartu yra ir vyriausiais JAV karo vadas, palengvinus sužinoti, kas dedasi už pasaulio užsienio politikos kulisų. Iki 1947 m. prezidentas iš visų ministerijų kasdien gaudavo iki 40 „labai slaptų" pranešimų, kurie būdavo ruošiami nepriklausomai vienas nuo kito, dažnai kartodavosi, o kas dar blogiau, prieštaraudavo. Garsioji Wallace afera 1946 m. rugsėjo mėnesį - kada Trumanas, visai nežinodamas užs. reik. ministerijos planų, aprobavo savo užs. prekybos ministerio kalbą, radikaliai priešingą JAV užs. politikai - parodė, kad prezidentas iš tikrųjų būdavo labai mažai arba beveik visai neinformuotas.

Tada buvo nutarta jam ir kitiems vadovaujantiems JAV politikams leisti kasdieninį žinių ir planų biuletenį, iš kurio būtų lengva greitai susidaryti bendrą vaizdą. Tuo pat metu, 1947 metais, buvo įsteigta „National Security Counsil" (Tautinė saugumo taryba) - organizacija, sudaroma iš užsienių reikalų ir gynybos ministerijų viršininkų, kurie du, o svarbesniais momentas ir keturis, kartus per mėnesį susirenka pagal turimus slaptuosius pranešimus aptarti tolimesnius JAV užs. politikos žingsnius. Atrodė logiška, kad ši, aukščiau ministerijų stovinti, organizacija leistų atitinkamą biuletenį. Šios tautinės saugumo tarybos generaliniu sekretoriumi buvo paskirtas S. W. Souersas, kuris anksčiau, būdamas „Control Intelligence" šefu, buvo reorganizavęs JAV žinių tarnybą.

Vos ne mobilizacija

Šiandien Souersas turi redakcinį komitetą iš 30 asmenų. Pusė jų yra angažuota iš tautinės saugumo tarybos, kiti į „Daily Report" redakciją deleguoti iš įvairių ministerijų. Pagrindinis jo bendradarbis yra J. S. Lay jr., kuris redaguoja karinę slaptojo laikraščio pusę, ir H. Shantzas, kuris iš daugybės smulkių JAV užs. reik. ministerijos pranešimėlių turi sumontuoti užsienio politikos apžvalgą. Iš viso laikraščiui „Daily Report" dirba apie 25.000 asmenų. Iš jų 18.000 yra visam pasauly išsklaidyti JAV užs. reik. ministerijos tarnautojai, o kiti, 7.000 - armijos, laivyno, aviacijos, prekybos ministerijos ir FBI (saugumo) agentai.

Tačiau ir jie nėra neklaidingi. Štai, pvz., Hooverio komisija neseniai paskelbė, kad vienas klaidingas JAV aviacijos žinių tarnybos pranešimas, kuris, nepakankamai patikrintas, 1948 m. vasario mėnesį pateko į Trumano slaptąjį laikraštį, vos nepriverdė prie mobilizacijos. Šiame nepilname pranešime buvo kalbama apie netrukus Rytų Europoje prasidėsiančias karines akcijas. Vėliau paaiškėjo, kad amerikiečių slaptieji agentai klaidingai suprato nerimą už geležinės uždangos. Ten buvo ruošiamasi „tik" Čekoslovakijos komunistiniam perversmui.

Vyr. redaktoriaus karjera

S. W. Souersas, šio nepaprasto laikraščio redaktorius, savo karjerą pradėjo pagelbiniu reporteriu „New Orleans Item" laikraštyje. Vėliau jis buvo draudimo agentu, ūkininku, vieno žaislų fabriko, steigėju ir direktorium, pagaliau New Orleano uosto komisijos nariu. Paskui įstojo į laivyną, kuriam, kaip atsargos karininkas, priklausė nuo 1939 m. 1940 m. atsisakė didelės draudimo bendrovės vicedirektoriaus vietos ir buvo įvairių regionalinių laivyno slaptosios tarnybos biurų direktorium. Iš čia pakilo iki „Central Intelligence", kur karo metu buvo sutelkta visų trijų ginklų rūšių žvalgyba, viršininko posto. Trumanas, kuris, kaip žinoma, mėgsta aplink save turėti vyrus iš jo gimtojo steito Missouri, dažnai su Souersu pasikalbėdavo apie gyvenimą St. Louise. Ir taip Souersas 1947 m. pateko į naujai suorganizuotos tarybos sekretoriaus postą. Ir šiandien - po to, kai C. Clarkas, anksčiau buvęs įtakingas ir mėgiamas Trumano patarėjas, yra šiek tiek patekęs į nemalonę - Souersas yra bene vienintelis amerikietis, kuris kasdien susitinka su Trumanu, nes jis kasdien jam turi pristatyti „Daily Report".

Apie savo darbą brangiausiame ir slapčiausiame pasaulio laikraštyje Souersas pareiškia: Tokio laikraščio redaktorius turi visada išlikti objektyvus. Jis turi savo asmenines pažiūras subordinuoti savo pareigoms, kurios yra: koordinuoti visų atsakingų valdininkų pažiūras.

JAV zvalgyba apie sovietų atominę bombą

Nuo 1946 m. rudens Sovietų Sąjunga žino atominės bombos paslaptį.

1947 m. liepos 15 d. vienoje požeminėje laboratorijoje buvo išsprogdinta maža bomba, turėjusi labai mažą sprogstamos medžiagos dalelę. Tai buvo pakartojimas panašaus eksperimento, kurį amerikiečiai įvykdė 1941 m.

Nuo 1948 m. vasario mėnesio Sovietų Sąjunga gamina tikras atomines bombas. Ligi šiol ji yra išsprogdinusi greičiau dvi negu vieną atominę bombą, apie kurią 1949 m. rugsėjo 23 d. kalbėjo prez. Trumanas.

Šiuo metu Rusija gamina trečiąją atominę bombą, kuri, reikia spėti, bus sprogdinama ateinančių 3—6 mėnesių būvyje.

Visos minėtos bombos yra bandomosios. Gaminamos visu skubumu, politbiurui griežtai reikalaujant dirbti greičiau. Tačiau eksperimentavimo slenkstį Sov. Sąjunga dar nėra peržengusi - tikrųjų atominių bombų gamyba dar nėra pradėta. Dar nėra masiniais kiekiais išgaunami uranijus 235 ir plutonijus 239. Taip pat nėra skaldymui reikalingų žaliavų atsargų - lygiai kaip nėra bombų, kurias būtų galima išmesti iš lėktuvų arba iššmugeliuoti į užsienį.

Tačiau Rusija 1956 m. rudenį jau galės grasinti amerikiečių pirmavimui atominės energijos srityje.

*

Tokios svarbiausios žinios, gautos patikimiausiais privačiais keliais, - rašo adm. Ellis H. Zacharias, JAV karo laivyno žinių skyriaus viršininkas, kurio straipsnį, kiek aptrumpinę, šiame puslapyje pateikiame ir savo skaitytojams.

1948 m. rudenį gavome vieną labai įtikimą rusų majoro pranešimą. Prieš pabėgimą jis buvo kurjeris vieno MVD skyriaus, kuriam pavesta organizuoti rusų atominę gymybą. Pranešime buvo nurodyta, kad Rusija turinti atominę bombą. Užmezgus pirmąjį kontaktą Vokietijoje, vėliau jis buvo nugabentas į Italiją išsamiam tardymui. Jis galėjo suteikti gana smulkių žinių, nes buvo dirbęs abiejuose sovietų miestuose, vadinamuose Atomgradais. Iš jo gautas žinias vėliau patvirtino kitas pabėgėlis, kuris iki 1948 m. vasaros buvo chemiku Atomgrade I.

Turint šias žinias, pradėta privačiu keliu ieškoti papildomų informacijų tuose kraštuose, apie kuriuos buvo manoma, kad jie tokių žinių galėtų turėti. Stebėtojai aplankė Norvegiją ir Švediją, Turkiją ir Persiją, Prancūziją ir Vengriją. Tuo pat metu buvo rūpestingai išstudijuoti visi moksliniai ir kariniai sovietų laikraščiai, kad gavus papildomų žinių iš pačių sovietų šaltinių.

Šių stebėjimų pasėkoje mes surinkome išsamiausią ir autentiškiausią medžiagą, kuriai lygios neturėjo niekas pasaulyje, išskyrus, gal būt, rusų atitinkamas įstaigas.

Pagal šiuos pranešimus, pirmoji sovietų atominė eksplozija įvyko ne prieš kelias savaites, kaip Baltieji Rūmai paskelbė, bet pirmosiomis 1948 m. spalio dienomis. Atominis kolosas, visai net nepanašus į mūsų grakščias atomines bombeles, paruoštas bandymui po vandeniu, per klaidą išlėkė į orą. Nelaimė atsitiko kažkur 166.000 kv. km dydžio Karakumo dykumoje, kur buvo pastatytas Atomgradas I. Nemokėjimas elgtis su pirmąja atomine bomba, reikalingų saugumo priemonių stoka ir perankstyva ekspliozija pareikalavo kelių šimtų stebėtojų, jų tarpe ir vadovaujančių sovietų atomo mokslininkų mirties. Tūkstančiai žuvo ir buvo sužeisti atokiau esančiose vietovėse. Nuostoliai buvo milžiniški. Sovietų vyriausybė nusprendė šią kompromituojančią nelaimę užmaskuoti, paskelbdama, kad Sovietų Sąjungoje įvykęs „negirdėto stiprumo žemės drebėjimas".

Netikėta šios bombos ekspliozija rusams davė raktą į vienintelę atominę paslaptį, kurią jiems iki tol nebuvę pavykę išspręsti. Sovietų mokslininkai, kurie daugumą atominių paslapčių patyrė, studijuodami oficialiuosius JAV komunikatus, jau nuo 1945 metų žinojo, kad atominei bombai uranijaus 235 reikia tarp 2 ir 100 kg. Tačiau jie nežinojo to, ką mokslininkai vadina „kiekio riba". Sovietų atominės bombos perkrovimas uranijumi 235 iššaukė nelauktą ekspliozją. Tačiau po šios nelaimės rusų mokslininkai nustatė ekspliozijai reikalingą uranijaus 235 kiekį.

Pavykus nustatyti šį svarbų momentą, buvo pradėta montuoti antroji bomba. Ji buvo baigta šią vasarą, liepos mėnesį. Bandymas buvo atliktas antrojoje atomo bandymų stotyje, esančioje į vakarus nuo Uralo. Šį 1949 m. liepos mėnesio bandymą ir reikia laikyti tikru moksliniu įrodymu, kad Rusija jau turi atominę bombą. Bet ir šis faktas turėjo būti nuodugniai ištirtas. Todėl prez. Trumanas ir to fakto paskelbimą viešumai nudelsė iki 1949 m. rugsėjo 23 d.

Kiek tad rusai yra pasiviję Ameriką atominės bombos gamybos srityje? 1949 m. liepos mėnesį rusai atominės energijos tyrinėjimų srityje buvo pasiekę tą punktą, kuriame amerikiečiai buvo 1945 m. liepos 16 d. 5,30 val. p. p., t. y. tuo metu, kada Alamogordo aerodrome (New Mexico štei te) buvo sprogdinama pati pirmoji atominė bomba. Kitais žodžiais: rusai atominės energijos panaudojime kariniams tikslams yra nuo amerikiečių atsilikę ketveriais metais.

Šis ketverių metų skirtumas, gal būt, liks ir toliau. Jis gali net ir padidėti, nes rusai tik dabar atsiduria prieš tą milžinišką uždavinį, kurie jie patys vadina „didžiuoju stalininiu atominiu projektu", būtent - iš bandymų stadijos pereiti į serijinės gamybos stadiją. Net JAV šioje srityje turėjo įveikti beveik nenugalimas kliūtis. Šiandien jau atvirai galima pasakyti, kad 1946 ir 1947 m. mūsų atominių bombų produkcija buvo pavojingai žema, - galima sakyti, net visai sustojusi dėl nenumatytų masinės produkcijos problemų. Tik 1948 m. vėlų rudenį mes galėjom tas kliūtis įveikti ir daugumą problemų išspręsti. Los Alamos - mūsų vienintelio fabriko, - kuriame atominės bombos montuojamos - mokslinės laboratorijos yra pasenusios ir nepakankamos. Joms modernizuoti ir atominių bombų sumontavimui susisteminti reikia 2-4 metų. Nuo 1945 m. liepos 16 d. iki šiol mes patys esame išsprogdinę tik aštuonias atomines bombas. Tik trys iš jų buvo naujosios serijos. Laikas, kurį sugaišome joms patobulinti, siekė lygiai dvejus metus ir aštuonis mėnesius.

O kaip su Sovietų Sąjunga?

Rusai, net jeigu jie nesugaiš reorganizacijai ilgiau už mus, prieš 1952 m. balandžio mėnesį atominių bombų serijomis gaminti negalės. Aš turiu pagrindo tikėti, kad tai neįvyks dar ir 1953 ar 1954 m. Bet pagaliau nesvarbu, kaip greit jie galės įveikti visus faktorius, susijusius su serijine gamyba - rusai iki 1956 m. neturės didesnių išteklių skaldymui reikalingų žaliavų.

Paprastai kalbant, tai reiškia, kad Kremliaus vyrai per ateinančius penkerius ar šešerius metus neturės pakankamai atominių bombų net „mažajam atominiam karui".

Ne mokslininkų bet šnipų pastangomis

Žmogus, kuriam buvo pavesta pravesti sovietų autominės bombos bandymus, šių eksperimentų technikos išmoko 1946 m. vasarą, stebedamas amerikiečių atominių bombų Nr. 4 ir 5 detonacijas Bikinio atole. „Bakerio operaciją" (taip buvo vadinami Bikinio bandymai) jis stebėjo nuo JAV karo laivo „Panamint" komandos tiltelio. Šis žmogus buvo prof. S. P. Aleksandrovas, garsus rusų metalurgistas, paties Stalino surastas. Dr. Aleksandrovas niekad nebandė nuslėpti savo misijos tikrojo tikslo. Jis net JAV vidaus reik. ministerijos rusiškai kalbantiems, valdininkams, pareiškė, kad į Jungtines Valstybes atvykęs tik tam, kad gautų žinių apie amerikiečių atominę bombą ir tas žinias galėtų pritaikyti sovietų atominiams tyrinėjimams.

Tačiau Bikinio patyrimo Aleksandrovui nepakako. Jam reikėjo daugiau duomenų, kad savo misiją galėtų baigti. Jis liko sovietų delegatu prie JT atominės energijos komisijos. Paties Stalino įsakymu prof. Aleksandrovas dirbo dieną ir naktį.

Tuo metu - 1946 m. vasarą - sovietų mokslininkai buvo 8 mėnesiais atsilikę nuo nustatyto termino. 1945 m. rugpiūčio 7 d., Hirošimos rytą, pas Staliną į Potsdamą buvo iššaukti penki vadovaujantieji sovietų fizikai. Pasikalbėjimo pabaigoje jie Stalinui užtikrino, kad atominę bombą pagaminti galėsią 1945 m. pabaigoje. Prieš juos gulėjo oficialus komunikatas apie „atominės bombos gamybą, JAV vyriausybei vadovaujant", kurį Tassas buvo pažodžiui iš Washingtono persiuntęs į Maskvą. Mokslininkai tuo metu tikėjo, kad darbą galėsią greitai baigti, jei tik atidžiai seksią amerikiečių komunikato išvedžiojimus. Tačiau jau po kelių savaičių jiems pasiškėjo, kad komunikate trūksta pagrindinių informacijų apie detonacijai reikalingą uranijaus kiekį. Visi sovietų bandymai staiga turėjo sustoti.

Savo pačių pažadėto termino spaudžiami, rusų specialistai turėjo pasirinkti kitą, originalesnį kelią: gaminti savą atominę bombą, nekreipiant dėmesio į trūkstamus duomenis.

1945 m. gruodžio 18 d. sovietų mokslininkų delegacija su projektais ir kalkuliacijomis nuvyko pas Staliną. Jie Stalinui pasakojo, kad esą išradę naują atominės bombos tipą; ši būsianti tik truputį didesnė už teniso kamuoliuką. Ši atominė bomba, - pasakojo jie, - esanti žymiai paprastesnė už amerikinę, ir ją galima tuoj pat pradėti gaminti serijomis.

Popieriuje ši rusų atominė bomba atrodė gana daug žadanti, tačiau, kai reikėjo ją išbandyti, naujasis „teniso kamuoliukas" visai paprastai atsisakė sprogti.

Generalisimas Stalinas šio nepasisekimo smarkiai įpykintas, griebėsi eilės priemonių, kurios tik po trejų metų atnešė laukių rezultatų: 1. prie sovietinės mokslų akademijos, įsteigė atominės energijos komisiją, kurią prižiūrėjo specialus politbiuro komitetas, vadovaujamas slaptosios policijos šefo L. Berijos; 2. sovietų įstaigoms okupuotoje Vokietijoje įsakė surasti visus vokiečių fizikus ir juos „pakviesti" į TSRS; 3. slaptajai tarnybai įsakė praplėsti atominį špionažą, kuriam vadovauti buvo paskirtas S. Aleksandrovas.

Vavilovo vadovaujamoje mokslų akademijoje buvo suorganizuotas aktyvus atominių biurų tinklas. Paskubomis pastatyti du požeminiai atominių tyrinėjimų miestai: Atomgradai I ir II. Sudaryta žinomo Arktikos tyrinėtojo O. Schmidto vadovaujama komisija naujiems uranijaus ištekliams sovietų kontroliuojamoje Europoje ir Azijoje surasti. Didelis vokiečių mokslininkų skaičius paklausė Stalino „pakvietimo" į TSRS. Jų tarpe buvo prof. G. Hertzas, pasaulinio masto specialistas, pagarsėjęs uranijaus 235 skaldymo bandymais L. Beviloqua, žymiausio vokiečių fiziko prof. Heisenbergo asistentas ir daugelis kitų.

1946 m. spalio 29 d., praslinkus 14 mėnesių nuo Hirošimos, Vavilovas ilgoje ir karštoje konferencijoje, kuriai pirmininkavo pats Stalinas, dar negalėjo pranešti jokių konkrečių laimėjimų. Tada Stalinas pats nustatė terminą: 1947 m. vasara. Darbui baigti pakvietė Aleksandrovą.

Šiai milžiniškai šnipų organizacijai, kurios centras buvo Glen Cove, L. I. - sovietų delegacijos būstinėje - vadovavo pats Aleksandrovas. Jis turėjo daugybę agentų Amerikoje. Siuntė vis naujus šnipus į Kanadą, kur pastarieji turėjo pakeisti trūkstamus Zarubino tinklo narius, kuriuos buvo demaskavęs buv. draugas Guzenko. Kiti šnipai buvo siunčiami į D. Britaniją, Prancūziją, Belgiją, Daniją ir net į Japoniją.

Šios operacijos stadijoje buvo bandyta gana įžūliai į JAV iš Šveicarijos pasiųsti du sovietų šnipus - vyrą ir moterį. Jų dokumentai buvo taip nevykusiai suklastoti, kad jis vos begalėjo nuslėpti savo tapatybę. Šie Aleksandrovo agentai buvo La Guardijos aerodrome sulaikyti ir tuoj pat grąžinti į Europą. Tačiau kitiems pavyko prasiveržti iki tų sričių, kurias amerikiečiai laikė geriausiai saugančiomis JAV paslaptis.

Šį faktą konstatavo R. C. Tolmanas, vienas iš „Manhattano projekto" (taip buvo vadinami atominės energijos tyrinėjimo darbai karo metu) viršininkų karo metu ir B. Barucho atominės energijos komisijos prie JT bendradarbis. Tolmanas, kaip ir Aleksandrovas, buvo savo delegacijos mokslinis patarėjas. Bet iš tikrųjų jis buvo pavojingiausias rusų šnipo priešas.

Buvo 1947 m. vasara, kai Tolmanas paskelbė savo aliarmuojantį pranešimą. Jis atidžiai išstudijavo visas rusų ir lenkų delegatų kalbas, pasakytas JT atominės energijos diskusijose. Jas betikrindamas, Tolmanas konstatavo, kad kai kurie sovietų ir lenkų delegacijų naudojami išsireiškimai buvo kilę iš pačių slapčiausių JAV dokumentų. Jis konstatavo, kad kai kurie klausimai buvo paremti tokiomis informacijomis, prie kurių galėjo prieiti labai nedidelis JAV valdininkų skaičius.

Tačiau pagrindinių šnipų, bendradarbiavusių su Aleksandrovu, sugauti nepavyko. Kanadoje sulaikytieji išdavikai ir britų mokslininkas A. N. May, kurie buvo areštuoti ir nuteisti, buvo tik mažos žuvelės sovietų špionažo tinkle. Pats Aleksandrovas, diplomatinio imuniteto saugomas, savo misiją baigęs, galėjo grįžti į Sov. Sąjungą.

Tuo būdu, sovietams atominę bombą dar prieš nustatytą terminą baigti pavyko daugiau Aleksandrovo ir jo šnipų, negu sovietų mokslininkų ir jų vokiškųjų „svečių pastangomis.

Sovietų ofenzyva ir defenzyva

Nors pasaulis žino, kad rusai turi atominę bombą, tačiau yra dar viena paslaptis - beveik tokio pat dydžio, kaip ir pati paslaptingoji bomba: kodėl rusai leido Trumanui pasiekti tokį didelį propagandinį laimėjimą - pirmam paskelbti apie atominę ekspliozją Sovietų Sąjungoje.

Atsakymą į šį klausimą duoda pabėgusių aukštųjų raudonosios armijos karininkų, pareiškimai tardymų metu. Šių žmonių pareiškimais, politbiuras yra savo propagandos ir agitacijos centrams nurodęs žinias apie atominės bombos turėjimą nutylėti, o to vietoje kiek galint labiau išryškinti taip vadinamąjį Gromyko planą. Šiuo planu norima „pasirašyti tarptautinę sutartį apie ginklų, kurie, vartojant atominę energiją, gaminami žmonių naikinimui, neteisėtą produkcijos ir panaudojimo neteisetumą". Kitais žodžiais: **Kremlius nori sunaikinti dabartines JAV atominių ginklų atsargas ir sustabdyti atominių bombų produkciją, o pas save ir toliau tęsti įvairius bandymus, iki pavyks pasivyti arba pralenkti amerikiečius. Tai yra gudrus žingsnis, maskuojamas visame pasaulyje Maskvos propaguojama „taikos akcija".** Tačiau už šio propagandinės miglos šydo rusų generalinis štabas ruošia planus galimai lemiamajai atominei kovai.

1948 m. lapkričio 12 d. Maskvos strateginiai planai buvo pasukti nauju keliu. Tą dieną marš. Al. Vasilevskis buvo nušalintas iš raudonosios armijos gen. štabo v-ko posto. Jo pareigos pavestos gen. plk. S. Štemenkai. Šis pakeitimas buvo įvykdytas, praėjus kelioms savaitėms po pirmosios sovietų atominės ekspliozijos Karakumo dykumoje, ir glaudžiai susijęs su ta ekspliozija. Vasilevskis laikomas senovišku strategu, kuris gen. štabo sluogsniuose begatelizavo atominės bombos vertę. O raudonajai armijai tuo metu reikėjo naujos galvos su judriu protu, kuris sugebėtų visą karinę rusų galvoseną suderinti su naująja tikrove. Gen. Štemenko tokį protą turi. Jis buvo vienas iš tų, kurie gen. štabe rėmė atominės bombos karinę svarbą. Tuo būdu gen. Štemenkai yra pavesta Rusija paruošti atominiam karui.

Paskutiniaisiais mėnesiais Maskvoje buvo stengiamasi paruošti naujų strateginių planų apybraižas ir jų taktiniam įvykdymui suprojektuoti reikalingus ginklus. Svarbiausias tikslas buvo suprojektuoti lėktuvą, kuris atomines bombas galėtų nugabenti į tolimiausius taikinius.

Viena tokia mašina visu slaptumu statoma Kucbaso lėktuvų fabrike, netoli Novosibirsko. Tai yra dukart perkonstruota ir žymiai patobulinta, sprausminė senojo TB-7 versija, vadinama PE-16-X. Jos keturi sprausminiai motorai galėtų apie 3700 kg bombų su pilnais tankais nugabenti 4500-5000 km.

Šiuo metu projektuojama ir kita mašina, vadinama IL-24-X. Tai būtų vienvietis, greičiau už garsą skrendąs lėktuvas - raketa su pilotu - į rusų rankas patekusio vokiškojo DFS-8346, kuris paskutinėmis karo dienomis buvo pradėtas bandyti, pamėgdžiojimas. Ši mažesnioji mašina su atomine bomba būtų kito lėktuvo gabenama iki taikinio, kur su „savižudžiu pilotu" 1142 km/val. greičiu startuotų tiesiog į taikinį.

Šiems sprausminių lėktuvų su atomine bomba bandymas vadovauja gen. Savickis - žmogus, kuris išbandė pirmąjį rusų sprausminį lėktuvą. Jis tada Stalinui pareiškė, kad jis atominę bombą nugabentų į bet kurią žemės vietą, visai nepaisydamas gynimo stiprumo.

Tačiau sovietinis gen. štabas dar karščiau ruošiasi gynimuisi nuo atominės bombos.

Vienu metu iš Sovietų Sąjungos paskliudo žinias apie „kosminius porainius" atominei bombai, apie „kosminių spindulių" koncentraciją, kuri kažkuriuo būdu galinti sukliudyti atominę ekspliozją. Kitas pranešimas kalbėjo apie naują išradimą, kurio pagalba puolančioji mašina galinti būti ore sušaldoma. Pagaliau trečias aprašinėjo „šaltųjų katodo spindulių siųstuvą", kuris galįs „visus elektromagnetinius lėktuvų aparatus" neutralizuoti ir mašinas su savo našta priversti nukristi. Tačiau šios taip propaguojamos apsigynimo priemonės greičiau yra sovietų propagandistų fantazijos vaisius.

Tačiau yra tikra, kad Sovietų Sąjunga intensyviai ruošiasi apsigynimui nuo atominės bombos. Svarbiausioji šios gynybos dalis yra slaptųjų priešlėktuvinių baterijų tinklas - įskaitant ir priešraketines patrankas bei iš tolo vairuojamus sviedinius. Tai yra didžiausioji gynybos stistema visame pasaulyje. Šią sistemą rusai išbandė 2 D karo metu, ir ji pasirodė pakankamai stipri vokiečių bombonešių prasiveržimams į Maskvą ir Stalingradą sukliudyti.

Su šia priešlėktuvinių patrankų, iš tolo vairuojamų raketų ir greitųjų sprausminių naikintuvų sistema yra glaudžiai susijusi ir elektroninė rusų gynyba. Nors rusų radaro sistema yra žymiai atsilikusi nuo amerikiečių, tačiau jiems pavyko išvystyti galingus trukdomuosius aparatus, kurie puolimo veiksmingumą ir vertę gali sumažiti. Rusų elektroninės gynybos sistemos centras yra paslaptingasis „Stalino siųstuvas" kažkur Urale - galingiausias radijo siųstuvas visame pasaulyje. Sėkmingas „Amerikos balso" trukdymas karinių specialistų laikomas generaline „elektroninės gynybos" repeticija.

Rusai, atrodo, tiki, kad įvairių jų gynybos įrengimų kombinacija galėtų sukliudyti net kelis vienu metu vykdomus atominių lėktuvų puolimus į svarbiausius sovietų centrus. Rusai taip pat tiki, kad amerikiečiai būtų labai jautrūs pavienių rusų bombonešių puolimui. Šis jautrumas, kaip jie teigia, esąs materialinio ir psichologinio pobūdžio. Sovietų Sąjungoje žinoma, kad JAV praktiškai neturi jokios priešlėktuvinės gynybos, kuri galėtų sukliudyti „atominį Pearl-Harbourą" (Pearl-Harbouro sąvoka nuo 1941 m. japonų staigaus užpuolimo vartojama kiekvienam netikėtam užpuolimui). Rusai įsivaizduoja, kad jie galėtų eilėje šteitų sukelti paniką, bet kurioje vietoje numesdami bombą (čia prisimenama, kaip prieš porą metų Amerikoje buvo kilusi panika, vienam radijo siųstuvui staiga pradėjus transliuoti „Invazijos iš Marso") vaidinimą. Todėl sovietų skaičiavimuose daugiau reikšmės skiriama psichologiniams faktoriams, negu atominių bombų kiekiui.

Šiuo metu ruošiamas didelis aerodromų tinklas šių bombonešių startui. Jis apima ne tik sovietų okupuotų Vidurio bei Vakarų Europos kraštus, bet ir rytinės Sibiro sritis. Dixono salyne (Arktikoje) yra aerodromai tiesioginiams skridimams per šiaurės ašigalį į JAV. Šių aerodromų centras yra Vengrijos viduryje, Skekesfahervare. Tai didžiausia lėktuvų bazė už Sov. Sąjungos ribų.

Amerikai nėra vėlu šį pavojų pažinti. Pažinus materialinio ir psichologinio pasiruošimo reikalingumą, manau, atominis karas ne tik bus nustumtas tolyn, bet gal ir iš viso jo bus išvengta.

Atominės bombos veiksmingumas

JAV armijos gydytojas mjr. Baueris, Hirošimoje, Nagasakyje ir Bikiny tyrinėjęs atominių sprogimų pasėkas, nustatė, kad žmogus turįs daugiau šansų pergyventi atominių bombų sprogimus, negu iki šiol buvo manoma. Būdamas už 6,5 km nuo sprogimo centro, jis liks visai nepaliestas; 6,5 km — 800 m atstume tėra tik 50 % galimybių likti sveikam; būdamas gi arčiau kaip 800 m iki sprogimo centro, gali save laikyti nebegyvu. Aukštai sprogusi bomba veikia didesniu spinduliu, negu sprogusi pačiame žemės paviršiuje.

*

Amerikiečių mokslininkams pasisekė suskaldyti gyvojo sidabro atomą. Tuo būdu atsipalaiduojama nuo uranijaus 235 priklausomybės. Didžiausios pasaulų gyvojo sidabro kasyklos yra Ispanijoje (Franco kursas kyla).

Mintys apie liberalizmą

Liberalinė pažiūra praktikoje reiškiasi principu: gyventi ir leisti gyventi; kaip tolerancija ir laisvė, kiek tai leidžia viešoji tvarka; kaip nuosaikumo ir vengiąs politinėse programose fanatizmo faktorius. Net ir demokratija nustoja būti liberali, kai ji pasidaro fanatinė, pav. prancūzų revoliucijos metu. Fanatinis tikėjimas į demokratiją ją savaime naikina, kaip tai buvo Anglijoje Cromwellio ir Prancūzijoje Robespierro laikais. **Tikras liberalas nesako: „Tai yra tiesa"**, bet: **„esu linkęs manyti, kad esamose sąlygose ši nuomonė, gal būt, yra geriausia".** Ji tik šia ribota ir nedogmatine prasme pritaria demokratijai.

*

Liberalinės pažiūros esmė glūdi ne tiek nuomonėse, jos atstovaujamose, kiek būduose ir priemonėse, k a i p jos atstovaujamos; būtent, ne dogmatiškai, bet su įsitikinimu, kad nauja įrodomoji medžiaga kiekvienu metu gali priversti pakeisti ankstyvesnę nuomonę. Iš esmės tai yra mokslinis būdas ginti tezei, priešiškas teologijai. Sov. Sąjungoje Markso išsireiškimai apie dialektinį materializmą priimami be jokios kritikos. Ten net biologai juos sieja su žemės apdirbimo metodais, tuo tarpu likusiam pasaulyje manoma, kad tokias problemas geriausiai galima išspręsti eksperimentinių (bandymų) būdu. Mokslas yra empirinis, eksperimentalus ir nedogmatinis, kiekviena gi nesikeičianti dogma yra nemokslinė. Tuo būdu praktikoje liberalizmas naudojasi moksliniais metodais.

*

Teigiama, kad kovoje tarp liberalų ir fanatikų, pastarieji turi laimėti, nes jie tiki savo tėzių teisingumu. Ši nuomonė yra labai įsišaknyjusi, nors istorijos eigą, įskaitant ir paskutinius įvykius, byloja ką kitą.

Fanatikai visados pralaimėdavo, nes jie griebdavosi neįmanomų dalykų, arba, jei jų tikslai ir buvo galimybių ribose, jie nesugebėdavo pasirinkti tinkamų priemonių jiems pasiekti. Jie pralaimėdavo dar ir todėl, kad sužadindavo pasipriešinimą tų, kuriuos norėjo nugalėti. Kiekvieną svarbesnių karų jau nuo 1700 metų laimėdavo demokratinė pusė.

Tai yra iš dalies dėl to kad demokratija ir empirizmas - tampriai tarp savęs susiję - nesiekia iškreipti tikrovės kurios nors teorijos naudai. Rusija ir Kanada panašiose klimatinėse sąlygose siekia geresnio kviečių derliaus, tik Kanadoje to siekiama eksperimentališkai, gi Rusijoje Markso teorijų aiškinimu.

*

Dogmatinės sistemos be empirinio pagrindo, kaip scholastinė teologija, marksizmas ir fašizmas, turi tą teigiamą pusę, kad savo pasekėjus socialiai suniveliuoja. Tačiau tam priešpriešais stoja neigiamybė, kad toks suniveliavimas veda prie ištisų vertingų gyventojų masių persiekiojimo. Ispanija, išvijusi žydus ir maurus, žuvo, Prancūzija patyrė didelius nuostolius, panaikindama Nantes ediktą ir nustojusi hugenotų, be hitlerinio žydų persiekiojimo Vokietija tikrai pirmoji būtų įsigijusi atominę bombą. Dogmatinės sistemos turi dar ir tą neigiamybę, kad jos praktiškai svarbius dalykus grindžia netikrais įsitikinimais, kartu sukeliant priešiškumą tų, kurie nesutinka su abejotinos vertės fanatizmu. Dėl tų priežasčių **nėra pagrindo manyti, kad tautos, atsidavusios vienai kuriai nors dogmatinei filozofijai, tolimesnėje perspektyvoje įsivyrautų empirinio įsitikinimo pasekėjų sąskaiton.** Taip pat netiesa, kad socialiniam solidarumui yra būtinos dogmos, tai geriausiai 1940 m. įrodė anglų tauta.

*

Empirizmas pagaliau yra vertintinas ne vien dėl savo didesnio tiesos pamėgimo, bet ir dėl savo etinių pagrindų. Dogmos nėra reikalingos inteligentinės galvosenos, bet tik autoriteto pažiūrų nustatymui; joms reikalingas raganų persekiojimas ir kerštas netikintiesiems, jos reikalauja iš savo pasekėjų kovoti su natūraliu geraširdiškumu neapykantos naudai.

*

Ir taip prieinu išvadą, kad šiandien, lygiai kaip Lockes laikais, emdpirinis liberalizmas yra vienintelė filozofija, kuriai gali pritarti tas žmogus, kuris nori mokslinių įrodymų, kad tikėtų, ir, antra vertus, žmonijos gerovę stato aukščiau už kurios nors partijos ar religijos. Kad išvengus jam gresiančios nelaimės, mūsų painus ir komplikuotas pasaulis yra reikalingas įvairių dalykų. Pirmoje eilėje tautos, kurios galvoja liberališkai, turi nesileisdamos į kompromisą, paneigti tiek kairiųjų, tiek ir dešiniųjų fanatizmą ir persiimti laisvės ir tolerancijos vertės supratimu. Be tokios pasaulėžiūros tolimesnis gyvenimas mūsų politiškai suskilusioje, bet techniškai apjungtoje planetoje vargu ar įmanomas.

Bertrand Russell

BALYS SRUOGA

Keletas biografinių metmenų — Jo dvejų metų mirties sukaktį minint

Bendrieji žodžiai

Įvairiais keliais mūsų žemėje siautėjanti mirtis 1947 m. spalių mėn. 16 d. paguldė į Vilniaus Rasų kapines amžinam miegui Balį Sruogą. Poetą, dramaturgą, profesorių. Vieną pačių šviesiųjų mūsų nedidelio krašto kultūrininkų. Vieną pačių giliausiųjų savo žemės ir tautos mylėtojų. Vieną pačių aistringiausiųjų kovotojų dėl mūsų skriaudžiamos tautos pažangos ir laisvės.

Amžių sąvartoje mūsų narsi tauta turėjo laimę likti gyventi nuostabiai gražiuose žemės plotuose, tačiau gulinčiuose ten, kur vos prasideda kelias į Vakarus, į tūkstančių metų kultūros laimėjimus, į humanizmą, į laisvo ir šviesaus žmogaus kultą. Gal amžinieji žmonijos likimo dėsniai ir yra uždėję mūsų tautai skausmingą, bet didžią ir garbingą naštą — būti tuo šviesos nešėju, kuris, pats liepsnodamas, nesuklupdamas neša žibintą į tamsių tamsiausias prarajas ten tūnantiems žmonėms apšviesti. Tik peržvelkime Lietuvos istoriją ir įsitikinsime, kad mūsų praeitis — ištisa tų žygių pynė. Jei ši mintis tikra, tai Balys Sruoga ir buvo vienas tų šviesos nešėjų, peranksti kritęs kovoje, bet palikęs ne mažą šviesos kibirkštėlę, o visą dangaus pašvaistę.

Tokia jau buvo Lietuvos valstybės istorinė raida, taip klostėsi mūsų tautos gyvenimas, kad pastarojo šimtmečio lietuvis inteligentas buvo išauklėtas daugiausiai Rytuose, tad ir po ilgos pertraukos kurtas nepriklausomas gyvenimas buvo vadovaujamas žmonių, daugiausiai Rytų kultūros auklėtų, pranašesniai Vakarų kultūros ideologijai bei dvasiai daug šykščiau ir aplinkiniais keliais įsiskverbiant į dinamiškai kuriamą naują visų sričių gyvenimą. To gyvenimo kūrėjų tarpe matome retą ir šviesią išimtį — Balį Sruogą. Savo įvairiaspalvę, didžią asmenybę ugdyti pradėjęs Rytų kultūroje, Petrapilio bei Maskvos universitetuose, Balys Sruoga persikelia į Vakarus, į menų miestą Müncheną, iš kur sugrįžta kupinas galios grožio vertybėms kurti ir moksliniam darbui dirbti, pašvęsdamas visą save savo kraštui, savo žmonėms, jų dvasios laisvei ir grožiui. Balio Sruogos asmenybėje kryžiavosi patys gražiausieji Rytų kultūros žiedai su Vakarų kultūros vainikais, iš kurių jo talentas gimdė naują, savaimingą, lietuvišką grožį: jis buvo, gal, vienintėlis mūsų tautinės kultūros pasaulyje jau seniai atspėjęs ar nujautęs mūsų tautos misiją, kiekvienąkart vis labiau ryškėjančią — Rytų ir Vakarų sankryžoje aprėpti gražiausius pasaulio laimėjimus, kad jų sintezėje užgimtų naujas dar skaidresnis, dar didingesnis lietuviško grožio pasaulis.

Apie Balio Sruogos palikimą mūsų tautai kultūros, meno istorikai, kritikai, publicistai, mokslininkai prirašys dargelį tomų raštų, ir tik tuomet bus giliau pažintas šio didelio žmogaus ir kūrėjo nueitas gyvenimo kelias ir darbai, tik tuomet jis suspindės visa savo didybe. Šiandieną tebus mums leista tik kukliomis užuominomis peržvelgti jo gyvenimą.

Žemės meilė

Balys Sruoga gimė 1896 m. sausio mėn. 21 d. (s. st.) Panevėžio apskrityje, Vabalninko valsčiuje, Baibokų vienkiemyje. Tėvas — Pranciškus, o motina — Agota Lomanaitė. Šeima didelė — net septynetas vaikų: penki broliai ir dvi sesrys. Tačiau gyvųjų tarpe jau nedaug bėra — vos trys broliai, jei į Rytus išvežtasis Adolfas yra nugalėjęs ano gyvenimo žiaurumus. Balio vaikystė — kaip ir kiekvieno Lietuvos žemės vaiko.

„Mes visi — visa mūsų inteligentija — esame prasčiokų, daugiausia valstiečių vaikai. Mes išėjome aukštąjį mokslą, priėmėme į save, įsiurbėme Europos civilizacijos vaisius. Bet mumyse perdėm dar tebėra gyvas mūsų valstietiškas pradas, perdėm mes dar tebejaučiame ryšius su žeme, su juodžemiu, vos suverstomis mėlynuojančiomis vagomis, pilnomis sulčių ir trąšų" — rašo Balys Sruoga prakalboje savo veikalui „Lietuvių teatras Peterburge", šiais žodžiais apibūdindamas ir save, nes retas kas buvo tokiais tampriais saitais surištas „su juodžemiu, vos suverstomis mėlynuojančiomis vagomis, pilnomis sulčių ir trąšų", su Lietuvos kraštu, kaip Balys Sruoga, kurio viso gyvenimo, ar jis didmiesčių universitetų auditorijas lankė, ar Alpių viršūnėsna kopė, ar koncentracijos stovyklos žiaurų vargą nešė, prasmė buvo — darbas, kūryba Lietuvai ir kova dėl Lietuvos, nes jis atėjo į gyvenimą „mylėdamas žemę, tą žiaurią, rūsčią, drėgną. Todėl ir negailestingai suskaitytos mano dienos man yra palaimos žemė. Ir ištremty iki dugno išsemdamas aš mano dalią, laiminu žemės sultis ir amžinai grįžtančią dainą", kaip jis pats pasisakė jau seniai, dar pirmuosiuose „Vainikuose", lyg nujausdamas savo numylėtoje žemėje gyvenimo trumpumą ir būsimo žiauraus ištrėmimo ir kalinimo grėsmę.

Gaivališką savosios žemės meilę Balys Sruoga atsinešė gimdamas. Didžiausiose tautos nelaimėse Lietuvos ūkininkas, ir gyvybę aukojęs dėl savo žemės, išugdė tokią meilę jai, kad toji meilė didžia jėga, kaip amžinai gyva dvasia, eina iš kartos į kartą, tėvų perduodama vaikams. O jautriosios sielos tą žemės meilę vis puoselėja, vis ugdo. Ir Balio Sruogos prigimtoji žemės meilė augo vaikystėje, kai jis sekiojo ariantį tėvą, ar kai vyresniesiems broliams padėjo slėpti lietuviškas knygas, ar kai jau paaugliu berniuku tėvo atvežtas įstojo į Panevėžio realinę gimnaziją.

Patrijarchalinė stambaus ūkininko šeima, senos, įsišaknijusios lietuviškos tradicijos, tėvo, buvusio baudžiauninko, gilus socialinės neteisybės jausmas ir kartėlis, vyresniųjų brolių dalyvavimas 1905 metų sąjūdyje, — štai pagrindiniai bruožai, ugdę būsimą laisvės kovotoją. Ilgos, tamsios naktys, pasakos, kantičkų giesmės, gilus su visu kaimo misticizmu religingumas, monotoniška bekraščių lygumų gamta tai sąlygos, ugdžiusios lyriką poetą. Pagaliau, jokių varžtų nežiną pasilinksminimai, vestuvės, budynės — aplinka, leidžianti pasireikšti gaivališkam kūrėjo temperamentui anuomet slypinčiame silpname, liguistame, jautriame, tyliame ir susikaupusiame Balyje.

Vaikystėje pamiltos suverstos sultingos juodžemio vagos įsirėžė į sielą ne eilinio žmogaus, o didelio poeto kūrėjo. Visą gyvenimą širdyje nešiota meilė suskambėdavo daugybėje kūrybos aspektų, galinga srove prasiveržiavo ir lyrikoje, ir dramos veikaluose, ir epe tokiais ir panašiais posmais:

„Čia viskas miela širdžiai. Man čionai
Lengviau alsuot. Kalnai, kalneliai, klonys ...
Neries bangų švelnioji pyniava ...
Prie vieškelio plataus sodeliai vyšnių ...
Lakštingalos giesmė alyvų krūmuos ...
Net dargana, šalna rudens vėlyvo —
Kaip laimės sapnas Viešpaties paunksmėj."
(Iš „Milžino paunksmės")

Pirmieji žingsniai

Panevėžio realinėje gimnazijoje Balys Sruoga mokėsi ligi 1914 metų ir baigė septynias klases. Už aštuntąją, per vasarą pats pasimokęs, išlaiko eksternu. Gimnazisto dienos nebuvo lengvos. Jau vaikystėje sunkiai sirgęs plaučių uždegimu, marinamas ir netikėtai pagijęs, buvo silpnos sveikatos, ištyęs ir tylus. Gyventi teko skurdžiai, nuo ketvirtosios klasės pačiam uždarbiaujant korepeticijomis, savo jėgomis atkovojant iš gyvenimo kiekvieną prošvaistę.

Gimnazijoje jau susipratęs lietuvis, karštas patrijotas ir už savo kandžias pastabas apie „ponaičiukus" nemėgiamas nelietuvių klasės draugų. Užtat visų kitų, ypač mergaičių, tiesiog adoruojamas, nes ne toks kaip kiti, poetas, organizatorius, visa galva praaugęs savo aplinką, bendraująs su studentais. Ir vis dėlto širdies draugų neturėjo ir buvo vienišas. Didelis jausmingumas, jautrumas, palinkimas greit įsižeisti buvo tos kliūtys, neleidusios su kuo nors glaudžiai susibičiuliauti. Dar ketvirtoje klasėje išgyvena gilią pasaulėžiūros krizę. Užaugęs didžiai religingoje šeimoje, pats iš mažens dienų buvęs labai pamaldus ir skirtas kuniguosna, dideliam motinos sielvartui atsisako ne tik šio pašaukimo, bet ir visų kitų religinių varžtų, religinės praktikos.

Jei lietuviškų knygų slėpimas vaikystėje buvo, galime sakyti, pirmasis nesąmoningas žingsnis kovos dėl Lietuvos laisvės ir šviesos, tai gimnazistas Balys Sruoga vis giliau ir giliau įsitraukia į lietuviškus reikalus bei rūpesčius. Tiesa, knygas slėpti tuomet jau nebebuvo reikalo, tačiau koks dar ilgas darbo ir kovos kelias skyrė anąjį metą nuo nepriklausomybės paskelbimo dienos. Vėliau, kita proga, Balys Sruoga parašė šiuos posmus, bet kaip jie nuostabiai tinka anų, o ir šių dienų Lietuvai:

„Kryžiaus kančią be rytojaus
Kentėm alpdami,
Mūsų tėviškę apžiojo
Ponai svetimi.
Prigriozdojo mums žemelę
Ponų ir dvarų,
Mums palikę skurdžią dalią
Merdinčių vergų.
Apsivers grabai iš baimės,
Mūrai subyrės,
Kad kovoj už laisvės laimę
Smogsim iš peties."
(Iš „Apyaušrio Dalios")

Šitokios nuotaikos buvo daugelį metų Lietuvos pirmūnų svajonėse. Jos buvo didelės tautos dalies gyva jėga prasiveržusios jau 1905 metais. Vėliau prislopintos, bet kiekviename lietuvių šviesuomenės susibūrime, lyg niekuomet negęstančio ugniakuro žiežirbos, suliepsnojančios. O tokių susibūrimų būta daug. Kad ir atmintinos „lietuviškos gegužinės", kuriose, kukliu vasaros džiaugsmo vardu prisidengus, būdavo posėdžiaujama, tariamasi, sprendžiamos gyvybinės tautos problemos. Tose gegužinėse gimnazistas Balys Sruoga kasmetinis (1911, 1912, 1913 m. m.) dalyvis. O kai šaukiamas Lietuvos jaunimo suvažiavimas Vilniuje, jis vyksta ir tenai.

Nežiūrint didelių gabumų matematikai, literatūra tylųjį gimnazistą palengva įtraukia į savo gražųjį pasaulį. Susižavi Puškinu. Daug skaito. Didelės įtakos požiūriui į literatūros bei meno pasaulį daro Černiševskij, Lavrov, Bielinskij. Dainininkų šalies sūnuje pabunda poetas, kuris pirmaisiais savo eilėraščiais, būdamas 4—5 klasėje, išeina į viešumą, juos spausdamas „Aušrinėje". O savo straipsniu apie Maironį susikuria ir didelį garsą.

Bet ir kita meno šaka, visame Balio Sruogos gyvenime vaidinusi, gal, pirmaujantį vaidmenį, paglemžia jį visa savo galia. Tai teatras. Menkas tuomet buvo lietuvių teatras, bet Balys Sruoga anuomet rengiamuose lietuvių jaunimo vakaruose pasineria visu savo gaivališku gyvenimą, padovanodamas lietuvių tautai dramos meno šedevrų, ugdydamas mūsų dramos teatro kultūrą.

Pripažintas poetas, gilus patriotas, kupinas jėgos kūrybai, mokslui ir darbui 1914 metų rudenį Balys Sruoga apleidžia tėviškę ir išvažiuoja studijų į Petrapilį. (B. d.)

A. Rūkas

Atsiųsta paminėti

Vilius Péteraitis: Mažasis lietuviškai-angliškas žodynas (su tartimi). Išleido Mečys Sutkevičius Münchene 1949 m. 418 + XVI pusl. Kaina nepažymėta.

Vincas Jonikas: Pakeleiviai. Lyrika. Iliustravo dail. J. Dobkevičiūtė-Paukštienė. Išleido Venta 1949 m. 112 psl. Tiražas 500 egz. Kaina 3,— DM.

ATITAISYMAS

LIETUVIO Nr. 24/25:

Dr. Algirdo J. Greimo straipsnyje: **Lietuvių kalbos senumas ir jaunystė** įsibrovė nemaloni korektūros klaida. Trečioje skiltyje 14 eilutėje iš apačios atspausdinta: „labai gausioje **indoeuropiečių** kalbų grupėje" ir tt., o turi būti: „labai gausioje **indoeziečių** kalbų grupėje".

Tarptautinė religinio meno paroda Romoje

Kaip jau žinoma, 1950 metai paskelbti Šventaisiais Metais. Į Romą iš visų kraštų suplauks milijonai maldininkų ir turistų. Ta proga Romoje bus surengta tarptautinė religinio meno (arte sacra) paroda. Ją rengia Vatikanas puošniame Palazzo Torloni.

Iš „Comitato Centrale Anno Sacro" dailininkui P. Kiaulėnui Chicagoje yra prisiųstas raštas, kviečiąs lietuvius dalyvauti toj parodoj su religinio meno kūriniais. Pasitarus su eile dailininkų, prieita išvados, kad mūsų menininkų dalyvavimas parodoje yra būtinas ir svarbus Lietuvai.

Norintieji dalyvauti šioj didelės reikšmės parodoje, prašomi labai skubiai prisiųsti jau turimų religinio meno kūrinių nuotraukų, nes jas tuoj reikia nusiųsti į Romą tos parodos Vyriausios Komisijos atstovams. Nuotraukos turi būti 25x20 cm, dydžio, padarytos gero fotografo ir po du egzemplioriu kiekvieno kūrinio. Pačius kūrinių originalus galima bus pasiųsti už poros mėnesių.

Norint sėkmingiau kelti Lietuvos vardą, nutarta išleisti dar specialų leidinį, pavadintą „Lituana Arte Sacra Contemporanea" su I. Šlapelio tekstu lietuvių ir italų kalbomis, ir platinti jį parodos metu. Meninę leidinio dalį tvarko dail. K. Varnelis. Šiai knygai bus reikalingos taip pat netik nuotraukos, bet ir jų negatyvai. Leidinys turėtų būti išleistas be priekaištų ir tikrai liuksusinis, jei norima pasiekti užsimoto propogandinio tikslo.

Privatūs asmenys, turį parodai tinkamų eksponatų, prašomi maloniai prisidėti prie šio svarbaus reikalo.

Foto medžiagą siųsti ir kitais parodos reikalais prašoma kreiptis šiuo adresu: **Petras Kiaulėnas, 7253 S. Washtenaw Ave, Chicago 29, JIl.. U. S. A.**

* Prof. Pranas Skardžius atvyko į Clevelandą, čia jį priglaudė viena subatėnų šeima, jau 40 m. gyvenanti Amerikoje. Pats Prof. irgi yra subatėnas. Kadangi mokslo metai jau prasidėjo ir naujas mokslinis personalas nebekomplektuojamas, profesoriui šiais mokslo metais savo specialybėje neteks dirbti.

Sociologų suvažiavimas Mainze

Šių metų rugsėjo mėn. 27 ir 28 d. Mainze suvažiavo moterys ir vyrai, kurie ypač domisi socialiniais klausimais ir iš viso mokslu apie mūsų dienų žmogų.

Pagrindinė pirmosios dienos tema buvo: ASMUO IR KOLEKTYVAS. Įvairios garsenybės, daugiausia universitetų profesoriai, svarstė tą klausimą įvairiais atžvilgiais — antropologiniu, psichologiniu, ekonominiu, socialiniu, teisiniu, etnologiniu, pedagoginiu, filosofiniu ir teologiniu. Ta tema kalbėjo 9 referentai.

Pagrindinė antros dienos problema buvo: SOCIALINĖS IR KULTŪRINĖS PASEKMĖS MILŽINIŠKO ŽMONIŲ PRIEAUGLIO XIX-ME ŠIMTMETYJE. Ši tema buvo nagrinėjama socialiniai-politiniu, ekonominiu, psichologiniu — psichiatriniu ir istoriniu atžvilgiu. Šia tema kalbėjo 6 referentai.

Abidvi temos yra labai aktualios ir įdomios. Šiam suvažiavimui buvo charakteringa tai, kad čia buvo pirmą syk pamėginta suvesti krūvon ir suderinti įvairiausių mokslų išvadas apie žmogų.

Suvažiavimas praėjo įtempto darbo nuotaikoje. Klausimai stengtasi svarstyti ir nagrinėti visu mokslišku rimtumu, visų dalyvių širdyse skiepijant **pagarbą žmogui.** Ir visas suvažiavimo tikslas, anot pirmininkaujančio prof. Leopold von Wiese, buvo: „gilinti žinias apie žmogų tikslu padėti, visiems, ypač politikams, **padaryti gyvenimą kiek galima humaniškesnį!"**

Ypač buvo užakcentuota **asmens** vertė. Asmuo stovi ir viso socialinio gyvenimo centre ir turi tame gyvenime jausti atsakomybę, kuri galima tik ten, kur yra sveika **asmens laisvė.** Asmuo ir kolektyvas nėra priešingybės. Šiais neramiais laikais mokslas, aiškiai stodamas už asmens teisių gerbimą, ypač už asmens laisvę, neša suraminimą, teikia gražių vilčių, tik **reikia geros valios.**

Ir žmonijos prieauglio problema svarstytina visu rimtumu neišleidžiant iš akių pagarbos žmogui ir fakto, kad gėrybių ir erdvės žmonijai pakanka ,reikia tik **daugiau žmoniškumo.**

Juozas Lunys
„Naujojo Žmogaus" redaktorius.

Pulgis Andriušis

Copyright 1949 by Herbert Eisentraut, Tübingen

Rastattas - Neapolis ⑧

Tai buvo pirmoji nulūžusios ašies valstybė, kur nebeplevėsavo okupacinės vėliavos, nevaikštinėjo su stekais svetimom uniformom karininkai ir kitos demokratizacijos auklės, dar Vokietijoje vedžiojančios už rankutės vargšą Michelį, kad jis nesukluptų ant autoritetinio akmens. Vietoj jų čionai, žvarbaus vėjo šiūruojamoje stotelėje (kuri dėl savo modernaus griozdiškumo ir vasarą turi šaltai, kazarmiškai nuteikti svetimšalius; tokia, tur būt, ir buvo ussolinio mintis, statant šį monstrą) vaikštinėjo respublikiniai karabinieriai, muitininkai ir patsai Capostazione, ponas stoties viršininkas.

Kareiviškai žalsvoms (dažniausiai, be sagų arba tik su keliom) milinėms teikė įvairumo ir net šaunumo skrybėlės ir ant jų gaidžio plunksnos. Koks skirtumas gaidžio simbolikos lotynų ir šiaurės tautose! Pav., lietuvių tautosakoje gaidys reiškia peštuką ir vienoj liaudies dainelėje sakoma:

Pasigėriau kaip gaidys,
Kas gi mane pabaidys?

Kas per pečius buvo persimetęs šautuvą, kas prie šono prisijuosęs durklą, kas mauzerį, o vienas sargybinis, — ar tai dėl nerūpestingumo ar dėl neturėjimo, — negalėdamas kitaip prisirišti prie savo diržo miližiniškos revolverio makšties, buvo ją prisitvirtinęs pasinaudodamas virvutėmis, kurių muitinėje, matyt, niekuomet netinga.

Nuogo cemento platformoje neginkluotas tiktai patsai Capostazione, prie uniforminės kepurės daugiau nieko oficialaus neturįs: civilinis paltas, pakaklų paristas spalvingas šalikas, kelinės sukimštos į naujus slidininko batus, — tegu jam atleidžia šitame ir aname gyvenime visi Vokietijos gelžkelio stočių viršininkai!

Mūsų traukinys ilgai stovi, ir ponui Capostazione darosi nuobodu ir šalta vaikštinėti po peroną, todėl, po kojom pasitaikius kokiam gelžgaliui, jį paspiria, lyg žaisdamas futbolą. Tatai labai patinka ir ginkluotiems žandarams bei muitininkams, o taip pat ir jų bendram draugui juodam šuneliui. Pagaliau, gal, taip ir geriau, negu valdinis įsitempimas, lyg kuolą prarijus, kas kelionėje įvargusį turistą dar erzliau ir savižudiškiau nuteikia.

Stoties valytojas su šluota ir krepšiu (perone šias pareigas vėjas seniai jau buvo atlikęs) visiems keleivių klausinėjimams, prašymams atnešti vyno, apelsinų atsakinėja beviltišku rankos pamojimu į karabinierių pusę. Į stotelę vėjas užpučia kartais keleivį skystu švarkeliu, praplyšusiom kelnėm, ausis susivyniojusį skara, — pokarinio skurdo vaikščiojančią iliustraciją. Tačiau, pamatęs mūsų užkeiktą traukinį, daugybę karabinų, vėl jisai neria už kampo, nes cementiniame laukiamajame, matyti, dar šalčiau negu lauke. Nudilusios milinės, ištraukytos sagos — vis ženklai, kaip begaliniai pavargo šie žmonės žygiuodami į aklą gatvę, kurią laikė triumfo alėja.

Įėję vis dėlto į traukinį žandarai buvo labai santūrūs ir griežti, nesileisdami į jokias šnekas, nors ir iš vienur ir kitur atsiliepė važiuojantieji itališkai. Tai buvo suvaidinta, taip italams neįgimta germaniška rimtis ir, rodės, jie ims ir prasijuoks itališkai, nuoširdžiai:

— Per bacco!

Tačiau jie tik patikrino pagal sąrašus sukataloguotus egzempliorius. Jau daug prieinamesnis buvo centrinio šildymo mechanikas, kuris įlipo iki Neapolio rūpintis, kad mums nebūtų šalta, nors tie rūpesčiai staiga atkrito, išvažiavus iš kalnų. Jis mielai atreferavo prekių kainas, kuriomis pirmiausiai domėjosi keliautojai, ar bent toji jų dalis, kuri buvo gerai pažįstama visų trijų okupacinių zonų (ketvirtoje zonoje spekuliacija buvo suvalstybinta) kariuomenių teismams Vokietijoje. Tie, kurie jau nebežinojo, ko klausti, stačiai klausė:

— Ką galima gerai pirkti Italijoje?

— O ką — gerai parduoti?

Tie vyrukai buvo šventai įsitikinę, kad nors ir prabėgomis, nors ir užrakintiems prašvilpiant pro naują valstybę galima padaryti biznį, todėl dabar, Italijoje, stačiai apsirgo, nevalgė, nemigo, koliojo šeimas, įtarinėjo pažįstamus:

— O jie, banditai, ims ir sukombinuos ką!

Italų gelžkelių ar tai kitokios valdžios civilinis palydovas, dabitiškai apsirengęs, sėdėjo IRO raštininkų minkštasuolyje vagone ir, nesuprasdamas jokios svetimos kalbos (o IRO pareigūnai — itališkai), nuobodžiaudamas klausėsi, kaip anie jo prašo sekančioje stotyje parūpinti geriamojo vandens. Jam pavykus susišnekėti savo gimtąja kalba su keliais keleiviais, šiems tuojau atidengė savo pirmą ir visoj Italijoj dabar kartojamą vienintelį pageidavimą:

— Amerikoniškų cigarečių, c'e'ne?

O pro antros vagono pusės langą aukštai siaučia kalnų pūga, sniego debesis gainiodamas staugia vėjas, lenkdamas prie žemės neužaugas eglaites. Ošia tūkstantmečių pasakas apie Brennerio Tarpeklį, kuriuo, ieškodami grobio ir valdžios, slinko 66 imperatoriai su vežimais, meškenomis apsimetusiais kariais, jų žmonomis ir vaikais. Ir tų imperatorių palikuonys vietoj meškenų apsivilkę elegantiškais frakais, užsidėję pudruotus perukus, taip pat slinko pro čionai, dainuodami:

Dahin, dahin
Möchte ich zieh'n.

Šiaurės miškų svajotojai lyg nakties peteliškės veržėsi pulkais pro čia į saulę, ieškodami pasigrobti nepasotinamojo grožio lobių. Čionai ir du nesenos praeities teatralai, apsvaiginti Brennerio Tarpeklio vardo, paspaudė vienas antram rankas per sienos kartį pasišovę užimti tūkstantmečiui vietą istorijoje, kurios paskutinį epizodą čia pat kiekvienam žingsnyje girdime:

— Amerikoniškų cigarečių, c'e'ne?

Kalnų vėjas daug pasakų prioštų į galvą, bet tam kantrybės nebeturi nei karabinieriai, nei muitininkai, nei mūsų spekuliantai, nes visiems norėjosi, kad šis nereikalingas traukinys kuo greičiau išsinešdintų iš čia.

Nardant Tirolio tuneliuose, traukinys pastebimai leidžiasi žemyn, iš abiejų pusių jau tik kartkartėmis lyg iš seno papratimo užgriozdžiant akiratį vienam kitam dar smailiaviršūniam kalnui, tolydžio sniegui užleidžiant vietą pilkšviems šlaitams, pribarstytiems trobelių. Itališki ir (skliausteliuose) vokiški stočių pavadinimai, neitališkos krautuvininkų pavardės, namų statyba primena taip pat, kad ir šiuose iš pažiūros taikinguose šlaituose ne visada buvo taika. Prieš daug šimtų metų iš šiaurės atsikraustę ir čionai įsikūrę lombardai pasirinko blogą pilsiui vietą.

Laukines Alpių staigumas ima palaipsniui keisti jaukiai nuolaidūs kalnai, o pakelėmis išvartytais akmenimis traukinį vejasi triukšmingai kaukdamos upės. Apniukusioje vakaro sambrėškoje tie šlaitai veikė migdomai, artimai, rodos, iš to perkimšto traukinio tvaiko bei stumdynių imtum ir pabelstum į vieną iš baltųjų pirkelių ir, išgėręs pieno (traukiny nebuvo nė vandens!) užmigtum tūkstantmečiui, nes čionai, pilių ir tvirtovių griuvėsiuose, laiką matuoti trumpesniais tarpais labai netinkama vieta.

Jeigu Anglijoje ar Prancūzijoje kelionių vadovas parodo romėnų viaduktą, tuojau padvelkia romantika, bet čionai, senosios Romos imperijos ribose, kur paminklas guli ant paminklo, o ant to paminklo dar paminklėlis, pasijunti lygiai taip, kaip reichsmarkių laikais nuo švabų ūkininko iš karto gavęs visą centnerį obuolių: vis griebi už didesnio, raudonesnio, kol paskui visai nebenori jų valgyti. Tur būt, daugiausiai galėtų papasakoti Fortezza tvirtovių, vandens kanalų, fortų akmenys čia, Brennerio Tarpekliu selinantiems 66 imperatoriams pasitikti. Ir, žinoma, kaip ir visų nepaimamų tvirtovių, taip ir šios, tas pats likimas: kiekvieną kartą buvo paimta!

Sutemus ir ėmus lynoti šiltam lietučiui (o rytą dar taip šąlom Insbrucke!), galutinai atsipalaidavom kalnų ir visu, Brennery įlipusio italo mašinisto temperamentu dūmėme Lombardijos lygumomis, kurios, reikia manyti, buvo nemažiau vaizdingos už kalnus, tačiau naktis globėja užtraukė ant traukinio langų užuolaidas.

Tirolio sostinės Bolzano stotis po Brennerio kazarmiško gelžbetonio mus pritrenkė savo blizgesiu, vertu Italijos architektūrinės tradicijos. Milžiniško stoties pastato linijų paprastumas, paslėptų elektros židinių apšviečiamas, išaugo į tokį taurų gelsvo marmuro tvaskėjimą, jog tai buvo daugiau sau-

Lietuviai visame pasaulyje

JAV:

Du geradariai

„Ten naktužė tyli
Virš laukų ir kalnų -
Visam kaimo kely
Negirdėti dainų".

Paulius Jurkus (Juodvarniai)

Mes, lietuviai-tremtiniai, guldami ir keldami skaudžiai išgyvename šias liūdnas mūsų Pauliaus mintis; jos mums primena priešo teriojamą gimtąjį kraštą, brolių ir sesių kančias.

Mes paukščiais nuskristume tėvynėn įpilti balzamo į jųjų žaizdas, jei mūsų sparnai nebūtų pakirpti, jei patys nepasiekę tėvynės, savųjų nė šešėlio nematę, nežūtume Sibiro laukuose.

Tačiau, mes, tremties klajūnai, galime ir privalome belsti į pasaulio sąžinės duris šaukdami: „Pasaulio galiūnai, gelbėkit mūsų tėvynę iš okupanto nasrų, nes jis ryte ryja nekaltus Lietuvos vaikus!"

Kad mes, laisvai atsikvėpę, valiotume tėvynės vadavimo darbą dirbti mums jėgų ir galimumų teikia broliai ir sesės lietuviai Amerikoje.

Štai Omahoj, Nebraskos steite, du tautiečiai:

Kun. Juozas Jusevičius, Šv. Antano lietuvių parapijos klebonas, ir Pranas Odinas (dypukas) šių metų pradžioje energingai stvėrėsi tremtinių, lietuvių įkurdinimo darbo Omahoje.

Juodviejų patriotizmo, nuostabaus ryžto ir intensyvaus darbo vaisiai yra šie:

1. Kun. Juozas Jusevičius ir Pranas Odinas iki šiol jau parūpino darbo ir patalpų gyventi 200 lietuvių Omahoje.

2. Juodviejų rūpestingumu neužilgo atvyks dar apie 120 tremtinių lietuvių šeimų iš Schwäb. Gmündo, Ingolstadto ir Liubekko stovyklų.

3. Butų problemai išspręsti, seniesiems vietos lietuviams padedant, perkami yra iki 12-kos kambarių namukai.

4. Pranas Odinas visų savo šeimos narių darbu įsigijo net ketveris namus ir visus juos skiria naujai atvykstančių tremtinių įkurdinimui.

5. Kun. Juozas Jusevičius nesenai lankėsi pas vieną pramonininką, amerikietį, kuris labai gerai pažįstąs Lietuvą ir lietuvius. Jisai sutiko apgyvendinti ir suteikti darbo nuo 50 iki 100 lietuvių šeimų; ten reikalaujama: inžinierių, stalių, šaltkalvių, mūrininkų, dažytojų, auto-mechanikų, šoferių, daktarų ir mokytojų. Jo fabrikai yra kiek atokiau nuo Omahos miesto, kuris turi 280.000 gyventojų.

Daugiausia lietuvių dirba didžiulėse Omahos miesto skerdyklose, gaudami nuo 1-1,15 dol. valandai. Pragyvenimas čia yra ⅓ pigesnis negu kituose JAV didmiesčiuose.

Kai kurie lietuviai-tremtiniai jau įsigyja nuosavus namus ir automobilius.

Jie buriasi apie lietuvių Šv. Antano parapijos bažnyčią ir mokyklą Omahos miesto pietinėje dalyje.

Mes, Schwäb. Gmünd lietuviai, katalikai, susižavėję gerb. kun. Jusevičiaus ir mūsų bičiulio Prano Odino, buvusio mūsų stovyklos gyventojo, savo bedalių tautiečių užuojauta (esame gavę 58 šeimoms darbo sutartis ir buto garantijas) reiškiame juodviem nuoširdaus dėkingumo jausmus prašydami Dievą savo maldomis palaimos kilniems jų darbams, ypač, kad nepamiršta našlių motinų su mažais vaikais.

Emigruojančiųjų į Omahą Komiteto nariai:
Pulk. Juozas Kartanas,
Valst. tarnaut. Vyt. Brantas,
Stovyklos Kapelionas ir
Dekanas Kun. Pijus Karalius.

Ir ne tik jie vieni . . .

Chicagoje nuo 1939 m. gyvenanti Salomėja Shagamogienė, kartu su savo vyru, jau 40 metų gyvenančiu Amerikoje daug padeda tremtiniams. Kartu su savo giminėmis Baltais, Shagamogai įsteigė šalpos ratelį, rinko aukas, patys daugiausiai aukodami, siuntė vertingus siuntinius į Vokietiją. Iki šiol Shagamogai į JAV įvažiuoti padėjo apie 100 asmenų. Daug ką priglaudė savo bute. Vienu tarpu pas juos gyveno net 5 tremtinių šeimos. Teko girdėti, kad kai kurie ne tik nepadėkojo už jų gerą širdį, bet dar reiškė įvairių pretenzijų. Tačiau ir toks nedėkingumas Shagamogų geros širdies neatšaldė. Jie ir kitus kviečia pas juos atvykti, ramindami: nebijokite, mes jau rasime Jums ir darbo ir pastogę. Garbė jiems.

Rochesteryje lietuvių gelbėjimo čempijonu yra kun. Jonas Bakšys, kilęs iš Merkinės. Šis Rochesterio klebonas sudarė kelis šimtus sutarčių. Jo parūpintais dokumentais į JAV atvyko per 200 tremtinių. Kun. Bakšys sakosi pats nežinąs, kiek tų sutarčių išdavęs. Paklaustas numoja ranka: kaip, girdi, negelbėsi pagalbos reikalingo tautiečio.

J. Gr.

Indokinijoje:

Kova su bendru priešu

Kaip karys, kariaudamas petys į petį su garbinga prancūzų demokratine kariuomene, šiandieną ginklu kovoju su tuo pačiu priešu, kuris mus visus įvairiausiais būdais išblaškė po visą pasaulį. Mes čia esantieji lietuviai nieko daugiau netrokštam kaip visuotinio karo su tuo priešu, nes jo nesunaikinus, pasaulis nepatirs nei taikos, nei ramybės.

Broliai lietuviai, esu tikras, kad jau mažai kas pagalvoja apie tuos karius, kurie negalėdami kitu būdu ištrūkti iš nelaisvės arba kitų aplinkybių verčiami įstojo į svetimšalių legioną, Azijos džiunglėse kovojantį su komunistais.

Mes, čia esantieji lietuviai širdingai dėkojame Tamstoms už tai, kad siunčiate savo laikraštį, kurį vienas kitam skolindami perskaitome po keletą kartų.

Mes prašome ir toliau duoti dvasinio peno. Jūs, tur būt, neįsivaizduojate, kaip malonu skaityti savo laikraštį ir prisiminti tėvynę, nuo kurios esame nutolę dešimtis tūkstančių kilometrų.

Būtų labai malonu, kad geros valios žmonės mums paaukotų lietuviškų knygų — romanų ir kitokio pasiskaitymo.

Caporal St. Macianskas
M-le 53 635 C. C. 13. D. B. L. E.
S. P. 82.002
Depot de vivres, Indochina

Prancūzijoje:

Veikia šalpos draugija

Prancūzijoje veikianti lietuvių šalpos draugija spalio 20 d. išleido savo biuletenio 1 Nr. Iš jo aiškėja, kad tos draugijos tikslas yra suteikti savo nariams moralinės ir medžiaginės pagalbos. D-jos pirmininkė yra O. Bačkienė, vicepirmininkas - Tėvas Kubilius SJ, sekretorius - P. Dulevičius, iždininkas inž. A. Stankevičius. Draugija turi studentų sekciją, moterų komitetą ir juridinį skyrių, kurie padeda siekti užsibrėžtuosius tikslus.

Draugija turi tamprius ryšius su tarptautinėmis globos bei šalpos organizacijomis. Broliškai bendradarbiauja su latviais ir estais.

Aplamai lietuvių skaičius Prancūzijoje mažėja, dauguma jau išvyko, kiti rengiasi palikti tą kraštą, ieškodami didesnio gerbūvio.

Draugija susirūpinusi, kad visi jos nariai įsiregistruotų IRO ir galėtų pasinaudoti tos organizacijos juridine globa. Taip pat aiškinamasi ir dėl lietuvių legionierių įsiregistravimo IRO.

Biuletenis daro labai kuklų įspūdį. Vargu ar tikslinga jame skelbti tarptautinių įvykių apžvalgą (2 pusl.).

r.

Visi lietuviai

skaito „Lietuvį!"

Šveicarijoje:

Išvažiuoja į Australiją

Spalio 25 d. iš Šveicarijos išvažiuoja į Australiją 26 lietuviai. Ligi šiol lietuviai emigruodavo iš Šveicarijos pavieniai, šį kartą vykstama didesniu transportu. Į Šveicariją buvo atvažiavusi speciali australų komisija, kuri vietoje tikrino kandidatus emigracijai. Šveicarų įstaigos darė pabėgėliams tam tikrą spaudimą, kad tik ko didesnis jų skaičius išemigruotų. Tokiu būdu australų komisija gavo patikrinti beveik 500 įvairių tautybių kandidatų. Iš lietuvių tiktai vienui vienas komisijoje dėl sveikatos užkliuvo.

Negausingai lietuvių kolonijai Šveicarijoje 26 asmenų išvykimas reiškia didelį nuostolį. Tarp išvažiuojančių yra Lietuvių Sąjungos Šveicarijoje Berno skyriaus pirmininkas Justas Vaičaitis su žmona Brone, dantų gydytoja. Vaičaitis per visą savo buvimo laiką Šveicarijoje aktingai dalyvavo lietuvių visuomeniniame gyvenime.

Dr. A. Gerutis su žmona surengė išvykstančiam Berno lietuvių pirmininkui išleistuves.

Belgijoje:

Baudžiava tebesitęsia

Paskutiniuoju metu belgų spauda ėmė pulti atsivežtuosius DP. Net katalikiškasis „La libre Belgique" iki šiol mus užstojęs, dėjęs nuotraukas, kaip DP gyvena Briuselyje po atviru dangumi, kaip vargsta uždarytieji, dabar savęs klausia „ar nebuvo suklysta . . ."

Tokias nuomones sukėlė Mous'o DP stovykla . Belgų vyriausybė, nepaskelbusi kokiam tikslui ta stovykla įsteigta, ėmė ten priiminėti DP. Kai DP pamatė, kad ten geriau, negu kalėjime, tai į Mous'ą ir ėmė plūsti būriais. Be to, tarp DP pasklido gandai, kad iš Mous'o stovyklos bus emigruojama. Tad čia greitai suplaukė 1000 DP. Tada belgų buvo nutarta priėmimą į šią stovyklą suvaržyti arba praktiškai visai nebepriimti. Bet DP į Mous'ą vis važiuoja. Policija, kpt. Remy vadovaujama, sudarė užtvaras, bet DP vistiek nori patekti į tą stovyklą. Jėga varomi šalin sugula ant grindinio - pasyviai priešinasi. Tačiau policija krauna ir veža gulinčius sunkvežimiais šalin. Pačioje stovykloje kilo kalbos, kad DP, norėję patekti į stovyklą, guli kruvinai sumušti gatvėse, ir iš stovyklos vyrai norėjo prasiveržti pro sargybas savo tautiečių gelbėti. Tačiau jiems pastojo kelią jau stipresni policijos daliniai, vadovaujami mjr. Gillieaux. Aišku, DP turėjo nusilenkti stiprioms ginkluotoms policijos pajėgoms ir stovykloje buvo atstatyta „tvarka ir rimtis". Kad šiuose įvykiuose būtų dalyvavęs bent vienas lietuvis, neteko patirti.

Ta proga pravartu prisiminti visą Belgijos DP problemą. Anglių kasyklos belgų yra nemėgiamos iš seno ir belgai vis šiems darbams importuodavo juodadarbius. Vokiečių okupacijos metu čia dirbo rusų karo belaisviai, o belgai buvo dešimtininkais. Kai vakarų sąjungininkų armijos išvadavo Belgiją, rusus karo belaisvius pakeitė vokiečiai, o belgų dešimtininkai papakeitė kasyklas, o kai kurie liko tose pačiose.

1947 m. belgai, paleisdami vokiečių belaisvius, manė, kad šie liks čia laisvais darbininkais, bet jie skubėjo, kad ir į griuvėsiuose alkstančią savo tėvynę. Belgai ėmė į kasyklas gabentis DP. Iškart atsiradus sočiame krašte ir tas darbas nebuvo toks baisus, be to, tikėjomės pažadais, kad, baigę sutartį, galėsime pasirinkti darbą, grįžti į Vokietijos DP stovyklas, arba emigruoti, kaip DP tarptautinei delegacijai buvo užtikrinęs USA mjr. Neimanas ir kt. Tačiau baigę sutartį, mes radome tik vieną išeitį: toliau dirbti požeminėse anglių kasyklose. Dar bo ministerijos yra nutarta, kad ir mūsų

(Nukelta į 6 psl.)

Kanadoje:

Uoli mergaitė

Neseniai Montrelio „Harald" įdėjo 3-ju Montrealio gailestingų seserų instituto auklėtinių nuotrauka su užrašu: „Holland-Bermuda-Lithuania". Tos trys gailestingos seserys sėkmingai baigė tą mokslo institutą. Mums malonu, kad Lietuvą atstovaujanti Justina Meskis (Meškytė) tuos kursus baigė pirmąja, nepaisant, palyginti menko anglų kalbos mokėjimo. Už tat, kaip ji pati rašo - „zubrinau" kaip niekas kitas iš mūsų klasės.

Justina Meškytė, Lietuvoje baigusi gimnaziją, į Kanadą išvažiavo jau 1947 m. Tremtyje dirbo DP Echsbergo ligoninėje. Kanadoje išdirbusi visą sutartyje numatytą laiką („kad išlaikius žodį ir nepakenkus kitų lietuvių emigracijai"), įstojo į tą institutą. Tenka pastebėti, kad tai pirmoji DP, ten pakliuvusi tik savo pirmų darbdavių rekomendacijos dėka.

Dr. A. B.

Argentinoje:

Smarkiai nutautėjama

Geriau prisiglausti pas svetimus

Aktualiausias klausimas naujai atvykusiam į Argentiną, tai susirasti pastogę. Kas turi giminių ar pažįstamų tam lengviau, nes jie priglaudžia. Deja, pasitaiko kad dar nespėjus pailsėti, tenka ieškoti pastogės kitur, nes tie gerieji giminės ar artimieji būna dabartinio Lietuvos okupanto garbintojai.

Taupesnieji ir geriau uždirbantieji stengiasi tuojau palįsti po savo stogu. Čia žemės sklypai parduodami išsimokėjimui 10 metų. Yra naujokų, kurie jau įsigijo sklypus ir suka ant jų lizdus.

Kultūrinis veikimas

Prieš 15—20 metų, vykstant masinei emigracijai į čia suvažiavo daug lietuvių. Jų širdyse buvo dar lietuviškos tradicijos ir didesnė tėvynės meilė. Nors ir sunkiausioms sąlygoms, kultūrinis veikimas buvo gyvas ir visi spietėsi apie organizacijas. Ir dabar nevienas su malonumu prisimena tuos laikus. Laikui bėgant pradėjo kiekvienas skęsti savo reikaluose, bet organizacijos neiširo ir kultūrinis darbas nenutrūko, o tik apsnūdo. Per visą tą laikotarpį buvo leidžiama daug lietuviškų laikraščių, bet visi ilgai neišsilaikė. Tvirčiausias buvo ir yra 21 metus einąs „A. L. Balsas". Kad jis tokio ilgo amžiaus sulaukė nuopelnas tenka spaudos darbo bitėms: redaktoriui K. Norkui ir leidėjui Pr. Ožinskui. Jie pasiaukuodami nugalėjo visas kliūtis, ko kiti padaryti neistengė. Dabar be „A. L. Balso", lietuviai leidžia mėnesinį žurnalą „Laikas", o Maskvos pataikūnai laikraštpalaikį „Tėvynę", kurį užpildo iš Maskvos prisiųsta medžiaga.

Naujai atvykęs jaunimas uoliai pasireiškia kultūriniam veikime. Čia gyvenusio jaunimo didelė dalis dėl tėvų kaltės lietuviškai nemoka. Jie atsilanko į koncertus ar vaidinimus, bet ne tam, kad paklausyti, o tam kad patriukšmauti.

Anksčiau veikusi lietuviška mokykla jau keli metai kaip neveikia ir, atrodo, niekas jos veikimu nesuinteresuotas. Yra tėvų, kurie namuose kalba ispaniškai tik todėl, kad vaikai neišmoktų lietuviškai. Pasak jų, lietuviškai kalbėti tarp svetimų yra gėda. Daugiau susipratusių tėvų vaikai puikiai kalba lietuviškai.

Dar skaudžiau išgirsti sumaterialėjusį ir Lietuvos bei lietuviškumo atsižadėjusį sakant: „O kas man Lietuva . . ." Jie nežino kokiai tautai priklauso.

Tokių tėvų vaikai vengia tuoktis su lietuviais, o susituokę su svetimais visai išsiskiria iš lietuvių tarpo.

Jei grįžtų 1945 - 7 metai.

Kaip daugelis, taip ir aš, atsidūrę svetimuose kraštuose be apčiuopiamo amato, dažnai pagalvojame apie nedovanotiną apsileidimą tais laikais, kada dar buvome Europoje tremtinių stovyklose. Kiek ten buvo gerų progų išmokti kalbos ar amato, kurias praleidome pro pirštus. Nieko praktiško nemokant sunku žengti į geresnį rytojų.

Jei grįžtų 1945-7 metai, o mes į tremtinių stovyklas, iš pirmos dienos mokytumemės amato ir kalbų.

Šiose smulkmenose daugiau kalbama apie blogąsias puses, todėl nevienam skaitytojui gali pasirodyti, kad čia tik blogis viešpatauja. Ne. Čia netrūksta ir gerųjų gyvenimo pusių tiek vietinių, tiek ateivių ir lietuvių tarpe. Yra lietuvių, kurie sielojasi dėl tėvynės ir ten esančių brolių likimo ir tiems reikalams pašvenčia savo nuo darbo atliekamą laiką. Netrūksta ir tokių, kurių šeimose ir namuose vartojama lietuvių kalbą, sienas puošia Lietuvos paveikslai, lentynose pilna lietuviškų knygų ir laikraščių.

Leonas Kančauskas

Venecueloje:

Įsteigta lietuvių sąjunga

Venecuelos vidaus reikalų ministerija leido čia gyvenantiems lietuviams steigti Lietuvių Savišalpos Sąjungą. Prašymas tuo reikalu vyriausybei buvo paduotas prieš pusantrų metų, tačiau leidimas gautas tik dabar nuvykusio kun. A. Sabaliausko rūpesčiu.

Rugpiūčio 21 d. Valencijoje įvyko Venecuelos lietuvių įgaliotų atstovų suvažiavimas steigiamos organizacijos centro valdybai išrinkti. Į šią valdybą išrinkti: K. Nausėda — pirm., J. Bieliūnas — vicepirm., J. Kukanauza — sekr., Vl. Venckus — iždi. ir kun. A. Sabaliauskas — nariu. Sąjungos centro būstinė bus Caracase.

Ta proga buvo plačiai svarstytas jaunimo švietimo klausimas. Siekiant jaunimą apsaugoti nuo ištautėjimo, nutarta steigti lietuviškas darželius, mokyklas ir kt. institucijas.

---

lės nužerto vandenyno atspindžiai, negu kieto granito formos. Ši vieta daugiau tiko margiems karnavalams, šilkiniams arlekinams ir sniegbaltėms kolombinoms, negu aprūkusiems garvežiams ir juodoms gelžkeliečių uniformoms. Puošniam šviesų ir marmuro žaismui tiktai labai pritiko iš bufeto atvažiavęs baltutėle uniforma pardavėjas, stumiąs auksinių apelsinų, spalvingų vermuto bonkų vežimėlį.

Tačiau poezija greit dingo, kai baltieji žmonės paskelbė savo romantiškųjų prekių kainas: už dolerį aštuoni apelsinai, už amerikoniškų cigarečių dėžutę keturi apelsinai! Čia buvo mūsų spekuliantams pirmas šaltas dušas, iki tol įsitikinusiems, kad už amerikoniškas cigaretes galima visą pasaulį nupirkti . . . ir dar grąžos gauti.

Bet vis dėlto gelžkelietis, gavęs tų cigarečių pokelį, bėgdavo kažkur atnešti pigesnių vaisių, o po to visų akivaizdoje su vyresniu uniformuotu pareigūnu čia pat užsirūkydavo, išbandydami tabako rūšį, garsiai komentuodami pirkinio vertę. Mes bet kokios rūšies prekybą už krautuvės ribų buvom pripratę laikyti spekuliacija, todėl instinktyviai baidėmės kiekvienos uniformos. Ir tik palaipsniui prisiminėm, kad Italija jau seniai nuo kortelių nepriklausoma valstybė, ir jos policijai visai neskauda galva, jeigu pardavėjas susiras sau pakankamai durnių ir jiems įsiūlys savo menką prekę. O čionai važiavo visas traukinys!

Nakčiai praėjus nieko bendra su apylinkių romantika neturinčiose bartynėse su vandens piratais, tik per gerą pažintį gaunant jo liežuviui suvilginti arba, auštant, pamirkius nosinės kampą, nusiprausti veidui, rytą išvydome pro langus pelenų pilkumo lygumas, kuriose viešpatavo pinijų kepurės ir glausti kiparisų stulpai. Kišeninio formato žemės sklypeliai, aptverti gumbuotais kerais, kurie, dabar be lapų, rytmečio brėkšmėje atrodė pasibaisėtinai prikliai. Mikroskopinės pirkelės, kurių savininkus vargu ar begalima būtų pavadinti namų savininkais, o tuos sklypelius — dirvomis. Jeigu tokioj pirkelėj sutilptų dar degtukų dėžutė, tai tabako pokeliui tikrai nebeliktų vietos.

Praeinančios žiemos apnuogintos gyvatvorės — ne papuošimas (tam čia nėra nė pėdos laisvos žemės), o šilkmedžių krūmai, kurie maitina vieną iš geradaringiausių vabzdžių — šilkverpį, verpiantį nuostabiąsias gijas, kurios puošia tavo, mano ir mano priešo žmoną.

Daugis keleivių, turtingų šiaurės ūkininkų vaikai, išdidžiai antspaudavo italus ubagais ir driskiais, nesigilindami, kiek čia švabinio triūso įlašinta drauge su prakaitu į kiekviena grumstą, į šilkmedžio krūmelį. Tur būt, turistų išplatinta legenda apie italų tinginystę yra viena klaidingiausių, neteisingai aiškinant patarlę dolce far niente, kas italui reiškia ne dykinėjimą, bet mokėjimą gyvenimu džiaugtis.

Anapus lygumų, grumstas po grumsto žmogaus tarpupirščiais išsijotos žemės dirvų, į Apeninų papėdes rytmečio aušroje rikiuojasi valgomųjų kaštonų ir žili alyvmedžių miškeliai, visame akiratyje perdėm dominuojant pinijoms, mirtoms ir kapų rimties medžiams — kiparisams. Atšlaitėse, sakytum, sustumti lošiamieji kauliukai ant lentos, balti avių pulkeliai, grauždami tai, ką žiema nušaldė ir ko ankstyvas pavasaris dar nesuželdė. Akmenuotais kalnų takeliais linkčioja po naštomis asilai, jeigu taip nemandagiai galima būtų pavadinti šiuos malonius, simpatingus gyvulėlius.

Ir iki pat Romos tas pats: vienoj ir antroj traukinio pusėje, kur tik pakyla kalvos, susimetę viduramžiniai miesteliai, jeigu taip bus leista vadinti akmenų krūvas, kažkokiu nuostabiu būdu per tiek amžių nenugarmėjusias staigion pakalnėn. Kur baigiasi uoliniai aukšti pamatai ir kur prasideda gyvenamieji namai, nieko čia neišpainiosi, tiktai vaizdas gyvai primena kregždžių gūžtas, amžių amžiais lipintas, išgriautas ir vėl gyvybinės valios lipintas, kad dar kartą būtų išgriautos. Modernus žmogus, saugomas policijos, špiegų, panaktinių ir paties pono burmistro (kartais jau net per daug saugomas), niekaip negali suprasti, koks biesas italus suvijo gyventi į tokias pakriūtes, kuomet apačioje, va, šiame slėnyje taip smagu ir laisva čiurlenant upeliui, žaliuose krantuose kuplias šakas skleidžiant kaštonams?

Šiaurės tautų trauksmas per Brennerio Tarpeklį, nepaliaujamos tarpmiestinės peštynės dėl šnypštuko ir, žinoma, neturėjimas galimybės, pakėlus telefono ragelį, vidurnaktį paskambinti į policijos nuovadą, pranešant, kad plėšikas jau suka visraktį durų spynoje, — suvarė viduramžio italus ant šių plikų kalvų, privertė tempti sunkius uolų blokus aukštyn, taip gimstant miestams — tvirtovėms.

Tarp dviejų tokių kalvų kaip taisyklė srovena upelis, į kurį senais laikais abiejų krantų miestelėnai ryto metą nusileisdavo atsinešti vandens pusryčių kavai. Aišku, moterys pamačiusios antrame krante kito miestelio moteris, pasikeisdavo vienu kitu žodžiu, ir, žinoma, ne vien tik apie orą. Jeigu pristigdavo žodžių, galimas daiktas, paleisdavo ir vieną kitą akmenį. Ypač vasarą, apsekus upeliui, pabrangus vandeniui, moteris, reikia manyti, paremdavo ir vyrai, aišku, tiktai ne žodžiais. Čia, o ne kur kitur galėjo gimti visų civilizuotų žmonių vartojamas, — nors ir ne perdaug civilizuotu būdu gimęs — žodis rivalis, rivalizacija (rivus — upės krantas).

Dabar ir į tas apkerpėjusias kregždžių gūžtas eina vandentiekio vamzdžiai ir vargšės italės šeimininkės prieš pusryčius teturi paspausti kraną, nebegalėdamos išlieti savo džiaugsmo ar pykčio tenai, žaliame slėnyje, ir tie visi moterų krituliai šiuo metu tenka jų vyrams bei vaikams, — kalbant nemačius ir visai nepatikrintai.

— Orvieto!

Kaip ir visi kuklus stotelės parašas, šeimyniškai nusiteikę (sakytum tai būtų jų nuosavas ūkis) gelžkeliečiai, gaidžiams giedant labą rytą.

Tokių jaukių, mirtom ir kiprais apsodintų stotelių pilna Italija ir gaidžiai dabar gieda nuo Brennerio iki Apulijos užkulnio, tačiau ant staigios, plikos uolos masyvo miestelis yra retai sutinkamas kaip viduramžio religinio karščio paminklas. Dievo Motinos katedra, juodo-balto marmuro brangenybė gausiame Italijos architektūrinių brangenybių rinkinyje, lėbautojiškai gausių sidabrinės šaltkalvystės perlų derinys, reljefų prabangos ir freskų puošnybės viršūnė buvo statyta . . . per 300 metų pagal pirmykštį architekto planą! Pirmasis statytojas subrendo, paseno ir mirė karščiaus mirtimi, kraudamas bloką ant bloko, nerdamas skliautus, neišvydęs savo meninės svajonės įsikūnijimo. Naujos kartos architektai tęsė darbą Dievo Motinos garbei, taip pat nukaršo džiaugdamiesi pastūmėję šį marmurinį veikalą vienu straipsneliu toliau, idant jų ainiai šviežiomis jėgomis, sparnuoti naujais polėkiais, pradėtų tenai, kur nebuvo baigę jų pirmtakai ad maiorem Dei gloriam. Ar mūsų dienų architektas, iškepdamas per metus eilę gelžbetoninių pabaisų sutiktų atiduoti visą savo gyvenimą pastatui, kurio nei jisai, nei jo vaikų vaikai nematys savo akimis, neįkasuodami tūkstančių į savo pinigines, neįsigydami valdžios įstaigose solidaus vardo, ir, tiesiais bei kreivais keliais, — neprilindę prie galingųjų pasaulio šio. Didžiojo statybos meno pradmenys glūdi kažkur giliau, negu piniginėje . . .

Murzinas traukinys, atbėgęs čionai suprofanuoti dvasinio polėkio šventę, atrodo, patsai tat pajunta ir pasišokinėdamas dumia slėniu, kiek tik leidžia italo mašinisto ir pečkurio temperamentas, taip, kad vokiškų vagonų ratai, neįpratę prie tokios skubos, pasiutusiai besisukdami, dundėjo: verrückt, verrückt!

Traukinio palydovas, jau gavęs amerikoniškų cigarečių, sakė kad važiuosime pro Romos centrinę stotį ir tenai, nors pro langus, turėsim progos pasižvalgyti į Amžinojo Miesto mūrus. Kiekvienas pasimatymas su Roma (man tai turėjo būti antras) yra didelis išgyvenimas ir dabar buvo įdomu įsitikinti, kaip tas miestų miestas atrodo po apokaliptinių nelaimių. Tačiau traukinys lygtyčia, suko pro aerodromus, fabrikus, benzino tankus ir kitas pramonines pabaisas, kurias pamačius nežiniomis, negalėtum pasakyti, ar esi Londone, Paryžiuje, ar Stuttgarte; visur tas pats gelžgalių laužas, nuo bėgių nustumti vagonų griaučiai, lentpalaikių krūvos, cementas . . . au, iki žiovulio! Kažkur stabterėjom prie vandens bokšto po geležinkelio tiltu, kur ant išvirtusių tvorų Mussolinio reklamas buvo jau seniai pakeitę kreida ir teptukais nemokšiškai iškreveizoti komunistų obalsiai, bubnydami į vargšo italo galvą apgaulės žodžius. Patvoriais slampinėja kukliai apsirengę (švelniai išsireiškiant) darbininkai, o apgriautame perone vaikščioja perdėtai daug visokių pareigūnų pusiau karinėse, pusiau civilinėse uniformose. (B. d.)

Skautiškuoju keliu

PRANEŠIMAS Nr. 2

10. Remdamasis Tarpt. Skautų Biuro atstovo Mr. Monnet raštu COM/ 186 iš š. m. rugsėjo 28 d., įsakau visiems vienetų vadams surinkti iš visų skautų (ne skaučių) po 0,25 DM Tarpt. Skautų Biuro mokestį ir kuo skubiausiai (vėliausiai iki lapkričio 6 d.) prisiųsti man. Jeigu dalis skautų jau būtų išemigravusi (šiuo momentu yra mažiau, kaip kad buvo naujai pravestoje registracijoje užregistruota), prašau pagal galimybes trūkumus padengti iš vienetų kasos, nes su Tarpt. Biuru turime atsiskaityti pagal registracijos duomenis.

11. Skautų vienetai, kurie iki šiol dar neužsiregistravo, prašomi kuo skubiausiai tai atlikti. Tegu nelieka nė vieno vieneto neregistruoto!

12. Aš pakartotinai atkreipiu skautų vadų dėmesį į tai, kad visi skautai, išemigruodami į užjūrius, būtų aprūpinti rekomendaciniais atvirukais ir, sėsdami į laivą, nepamirštų jų pasiųsti Mr. J. Monnetui.

13. Dar sykį raginu visus skautų vadovus, visos anksčiau prašytos žinios, pranešimai bei vadovų pasikeitimų ar vietų likvidavimo pranešimai laiku būtų man pasiunčiami.

14. Pranešu skautų vadovų žiniai, kad Vokietijos Rajono Vadeivos adresas yra šis:

Vyr. sktn. Šenbergas,
Augsburg - Haunstetten,
Hochstiftstrasse 43.

Kurie turi reikalų, gali kreiptis tiesiogiai.

15. Aš raginu visus vienetų vadovus pasirūpinti, kad jų skautai neišvažiuotų į užsienius be skautiškų liudijimų ir kad liudijimai būtų galioją (ant liudijimo turi būtinai būti bent kokia fotografija, antspauduota vieneto štampu). Aš esu gavęs iš Vyr. sktn. V. Kizlaičio laišką, kuriame rašo kad galiojančių skautų liudijimų neturėjimas sudaro daug painiavos. Viena, kad, skautus priimant į lietuviškus skautų vienetus, sunku patikrinti jų žinias, ir patys skautai visas datas dažniausiai yra užmiršę. Antra, JAV skautas, neturėdamas galiojančio liudymo, skautų reikmenų krautuvėse nieko negali gauti pirkti. Taip pat vienetų vadus prašau išvažiuojantiems skautams liudijimuose užpildyti visas žinias ir jas patvirtinti antspaudu ir parašu.

16. Liudijimų naujų blankų galima gauti pas mane. Norint gauti, prašau atsiųsti skautų sąrašą ir po 1,— DM už liudijimą. Nauji liudijimai galioja iki 1950 m. rugsėjo 1 d. Taip pat galima gauti ir naujų pratęsimo ženkliukų. Jiems gauti reikalinga taip pat atsiųsti vardinius sąrašus ir po 0,50 DM už asmenį. Už skautus, kurie yra nenajėgūs užsimokėti už liudijimą ar pratęsimą, prašau apmokėti iš vienetų kasos.

17. Prašau paraginti visus skautus, kad jie, išvažiuodami į užsienius, nepaliktų skautiškos spaudos, bet viską, kiek tik turi, būtinai pasiimtų su savim. Jau aš turiu daug atsiliepimų iš užsienio, kad labai stoka skautiškos spaudos lietuvių kalba. Daugelis apgailestauja, kad vietoj spaudos ėmėsi kitus menkaverčius dalykėlius, kurių ten daug lengviau galima įsigyti.

Aš atkreipiu į tai vadovų dėmesį kad jie tai išaiškintų skautų tėvams, nes dažnai tėvai, norėdami sumažinti bagažo svorį, liepia vaikams laikraščius ir knygas išmesti.

18. Skautai, atvykę į JAV, tuoj pat prašomi registruotis sekančiais adresais (pas ką arčiau):

1. Psktn. L. Grinius 7201 S. May St. Chicago, Ill.
2. Vyr. sktn. A. Saulaitis 853 Bank St. Waterbury, Conn.
3. Vyr. sktn. V. Kizlaitis 999 East 78 St. Cleveland 3, Ohio.
4. Sktn. B. Bekus 823 Hollins St. Baltimore 1, Md.
5. Sktn. K. Janavičius 858 Main St. Worcester, Mass.
6. V. Volertas 1338 S. 2nd St. Philadelphia 47, Pa.

Bostone skautai registruojasi pas sktn. prof. Ign. Končių. Taip pat skautų vienetai jau veikia Detroit, Mich.; Brooklyn, N. Y. ir kt. Minėtose vietose skautų vadų adresus skautai sužinos iš anksčiau atvykusių lietuvių.

Aš prašau skautų vadus aukščiau minėtus adresus įduoti emigruojantiems skautams.

19. Mūsų tautiečių skaičius tremtyje kiekvieną dieną mažėja. Kiekvieną savaitę šimtai lietuvių apleidžia Vokietiją, keliaudami žmoniškesnio gyvenimo ieškoti. Bet dalis nebepernešė vargingo tremties gyvenimo ir liko amžiams Vokietijos žemėj gulėti. Daugelio iš jųjų artimieji, giminės ir draugai jau apleido tas vietas ir nebėra ne vieno, kas bent jų kapą aplankytų ir papuoštų.

Todėl, artėjant Vėlinių dienai, aš kreipiuosi į brolius skautus, taip pat maloniai kviesdamas ir sesutes, prašydamas pasirūpinti, kad nors dar šiais metais neliktų nė vieno lietuvio kapo jūsų artumoje nepapuošto ir ant kurio per Vėlines nors viena žvakutė nedegtų. Mieli skautai, tai yra mūsų skautiška pareiga, artimui ir sykiu lietuviška pareiga tautiečiui. Kas rūpinsis jais už metų - sunku pasakyti, nes mūsų daugelio jau čia nebebus. Gal po kurio laiko nebeliks nė ženklo, kad čia kadaise lietuvis, sunkią tremties vargo naštą nešęs, pailso ir amžiną poilsį rado, bet kol mes dar esame čia - BUDĖKIME!

V. Pundžius, Reikalų Vedėjas

Kaip pagaminamas filmas

Šio straipsnio autorius Teofilius Kuklys, kai kurį laiką dirbęs Berlyno UFA-os b-vėje, yra bene vienintelis iš pagrindų su šia pramonės ir meno šaka susipažinęs lietuvis. Red.

Į klausimą, kas yra filmas, galime lengvai atsakyti — celuloidinė keletos tūkstančių metrų ilgumo juosta, su daugeliu paveikslų, kuriuos leidžiant per aparatą, ekrane matome judančius vaizdus.

Filmų yra įvairiausių rūšių: mozaikinis (mėgėjų iš įvairiausių vaizdų sulipdytas filmas), kronikinis (įvykių užfiksavimas), vaidybinis arba meninis, kultūrinis, trikinis (pieštas).

Čia norime kalbėti tik apie vieną, daugiausiai paplitusį filmų rūšį — vaidybinį filmą.

Pirmiausia, kaip ir kiekviename kūrybiniame darbe yra reikalinga idėja. Taigi, idėja yra pradžia kiekvieno filmo pastatymo. Tačiau, ne kiekviena idėja gali tikti filmui. Reikia maždaug nujausti ar cenzūra sutiks praleisti tokį filmą ir, kas svarbiausia, reikia susitarti su įvairiausiomis nuomavimo bendrovėmis, kurios sutiktų pastatytą filmą rodyti. Taigi, kaip matome, pati pradžia jau susiduria su įvairiausiomis kliūtimis. Nugalėjus šias kliūtis, reikia idėją perdirbti į sukamą knygą (Drehbuch), aiškiai išsireiškus, knygą filmui, pagal kurį bus filmas statomas. Dažniausiai, pačios filmų bendrovės turi savo dramaturgus, kurie visą šitą darbą atlieka. Pats idėjos perdirbimas vyksta trijose stadijose. Visų pirma, pagal idėją, yra parašoma trumpa „expose". Joje yra surašoma visa intriga ir visi nuotykiai, kurie turės būti išreikšti filme. Pati rašto forma yra pasakojama, kaip ir anksčiau pačioje idėjoje, tačiau kiekviena smulkmena turi čia duoti galimybę būti filme išreikštai — parodytai. Rašant „expose" reikia kaip galima išvengti skirstymų į atskiras scenas ir paveikslus. Po to, rašoma truputį platesnėj formoj vadinama „Treatment". Kur pati idėja yra jau suskirstoma ir po to rašoma knyga filmui. Kiekvienas paveikslas (scena) yra suskirstomas į 10—20 iki 30 nuotraukų. Knyga filmui rašoma esamajame laike. Ji yra paskutinė forma, kurioje yra visos nuotraukos ir paveikslai suskirstyti ir paruošti filmavimui. Joje yra sužymėti visi nurodymai režisieriui ir operatoriui, ji yra tikslus šešėlis būsimo filmo, rašomoje formoje. Užbaigta knyga filmui turi nuo 50 iki 80 paveikslų ir apie 500 nuotraukų, kurios visos yra sužymėtos numeriais. Taip, kad galima filmą pradėti filmuoti iš galo, iš vidurio ir tik visas nuotraukas užbaigus ir sukarpius gauname patį filmą. Pridedu, kad kiekviena knyga filmui, su įdomiu turiniu turi būti labai gerai apdirbta, kad žiūrovo dėmesį pagautų ir su didėjančių įtempimu per visą filmą išlaikytų. Tik gaila, kad nevisi filmai šituo pagrindu vadovaujasi.

Kada yra iš idėjos padaryta knyga filmui, prasideda tolimesnis darbas filmo pastatyme. Filmo bendrovė skiria producentą to filmo pastatymui, kuris pirmiausia pagal knygą paruošia filmo išlaidų kalkuliaciją. Filme pagrindinis dalykas yra pinigas. Šiuo metu vokiečių filmų bendrovės turi daug sunkumų su finansais, kas labai smarkiai atsiliepia į patį filmą. Tai matyti iš jų pokarinių filmų.

Producentas susipažinęs su filmo knyga ir paruošęs išlaidų kalkuliaciją duoda filmui gimimo stadiją. Jis paruošia filmavimo planą — darbotvarkę ir suorganizuoja filmo štabą. Pats štabas susideda iš režisieriaus, jo asistento, operatoriaus, architekto, nuotraukų vadybos (Aufnahmeleitung) ir producento. Šitie visi žmonės nulemia filmo likimą ir sudaro vadovybę visam filmo darbuotojų ansambliui. Norėdamas geriau tai visa išaiškinti, bandysiu kiekvieną filmo darbuotoją atskirai apibūdinti.

Producentas, kaip jau minėjau, yra organizatorius viso filmo Jis angažuoja filmo artistus ir visą kitą technikinį personalą. Jis pasirašo sutartis, nustato algas, skiria darbotvarkę kiekvienai filmavimo dienai ir jo rankose esti visa filmo produkcija. Nuo jo priklauso visos producijos išlaidų dydis ir pačio filmo gerumas.

Režisierius, yra tikrasis pačio filmo kūrėjas, kuris vadovaudamasis pagal knygą suteikia galutinę filmo bormą. Jis turi puikiausiai pažinti visų dalyvaujančių ir aparatų darbo procedūrą, kad galėtų maždaug numatyti tikrovę, kuriai jis pats prieš filmavimo aparatą vadovauja, kaip ji į filmų juostą pateks.

Režisieriaus asistentas, turi stebėti nuotraukas, kad jose nebūtų korektūros klaidų. Jo didžiausias dėmesys yra atkreiptas į artistus ir į aplinkumą, kurioje veiksmas vyksta. Prie masinių scenų rež. asistentas vadovauja statistams.

Operatorius (Kameramann) yra atsakingas už daromas nuotraukas. Jis nustato prieš pradedant filmuoti apšvietimą, turi turėti labai jautria akį ir daug jausmo. Jis atsakingas už nuotraukų grožį filme.

Operatoriaus asistentas, yra atsakingas už atstumą filmavimo metu tarp aparato objektyvo ir filmuojamo daikto. Jo pareiga pakeisti objektyvus ir kasetes. Jis atsakingas ir už nufilmuotą medžiagą.

Architektas jau kelis mėnesius prieš filmavimą, pagal knygą pastato dekoracijas, parengia studiją filmavimui. Pagal jo nurodymus dirba dekoracijų dažytojas, kuris paruošia, jei reikalinga, horizontus, debesis, medžių šešėlius ir kt.

Rekvizitorius atsakingas už daiktus kurie filmavimo metu naudojami, pvz. cigaretes, vyną ir kt. Taip pat jis turi nusimanyti meno istorijoje, kad pvz. skirtumas tarp renesanso laikų ir dabarties filme būtų jaučiamas.

Nuotraukų vedėjas atsakingas už visus paruošimus nuotraukoms bei aprūpinimus reikalinga medžiaga ir žmonemis. Jis yra dešinioji ranka producento ir turi praktiškai įgyvendinti filmavimo planą. Filmavimo metu viskas vyksta sekundės tikslumu ir jis atsakingas už žmones, kad jie nustatytu laiku būtų savo vietose.

Fotografas daro filmavimo metu nuotraukas, kurios vėliau patenka į kinų vitrinas ir laikraščius.

Tono inžinierius atsakingas už garso nuotraukas.

Kompozitorius rašo filmai muziką. Jei jo melodijos filmuojant dainuojamos, jis pats dažniausiai vadovauja orkestrui. Filma turi būti užbaigta, kad kompozitorius galėtų muziką pritaikinti. Nes filmuojama yra be muzikos, tik kalba yra užrašoma. Muzikiniuose filmuose artistas prieš tai viską įdainuoja ir filmuojant jis girdi savo balsą, tik jam tenka pritaikyti burnos judesius.

Apšvietėjas nustato pagal operatoriaus ar režisieriaus nurodymus lempų bei šviesos stiprumą ir pagal jo švilpuko ženklą yra uždegamos arba užgesinamos lempos.

Cutter (iš angliško „cut" — kirpti), kuomet filmavimas yra užbaigtas, patenka visa medžiaga kirpėjui. Kadangi dažniausiai yra bent iki 10—20 kartų ta pati nuotrauka kartojama, susidaro filmo ilgumas iki 25.000 m. ilgio. Pats filmas tačiau yra tik 2500 m. ilgio, todėl tenka tik pačias geriausias nuotraukas iškirpti ir naudojantis knyga sujungti į vieną filmą. Jis yra laikomas antru režisierium, kadangi nuo jo technikos meno priklauso vieno paveikslo perėjimas į kitą ir įvairiausi sujungimai. (B. d.)

Šaltis po mikroskopu

GYDYTOJAI TIRIA GYVENIMO SĄLYGAS PRIE 40° ŠALČIO

Modernusis mokslas, tiesą pasakius, dar labai maža težino apie šalčio veikimą į žmogaus kūną ir jo dvasinę būseną. Washingtone, JAV armijos medicinos bibliotekoje — didžiausioje šios rūšies bibliotekoje visame pasaulyje — yra tūkstančiai knygų apie tropikų mediciną. Tačiau knygų, ligos istorijų ir brošiūrų apie Arktikos mediciną ten dar tėra gana maža.

Kasdien vis didėjanti Arktikos rajonų reikšmė Jungt. Valstybių gynimui atkreipė mokslinių sluogsnių dėmesį į šią spragą, ir JAV armija dabar intensyviai stengiasi ją užpildyti.

Pažvelgus į metereologinius žemėlapius, galima pastebėti, kad nuo lapkričio iki kovo mėn. plačiose taip vadinamos „vidutinio klimato zonos" srityse dažnai tenka susidurti su tokiu pat smarkiu šalčiu, kaip ir Arktikoje. Šioms sritims priklauso veik du trečdaliai visos JAV teritorijos. Minnesotoje, Šiaur. Dakotoje ir Montanoje kartais esti dar šaltesnių žiemų, negu kai kuriose Aliaskos dalyse.

Neseniai didelis geologų, archeologų, antropologų ir gydytojų skaičius, JAV armijos pavestas, aplankė Arktikos atsparos punktus ir rinko žinias apie šių sričių faną ir florą. Pirmoje eilėje tiriamos tos sritys, kurios iki šiol nebuvo pakankamai ištirtos: augalų vegetacija šiaurinio Labradoro uolynuose, Aleutų čiabuvių pulsas ir cheminė arktikos žinduolių kraujo sudėtis.

Kraujas nesikeičia

Pirmoje eilėje buvo patikrinta dažnai reiškiama pažiūra, kad tropikų kraštuose žmogaus kraujas esąs skystesnis, o arktikoje — tirštesnis. Tuo tikslu prieš ekspedicijos pradžią visi jos dalyviai buvo nugabenti į San Antonio, esantį subtropinėje Teksaso dalyje, iš kiekvieno jų paimta kraujo ir suskaičiuotas baltiųjų ir raudonųjų kraujo rutuliukų skaičius. Po kelių mėnesių šis eksperimentas buvo pakartotas Aliaskoje. Pasirodė, kad kraujuje nebuvo įvykę jokių pasikeitimų.

Kai dalis grupės žmonių kurį laiką pabandė vaikščioti lengviau apsirengę — iš karto, tiesa, raudonųjų kraujo rutuliukų skaičius padidėjo, tačiau tai truko neilgą laiką — vėliau jų skaičius vėl sumažėjo.

Prieš išvykdami iš San Antonio į Arktiką, ekspedicijos nariai atliko dar kitą įdomų bandymą. Kiekvieno bandomojo asmens viena ranka buvo panardinta į vandens ąsotį, ir vanduo palaipsniui buvo aušinamas, iki bandomasis asmuo pajuto skausmą. Pasirodė, kad geografinė bandomųjų asmenų kilmės vieta neturėjo įtakos mažiem. „skausmo punkto" pajutimo skirtumams. Tą patį bandymą keliais mėnesiais vėliau pakartojus Aliaskoje, buvo taip pat konstatuota, kad žmogaus jautrumas šalčiui neturi jokio ryšio su žmogaus gyvenamąja arba kilimo vieta. Taigi, ligi šiol vyravusi nuomonė, kad šiauriniuose regionuose gyveną žmonės yra atsparesni šalčiui už pietiečius, nepasitvirtino. Gydytojų nuomone, pastebėti tam tikri jautrumo skirtumai iš dalies priklauso nuo tirtojo asmens nervų sistemos, iš dalies — nuo jo psichologinių savybių.

Baimė baisesnė už badą

Plk. J. Bollerudas, vienos aeromedicininės laboratorijos vedėjas, nurodo, kad psichologiniai momentai reiškią daugiau už fiizinius, ne tik jautrumo šalčiui, bet ir jautrumo badui atžvilgiais. Nomėje (Aliaskoje) veikiančioje „arktikos mokykloje" jis atliko tokį bandymą: vieną savaitę, esant 40° šalčio, jis suskirstė kareivius į keturias grupes, kurių viena gavo 3.500 kalorijų dienai, kita — 2.000, trečia — 1.000, o ketvirtajai — susidėjusiui vien iš savanorių tebuvo leista per dieną išgerti dvi stiklines vandens iš tirpinto sniego. Bandomiesiems buvo nurodyta, kad jie galį tik tiek judėti, kiek tai būtinai reikalinga jiems apšilti. Visą kitą laiką jie turį praleisti miegamuosiuose maišuose.

Sniego dieta nekenkia sveikatai

Pirmosiose trijose grupėse nepastebėta jokių pakitimų. „Sniego dietininkų" tarpe pastebėtas ryškus svorio nukritimas, vidutiniškai siekęs 10 %. Nors kai kurie šių dietininkų šiek ties nusilpo, tačiau visi buvo įsitikinę, kad reikalui ištikus (pvz. lėktuvui nukritus ir pagalbos ilgesnį laiką nesulaukiant) jie galėtų dar eilę dienų pakentėti. Bandymui pasibaigus, jie kelias dienas gavo padidintą davinį, ir po to be jokių pasėkų vėl galėjo pradėti tarnybą.

Iš tų tyrinėjimų aiškėja, kad ir pietinių kraštų gyventojai nesunkiai gali priprasti prie šaltesnio klimato. Tačiau natolinis baimės jausmas gali atnešti gana sunkių pasėkų, nes tuo metu inkstai verčiami skubiau dirbti, o tai normaliai veda į nusilpimą ir atsparumo šalčiui sumažėjimą. (USFS)

IŠ SKAUČIŲ SESERIJOS VEIKLOS

Š. m. liepos mėn. 30 d. įsisteigė pirmasis Jungtinėse Valstybėse lietuvių skaučių „Aušros Vartų" tuntas Chicagoje. Tuntui vadovauja sknt. J. Grigaliūnienė, turinti ne tiktai skautiško patyrimo, bet ir gabumų muzikos ir vaidybos srityje. Tuntininkės pavaduotoja ir adjutantė vyr. sklt. Bareikaitė. Tunte yra 3 draugovės, viso per 60 skaučių. Vyresnių skaučių draugovės draugininkė yra stud. Jankauskaitė, skaučių draugovės draugininkė Pilypauskaitė, jaunesniųjų skaučių dr-vės draugininkė Fabijonavičiūtė, o dr-vės globėja sktn. Gr. Meiluvienė.

Naujai atvykusios skautės ir Amerikos lietuvaitės kviečiamos spiestis po „Aušros Vartų" skaučių Tunto vėliava.

Tuntininkės adresas: 4328 So. Washtenaw ave, Chicago 32, Illinois.

JAV Skaučių Vadeivė.

DAR ŠIANDIEN UŽSISAKYK

„Lietuvį"

Ekrano margumynai

Hollywoodas ieško naujų žvaigždžių

Hollywoodas intensyviai ieško naujų talentų. Oficialiai apie tai Hollywoode nekalbamas, tačiau jau vieša paslaptis, kad didžiosios šių dienų žvaigždės yra pasenę. Daugumas jų jau pasiekę 40 ar 50 m. amžiaus ir savo karjeros viršūnes peržengę. Taip, pvz., Clark Gable ir Gary Cooper šiandien yra 48 m., Ronald Colman — 58, Spencer Tracy — 49, Robert Montgomery — 45, Walter Padgeon — 52, William Powell — 57. Negeriau ir su moterimis: Irene Dunne — 45, Claudette Colbert — 44, Bette Davis, Green Garson ir Joan Crawford — po 40.

Dabartinė žvaigždžių medžioklė yra pati intensyviausioji visoje garsinio filmo istorijoje. Nuo jos sėkmės ar nesėkmės priklausys tolimesnis Hollywoodo likimas. „Mes žinome", pareiškė vienas filmų magnatų, „kad daugelis mūsų žvaigždžių yra savo karjeros pabaigos išvakarėse. Publikai nusibodo amžinai tie patys veidai, o ir filmuotojams sunku. Kai artistė kartą pasensta — sunku tai paslėpti ir po geriausiu grimu."

Pirmasis skambutis buvo pajamų už filmus mažėjimas. Savaime suprantama, tipiškai Amerikos kinų mėgėjai — 18-metei gimnazistei — yra sunku įsimylėti tokį filmo herojų, kuris jai beveik galėtų būti seneliu.

Didžiosios filmų bendrovės jau griebėsi atitinkamų žygių. Metro - Goldwyn - Meyer be didelių ceremonijų iš vienos pusės atnaujino tik pusę sutarčių su žvaigždėmis, iš kitos gi — pastarųjų dešimties mėnesių bėgyje į žvaigždžių sąrašus įtraukė 30 naujų pavardžių. Daugumas jų filmų publikai veik visai nepažįstami, tačiau galimas dalykas, jie išgelbės firmų interesus ir taps ateities filmų didvyriais. Ir Universal - International pasirašė sutartis su 17 jaunų artistų, jų tarpe su talentinga švede Marta Toren, kuri yra lankiusi tą pačią artistų mokyklą, kaip ir Greta Garbo bei Ingrid Bergman.

20th Century Fox visa energija stengiasi išgarsinti jaunas artistas, iš karto jas skirdama svarbiausioms rolėms drauge su garsiaisiais partneriais. Taip, pvz., Deborah Paget, 16-metė, kuri iki šiol gaudavo gana juokingą atlyginimą po 100 dol. savaitei, staiga gauna svarbiausiąją rolę filme „Broken Arrow". Jauna prancūzė Cecile Aubrey ir iš Vokietijos į Hollywoodą iškviesta Cornella Burch (Borchert) pasirodys draug su Tyrone Power ir Montgomery Clift.

In Paramount Pictures, kuri eilę metų gyveno tik iš Bing Crosby (45 m) ir Bob Hopes (46) talentų, medžioja jaunus talentus. Praeitais metais ši bendrovė išgarsino John Lund ir dabar numato „atrasti" porą ar trejetą moteriškųjų žvaigždžių. Ir Columbia Pictures tikisi netrukus pasirodyti su naujomis jėgomis. Warner Brothers deda viltis į Patricia Neale ir Doris Day, apie kurias kalba, kad jos būsiančios „pirmaeilės žvaigždės".

Tačiau šalia jaunųjų medžioklės nėra visai pamirštami ir „seniai". M-G-M neseniai pasirašė sutartį su Ezio Pinza, 57 m. amžiaus dainininkui garantuodama visai puikias sąlygas. Tai Hollywoodo gestas kino lankytojoms, peržengusioms 30 m. (AD)

Baudžiava tebesitęsia

(Atkelta iš 5 psl.)

vaikai įpareigoti dirbti kasyklose. Štai dėl ko DP slaptai bėga į Vokietiją, per prievartą braunasi į Petit Chateau kalėjimą ar Mous'o stovyklą. Nes visi angliakasiai ir belgai, gimusiam sūnui pirmiausiai palinki, kad jam nebetektų dirbti kasyklose. O mes čia visai svetimi turime prarasti sveikatą ir klausytis nuolatinių pravardžiavimų. Tiesa, daugumoje pačius aršiausius belgų dešimtininkus nacius, kurie mus pravardžiuodavo SS-ininkais, fašistais, naciais, vokiškom kiaulėm ir k. pavyko pašalinti. Nuėję kiton kasyklon jie jau taip neberėkia.

Tačiau mes norime būti laisvi ir vykti, ten, kur vyks dauguma mūsų tautiečių.

Kai pirmieji DP, baigę sutartis, ėmė ieškoti kelių išvykimui iš kasyklų ir iš Belgijos, belgų valdžia išleido atsišaukimą, kad DP nevyktų į IRO „globą" - Petit Chateau kalėjimą, bet dar toliau dirbtų kasyklose, nes yra daromi žygiai, kad iš čia būtų vykdoma tokia pat DP emigracija, kaip iš Vokietijos DP stovyklų. Praėjo pusmetis, o mes iš belgų valdžios nebegirdime nė pažadų, nė iš viso, ar kas nors daroma.

IRO įstaigos Belgijoje, atrodo, yra tik tam įsteigtos, kad mus ir toliau padėtų belgams apgaudinėti, nes šie abu šaltiniai visada duoda lygiai tas pačias informacijas.

Gavus iš Australijos ir Kanados vyriausybių emigracinių įstaigų atsakymus, kad iš Belgijos DP kolektyvinė emigracija bus įmanoma tik likvidavus IRO, dabar Belgijos DP ir laukia kuo greitesnės IRO mirties.

Kanados lietuvių „Nepriklausomai Lietuvai" įdėjus kelius straipsnelius apie Belgijos lietuvių sunkią padėtį, vis daugiau atsiranda ten tautiečių, kurie žada, turintiems užsimokėti patiems už kelią, išrūpinti į Kanadą įvažiuoti vizą.

Hainanto provincijos lietuvių kapelionas Tėvas Aranauskas lapkričio mėn. 1 d. Charleroi kviečia lietuvių suvažiavimą, kuriame bus bandoma sudaryti kokį nors centrą, nes įvykusiame LBB atstovų suvažiavime rugsėjo mėn. 25 d. Briusely per prievartą (ž. „L" 22 nr.) išrinktoji Centro valdyba (Paulauskas, kun. Dr. Gaida, Banevičius, tėvas Aranauskas ir Zaleckis), kategoriškai kun. Dr. Gaidai atsisakius įeiti į CV, turėjo iširti. Šiame suvažiavime turės būti nuspręsta ar toliau Belgijos lietuviai tvarkysis atskiromis provincijomis ar bus sudarytas koks centras.

Lapkričio mėn. Belgijos lietuvių dvisavaitinis rotatorinis žurnaliukas „Gimtoji Šalis" žengia į trečiuosius metus. Per 2 metus „G. Š." išėjo 49 numeriai. Nuo pirmojo numerio redaguoja kun. Dr. Pranas Gaida. Leidžia akcinė „Sėjos" draugija, ir nenori perleisti bendruomenei, o redaktorius įeiti į CV.

Šiais metais p-lė S. Mironaitė ir p. Zarauka baigė Luveno universtitetą ir gavo diplomus bet atitinkamo darbo čia negauna. Belgai siūlo važiuoti į Kongą. Zarauka tame pačiame universtitete ruošiasi daktaratui. Gydytoja S. Mironaitė Liuveno universtiteto klinikose dirba fizinį darbą.

Ir kituose Belgijos universtitetuose yra lietuvių studentų, tačiau, tiek pirmiau, jie gaudami iš BALFO stipendijas, tiek dabar fiziniu darbu sau duoną pelnydami, į lietuviškąją visuomenę įneša labai mažai aktyvumo.

Neseniai išventintas kun. Jonas Dėdinas, taip pat žada studijuoti. Lietuviškoji mokyklėlė Tilleure, vis mažėjant vaikų skaičiui, jau beveikia vieną kartą savaitėje.

Belgijos lietuvių apie 50% yra sudarę mišrias šeimas ir labai retai, kuris namuose bekalba lietuviškai.

Labai Belgijos DP angliakasius buvo nudžiuginus „L" 24/25 nr. žinia, kad iš čia bus vykdoma emigracija, kaip ir iš Vokietijos, bet iki šiol šiuo reikalu mūsų IRO įstaigos nieko nežino.

Stepas Paulauskas

Pirmoji Europos YMCA/YWCA konferencija Florencijoje

Rugsėjo 14 d. į Florenciją suvažiavo 22 Europos valstybių Tautinių YMCA'ų atstovai, į 1-ją Europos YMCA/YWCA konferenciją. Joje dėl savaime suprantamų priežasčių nesimatė atstovų iš sovietų bloko. Tą spragą dalinai užpildė DP YMCA atstovai (po 1 atstovą iš lietuvių, latvių, estų, vengrų, čekų, lenkų ir ukrainiečių), kurie drauge atvyko su vokiečių delegacija. Konferencija vyko jaukiai dekoruotoje, XIII a. statytoje, Guelfų partijos salėje. Šis pastatas yra skaitomas tipiškiausiu ir ryškiausiu Florencijos renesanso pastatu. Gausiai suvažiavusius delegatus jaukiai nuteikė vienuolis Tėvas Clementino Terni, jautriai ir meistriškai vargonais pagrojęs porą Bacho ir Haendelio kūrinių. Konferenciją atidarė Mr. Niels Frederick Lykkegaard Nielsen (danas), pabrėždamas: „Jūs atvykote į Florenciją naujų idėjų pasisemti, — kokiu būdu melu ir skurdu marinamą, morališkai parblokštą Europą gydyti".

Konferencija vyko labai sklandžiai ir geroje nuotaikoje, nepaisant to, kad pranešimai ir diskusijos buvo vedamos anglų, pranzūzų ir vokiečių kalbomis. Visi dalyviai jautėsi esą vienos krikščioniškos šeimos nariai. Konferencijos metu buvo padaryta daug svarbių nutarimų, kuriuos norėtųsi paminėti.

Pasibaigus 2. D. karui, belaisviams grįžus namo, baigėsi ir YMCAos rūpesčiai šioje srityje. Su gėrybių likučiais, t. y. knygomis, muzikos instr., sporto reikmenimis, amatininkų įrankiais ir kt. YMCA atėjo į DP stovyklas, kur tęsia darbą dar ir šiandien, tik labai siauruose, YMCA'ai neįprastuose rėmuose, nes didelę darbo pasiėmė tikybinės ir karitatyvinės organizacijos, pasirašydamos su IRO sutartį.

Konferencijos dalyviai, suprasdami DP problemos svarbą, buvo nuomonės, kad norint suorganizuoti efektingesnę paramą, IRO 1950 m. ar vėliau kapitaliavus, šią problemą reikėtų varstyti pasauliniu mąstu. Tam tikslui turėtų būti prie YMCA Pasaulinio Komiteto sudaryta tarptautinė komisija, kuri glaudžiai bendradarbiautų su YWCA.

Konferencijos dalyviai susirūpino Europos moralės kritimu. Kovai su tuo reikėtų ruošti tinkamus jaunimo vadovus, informuoti aktualiomis valstybinės teisės, ūkio, socialinio ir tarptautinio pobūdžio temomis. Ypatingas dėmėsys buvo atkreiptas į fizinio auklėjimo svarbą. Tam tikslui reikėtų suorganizuoti fizinio auklėjimo ir įvairių sporto šakų trenerių kursus, Europos jaunimo sporto olimpijadą, tarptautinės vasaros stovyklas, Pasaulio Jaunimo Dieną ir t. t.

Visumos suvažiavimui priėmus rezoliucijas, J. S. Bacho kūriniai, išpildyti vargonais, skelbė konferencijos pabaigą. Konferencijos dalyviai, pasisėmę naujų idėjų ateičiai, aplankę žymesniuosius Florencijos paminklus, skirstėsi namo.

V. Augulis.

STUDIJŲ KELIONĖS STAIGMENA

Kanadietis profesorius W. Mackey panoro susipažinti, kaip Australija tvarko anglų kalbos pamokas. Į Australiją jis plaukė DP gabenančiu laivu „Fairsea"; čia jis pradėjo demonstruotis, kaip penkių kalbų žinovas. Laive jam buvo pristatyta viena emigrantė, kuri pareiškė taip pat galinti kalbėti tomis penkiomis kalbomis. Tačiau jau antrąją kelionės dieną profesorius sužinojo, kad ji kalbanti dar trim kitom, jam nežinomom, kalbom.

Profesorius buvo priverstas kapituliuoti, ir jam nieko kita neliko, kaip tik pasiūlyti jai tapti jo žmona. Rugsėjo 2 d., pasiekus Australijos krantus, apeigos buvo atliktos, ir dabar profesorius suka galvą, kaip gauti leidimą savo žmoną išsivežti į Kanadą. (NL)

Vilioja klaipėdiečius

Šiomis dienomis Vilniaus (ar Maskvos?) radijo transliacija lietuviams tremtiniams buvo skirta specialiai klaipėdiečiams.

Vėl figūravo t. k. Martynas Geležinis, Smagurienė, Jonas Trakis — asmens, apie kuriuos jau buvo rašyta prieš daug mėnesių išėjusiame A. Griciaus redaguotam, Klaipėdos kraštui skirtame leidinyje „Tėvynėje". Štai dar kelios trupmenos:

Repatriantė Gerulienė džiaugiasi, kad grįžusi turinti ... du paršelius ir kelias vištas.

Vienas repatriantas praneša, kad jo transportas iš Brandenburgo surinkimo punkto į Klaipėdos kraštą ėjęs ... pro Gardiną (dėl ko ne pro Tilžę?). Ir tas repatriantas džiaugiasi turįs jau 3 kiaules ... —vg—

Už vedybas — 1500 rublių

Vienoje leidžiamas „Kirchenbote" praneša apie naujus religinius persekiojimus Pabaltijo valstybėse. Pagal okupacinės bolševikų valdžios išleistus nuostatus, Estijoje kiekvienas konfirmantas turįs sumokėti ypatingo mokesčio 1.000 rublių. Toliau pažymima, kad tie Lietuvos, Latvijos ir Estijos gyventojai, kurie be civilinės registracijos dar nori susituokti bažnyčioje, turi mokėti valdžios įstaigoms 1.500 rublių. Visuose šiuose kraštuose bažnytiniai pastatai esą apdėti ypatingai aukštais mokesčiais, kurių parapijos negalinčios sumokėti. Tie studentai ir moksleiviai, kurie lanko bažnyčias ar kitu būdu dalyvauja religiniame gyvenime, esą baudžiami įvairiomis bausmėmis. (pl)

Ar gali būti?

Čekoslovakijoje dabar nustatytos normos ir valdinių įstaigų tarnautojams. Taip, pvz., kurjeriui nurodoma, kiek kartų per dieną jis turįs atidaryti ir uždaryti duris, registratoriui - kiek įregistruoti raštų, ekspeditoriui - kiek užklijuoti vokų ir pašto ženklų ir t. t. Panašūs nurodymai duoti ir įstaigų vedėjams. Pvz., įsakoma su byla susipažinti ir atsakymą paruošti per 15 min., ir tik nepaprastais atvejais leidžiama vieną bylą studijuoti iki 1 val.

*

Londoniškis „Daily Telegraph" paskelbė eilę naujų politinių definicijų, kurios paremtos tuo pačių pagrindu, kaip ir „liaudies demokratijos" sąvoka. Pagal „Daily Telegraph" žodyną yra: **agresija** - visa, ką daro kiti; **taikos meilė** - susižavėjimas viskuo, kas daroma pačių; **demokratija** - savo pačių pažiūros; **išdavimas** - su vyriausybės nuomone nesutinkančios pažiūros; **reakcija** - skirtingos užsieniečių nuomonės.

*

Vienas į Maskvą akredituotas amerikiečių korespondentas paruošė telegrafinį reportažą apie vienas oficialias sovietų iškilmes, įrašydamas tokį sakinį: „Aš pats stovėjau tik tokiam atstume nuo Stalino, kiek galima numesti akmenį". Cenzorius, pasišaukęs korespondentą, jam pareiškė, kad tokį sakinį nesą galima skelbti. Jis turįs būti taip pakeistas: „Aš stovėjau prie pat Stalino; su savimi neturėjau jokio akmens".

*

Vienas Budapešte dirbąs užsienio laikraščių korespondentas pastebėjo, kad viešbučio kelneris jį šnipinėja. Vieną dieną, radęs visiškai suverstą savo lagaminą, jis nuėjo pas viešbučio direktorių. Šis į jo skundą draugiškai atsakė: „Ką gi daryti, mielas drauge? Aš galėčiau kelnerį išmesti, tačiau kas man garantuos, kad sekantis šnipas bus drauge ir geras kelneris?"

*

Viename rytinės Europos mieste į beprotnamį buvo atgabentas tūlas vyras. Gydytojas paklausė, kas su juo atsitikę. „Aš pats nežinau", atsakė naujasis pacientas, „aš norėjau tik sieną pereiti". „Tad aš čia nieko negaliu padėti", pareiškė gydytojas, „čia jau policijos reikalas". Tuo metu į pokalbį įsikišo ligonio palydovas: „Draugas daktare, nesupraskite klaidingai. Šis vyras visiškai nebėgo į Vakarus. Atvirkščiai - jis per sieną atbėgo iš Vakarų".

*

Mussolinis, kaip dabar paaiškėjo, gavo pomirtinę premiją. Šiemetiniame Venecijos filmų festivalyje buvo premijuotas 1940 m. suktas filmas „Echinodermis", kuris tada buvo įsuktas mokykloms skirtų filmų serijoje ir jo producentas skaitėsi pats Mussolinis. Kai kurie italų laikraščiai jury komisijos sprendimą labai giria, nes tikrai demokratinėje valstybėje visi turį lygias teises - net ir filmų producentas Mussolinis.

*

Mayfeldo/Ketucky, knygininkas po Trumano perrinkimo iškabino įrėmuotą prezidento paveikslą su tokiu prierašu: „Anksčiau 1.98 dol., dabar - 10 dol."

Margumynai

Valiutos reforma ir svoris

Žemutinės Bavarijos siuvėjai, atsakydami į laikraštininkų klausimus, pareiškė, kad jų krašto moterų juosmuo per paskutinius metus vidutiniškai padidėjo 5—10 cm, o vyrų net 8—15 cm. Tas pastorėjimas bavarams ne prie širdies. Vyrai dar sutinka galimomis priemonėmis suliesėti. Vaistinės ir vaistų sankrovos (drogėrijos) džiaugiasi, kad visokios suliesėjimo pilulės dabar vėl turi didelį pareikalavimą. Į tą patį paklausimą atsakydama, valstybinė sveikatos įstaiga pareiškė, kad šiuo metu blogos mitybos esą tik bedarbiai ir pašalpų gavėjai. Prieš valiutos reforma buvo skaičiuota, kad net 30 % visų Bavarijos gyventojų turėjo per mažą svorį.

Ir Württembergo krašto sveikatos įstaiga konstatuoja svorio padidėjimą. Čia vidutiniškai kiekvienas vyresnis kaip 40 m. žmogus po valiutos reformos priėmė apie 5 kg. Taip pat smarkiai sumažėjo ir kūdikių mirtingumas. Mokyklinių vaikų svoris irgi pagerėjo, tačiau ne taip, kaip kitų gyventojų sluogsnių. Kad taip yra, rodo faktas, jog prieš karą 1938/1939 metais 12 metų berniukas buvo vidutiniškai 146 cm ūgio ir svėrė 37,3 kg. Blogiausiais pokario 1945/1946 metais tokio vaiko ūgis siekė 143 cm, o svoris 34,1 kg. Dabar toks vaikėzas yra 146 cm ūgio ir sveria 35,2 kg.

Ir Italijoje . . .

Italijos pramoninės siuvyklos (konfekcionai) turėjo nurašyti į nuostolius dideles vyrų eilučių atsargas, nes jos blogai „guli". Mat ir italai per paskutinius metus pastorėjo. Jie jau turi, kaip teigiama siuvėjų sluogsniuose, „taikos pilvus". Sprendžiant iš juosmens apimties 1949 m. yra pirmieji taikos metai. Tokio greito „pasitaisymo" rūbų siuvyklos nebuvo numačiusios.

*

Konkurencija Nobelio premijai

Jau kelintas mėnuo, kaip įvairiose Europos valstybių sostinėse lankosi kiniečių kilmės multimilijonierius Sir Robertas **Ho-Tungas**, 83 metų amžiaus, lydimas savo abiejų sekretorių ir gailest. sesers. Šiomis dienomis, kaip informuoja „Basler Nachrichten", jisai išvyko iš Londono ir nuskrido Stockholman. Sir Robertas Ho-Tungas nepaprastai skubėdamas studijuoja didžiulės filantropiškos fundacijos įsteigimą ir premijų kolegijos suorganizavimą. Ypatingai domisi jis Nobelio premijos institucija. Dar šiais metais, jeigu suspės iki savo gimino dienos — gruodžio 24 d., nori turtingiausias Kinijos žmogus įsteigti premiją, kuri užtemdytų dinamito išradėjo Nobelio premiją. Iš fundacijos kapitalo procentų turėtų būti premijuojami pacifistai valstybininkai, pažangieji mokslininkai ir žymieji rašytojai. Premijų įteikimas su ypatingomis iškilmėmis įvyktų Londone kasmet gruodžio 24 d., pirmąjį kartą 1950 metais. Nobelio premijos laureatai šios premijos, aišku, negautų.

Kas gi tasai Sir Robertas Ho-Tungas? Kaip ir daugelis kitų multimilijonierių, jis yra kilęs iš vargingos šeimos Savo milžinišką kapitalą jis susikrovė iš laivininkystės. Jo privatus laivynas dar šiandien tebedominuoja Azijos vandenyse. Daug milijonų jis yra ligi šiolei išdalijęs labdaringiems tikslams, bet dabar, kada jo gyvenimas eina pabaigop, norėtų labdarybę suvesti į sistemą. Jau penkeri metai, kaip jis tegyvena svarbiausia tik rūgščiu pienu maitindamasis. Jo šeimos būstinė tebėra Hongkongas. Jis turi aštuonias dukteris ir du sūnus, kurie praktiškai valdo visą ūkinį Hongkongo gyvenimą.

*

TRŪKSTA GYDYTOJŲ J.A.V -bėse.

Priešingai kitoms akademinėms profesijoms, kaip pastebi „Neue Zürcher Zeitung" spec. korespondentas iš New Yorko, medicinos gydytojų prieauglis skaičiaus atžvilgiu JAV yra labai mažas. Situacija esanti visiškai pasikeitusi, šiandien nebejaučiama tos gydytojų tarpusavio konkurencijos, kaip prieškariniais laikais, ir jauniesiems gydytojams nebetenka nugalėti tiek sunkumų, norint įsikurti ir užsidirbti egzistencijos minimumą, kaip seniau. Visuose steitusose, net mažesniuose miesteliuose, jaučiamas gydytojų trūkumas. To priežastis yra kiek kitokia, negu pvz. mokytojų trūkumo, kuris kyla iš nebesidomėjimo mokytojų profesija. Gydytojų trūksta svarbiausiai dėl to, kad universitetų medicinos fakultetuose yra per maža vietų studentams, tuo pačiu ir gydytojų prieaugliui.

Gydytojų paruošimo ir ligoninių tarybos 49-jų metų pranešime pateikiama įdomi apžvalga apie JAV medicinos studentų skaičių ir pasiskirstymą. Jeigu per 10 prieškarinių metų vidutininškai būdavo imatrikuliuojama po 6016 studentų medikų, tai 1948 m. rudenį imatrikuliuota 6688 - rekordinis skaičius. Spėjama, kad paskutiniais metais šis skaičius dar maždaug 200 stud. pašoko, ir šiuo metu JAV medicinos studijuoti prileidžiama maždaug po 7000 naujų studentų.

Iš 71 medicinos fakulteto, kuriuos pripažįsta minėtoji taryba, daugiausia naujų daktarų paruošė pask. metais Illioiso universitetas - 158. Antroje vietoje ėjo Philadelphia su 150, toliau Harvardas - 141 ir Northwestern universitetas - 130.

Įdomų pastebėti, kad iš 5094 naujųjų gydytojų, baigusių mokslus paskutiniais metais, daugiau nei 10% buvo moterys - 612.

*

„3612"

„Goodsmell-Company" buvo pagarsėjusi gerais kvepalais. Jos pasisidžiavimas buvo trys specialios rūšys: „Blue Dream", „Honeymoon" ir „Flower of Hawai". Paskutiniu metu ji buvo pasiruošusi paleisti rinkon dar vieną rūšį. Toji turėjo būti nepaprastos kokybės.

Norint ypatingai pabrėžti šios kvepalų rūšies pranašumą, buvo atsisakyta nuo bet kurio saldaus pavadinimo, o paženklinta paprasčiausiai numeriu „3612". Tos firmos reklamos šefas, prieš paleisdamas rinkon kvepalus „3612", sugalvojo ištisą programą. Taip vieną dieną visi reklaminiai stulpai buvo apklijuoti plakatais: „Kas yra 3612?" Visuose laikraščiuose pasirodė skelbimai per visą puslapį: „Kas yra 3612?" Gatvėmis važinėjo reklaminiai automobiliai, iš kurių per garsiakalbius buvo klausinėjama: „Kas yra 3612?" Net ir lėktuvai erdvėje išrašė: „Kas yra 3612?"

Taip tęsėsi visą savaitę. Visur tebuvo kalbama tik apie 3612.

Aštuntąją dieną buvo paskelbta: „Po dviejų dienų jūs patirsite paslaptį apie 3612!" Smalsumas visame krašte buvo pasiekęs savo viršūnę. Bet paslaptis paaiškėjo jau sekančią dieną: „3612 yra Draudimo Draugijos „Red Cock" telefono numeris. Pakanka tik paskambinti telefonu, ir mūsų atstovas aplankys jus, nurodydamas visas draudimo sąlygas. Todėl įsidėmėkite - 3612!"

Tą pačią dieną nedidutėje krautvėlėje Pinkerton gatvėje vienas žmogus nusipirko virvę. Tai buvo „Goodsmell-Company" reklamos šefas.

Dėmesio!

Šiomis dienomis išeina iš spaudos naujas V. Pėteraičio lietuviškai-angliškas žodynas (su tartimi). Šį žodyną V. Pėteraitis paruošė remdamasis anksčiau išėjusiu savo žodynu, kuris yra sutrumpintas, mažesnio (kišeninio) formato ir yra skiriamas anglų kalbą besimokantiems. Tartis (tarptautiniais ženklais) yra žymima po kiekvieno angliško žodžio ar posakio. Šiame žodyne tilpo per 12 000 lietuviškų žodžių. Jis yra įrištas labai gerais drobės viršeliais ir kaštuoja 10,- DM.

Platintojams, užsisakiusiems ne mažiau kaip 10 egz., duodama 10% nuolaida. Žodynai gaunami pas stovyklų platintojus arba betarpiai pas leidėją, adresu: München 9, Pilgersheimerstr. 21/1.

M. Sutkevičius, Leidėjas.

Gavusieji kvietimus į Ameriką atsisaukite!

Sekantiesiems asmenims geradariai Amerikos lietuviai yra paruošę, BALF-ui tarpininkaujant, buto ir darbo garantijas. Jų bylos jau paruoštos, ir jie gali vykti į Jungtines Valstybes. Tik kai talkininkaujančiųjų organizacijų jiems rašytieji laiškai grįžo su pranešimais, kad jų adresai nežinomi, skubame prašyti jų pačių ar kas apie juos žinote, prisiųsti jų adresus BALFo Centrui Europoje, adresu: München 27, Rauchstr. 20, US-Zone, Germany.

Klemka, Ignas; **Korkus,** Jan; **Balys,** Albine; **Mačiulaitis,** Juozas; **Kazlauskas,** Jonas; **Proscevicius,** Feliksas; **Rašytinis,** Antanas; **Ščiukas,** Viktoras; **Pankevičius,** Emanuelis; **Žilionis,** Ignas; **Kazokas,** Vincas; **Zavickas,** Maria; **Brazaitis,** Juozas; **Cibavičius,** Vladas; **Siemaškienė,** P.; **Jurkevičius,** Kostas; **Laugelys,** Juozas; **Skabeika,** Feliksas; **Liauba,** W.; **Svelnys,** Kęstutis; **Žemaitis.** Joseph; **Paškevičius,** Kostas; **Valiunas,** Juozas; **Žvirblis,** Adomas; **Orintas,** Birutė; **Gabris,** Pavel; **Orintas,** Juozas; **Miškinis,** John; **Baruolis,** Antanas; **Šimonis,** Alois; **Venys,** Juozapas; **Petraitis,** Jonas; **Markvėnas,** Vincas; **Stašienė,** Elena; **Rimkaitė,** Valerija; **Garzdukaitė,** Konstancija; **Juškevičienė,** Uršulė; **Audejus,** Česia; **Baltunis,** Leonas; **Antušienė,** Justine; **Branka,** Joseph; **Ezerskis,** Stanley; **Branka,** Stephan; **Juodaitis,** Stanley; **Plechavičiutė,** Alina; **Gylys,** Jurgis; **Baranauskas,** Jonas; **Krokauskis,** Vincentas; **Pacevičiutė,** Vera; **Kuncevičius,** Juozas; **Norkevičius,** Chester; **Zvirdis,** John; **Kisuskis,** Petras; **Bentnorius,** Antanas; **Juodikis,** Petras; **Leipus,** Petras, **Sakinis,** Stasys; **Seniunas,** John; **Moricas,** Jurgis; **Čiurlionis,** Balys; **Butkus,** Eduardas; **Jagucanskis,** Marijonas; **Steponavičius,** Kazimieras; **Zemribas-Zubras,** Albertas; **Balčiunas,** Tadas; **Dzerkelis,** Eliorija; **Galvanauskas,** Gediminas; **Dzerkelis,** D.; **Lamanauskas,** Leonardas; **Urbas,** Kazys; **Rukštelė,** Antanas; **Duda,** Henryk; **Vileinas,** Mieczyslaw; **Gražulis,** Albinas.

BALFo Įstaiga.

C/Kartotekos skelbimas Nr. 1

Iš JAV ir kitur yra paieškomi šiame skelbime išvardinti asmenys. Ieškomieji ar apie juos žinantieji prašomi atsiliepti C/Kartotekai, nurodant skelbimo eilės Nr. ir įdedant reikiamą kiekį pašto ženklų atsakymui apmokėti.

1. Elzbieta Žiobienė-Pokštaitė ieško brolio Petro Pakštos iš Megonių km.

2. Julius Kalvelis ieško sesers vaikų Slapzinkų.

3. Pr. Sedbaras ieško Petro Sedbaro iš Tauragės ir Marijos Bambalienės.

4. Ona Čiapaitė Gelumbauskienė (Gelmus) ieško brolių, seserų bei kaimynų iš Pagraužių km., Girkalnio valsč., Raseinių apskr.

5. Herta Köbbel ieško Artur Ewald Köbbel, gim. 1900. I. 8 Vištyty, Vilkaviškio apskr.

6. Paulė Sakalauskienė ieško Kazio Sakalausko, gim. 1916. IV. 19, ir Kosto Juknevičiaus.

7. Frank Melkunas ieško giminių iš Plaškūno km., Kaišedorių apskr.

8. Simanas Klikna prašo atsiliepti žinančius apie jo brolius Joną ir Praną Kliknas iš Dunčių km., Kelmės valsč. ir švogerį Stanislovą Jakubauską iš Kanopėnų km., Viduklės valsč.

9. Natalija Stilsonienė-Kumetytė ieško brolio Justo Kumečio ir Marijos Preikštaitės-Kumetienės (klaipėdietė). Taip pat ieškomi Vytautas-Justas ir Praurimė-Morta; jų pavardės gali būti Kumečiai ar Preikšai.

10. Boleslovas Zancauskas (Zajančkauskas) ieško giminių, brolio ir tėvų Vlado ir Marijonos Zajančkauskų, gyv. Gatautiškių km., Varnių valsč., Telšių apskr.

11. Nellie Straukas ieško brolio Vincento Biržinsko, apie 45 m. amž., iš Raseinių.

12. Anthony Kasmauskas ieško Vytauto Kasmauko, gim. Tauragėje.

13. Kun. Wm. J. Vezis ieško Vinco, Antano, Onos, Marijos Žalionių, vaikų Žalionio ir Katrės Karpauskiūtės iš Buktos km.

14. Jasaitis Dn. ieško brolio Urnevičiaus Adomo, s. Alekso, gyv. Sabuvos km. Jezno valsč. Alytaus apskr.

Gauti adresai: Kotrynai Kasiulevičienei, Juozui Bubneliui, Leonui Lozickui, Vincui Skruzdžiui, Jonai Danylai, Adolfui Aidukui, Juozui Vingeliui, Ignui Šmigelskiui, Antanui Dubinskui iš Krūvelių km., Pijušui Liudvikai ir Katrei Dumčiams iš Smilgų km., buv. zakristijonui Kaminskui iš Vilkaviškio, Strimienei Adelei iš Krūvelių km. Venakiui Kaziui (geležinkeliečiui iš Kauno), Pr. Zdaukai — Liet. Banko tarnautojui.

LTB C/KARTOTEKOS VEDĖJAS

Ieškojimai

Konstancija Apulskytė-Venckus, gimusi Siračių k., Telšių v. ir apskrt., ieško tėvų, brolių (Adomo ir Povilo), seserų ir kaimynų.

Stasys Venckus, gimęs Stakmėnų k., Tryškių v., Šiaulių apskr., ieško brolio Vlado ir sesers Liaudanskienės. Atsiliepti šiuo adresu:

15625 Lexington ave, Harwey, Illinois.

*

Anastazija Uogінčiutė-Pavilonienė, kilusi iš Žygaičių v., Stirbaičių k., Tauragės apskrt., ieško giminių ar kaimynų. Atsiliepti šiuo adresu:

Stella Polenske 1316 So. 49 ave., Cicero, Illinois.

*

Marijona Bastienė (Verksniūtė) ieško savo brolio vaikų - Stasio ir Antano Verksnių iš Udrijos parapijos. Jos adresas: **Marija Bastis, 1515 East Miller Str. Springfield, Illionis, USA.**

*

Pranas Daunoras, gyv. J. A. V. ieško, Jurgio DAUNORO giminaičių, gyvenusių Lietuvoje, Prienų parap., Padablių km. Žinantieji, praneškite šiuo adresu: **Pranas Daunora 2246 Salt 12. Springfield Ill. USA.**

*

Agnieška Zakarevičiūtė - Daunoras, gyv. J. A. V. ieško: **Adomo Zakarevičiaus** giminaičių, gyvenusių Lietuvoje, Krosnos parap., Naujienos km. Pranešusiems apie jų likimą atsilyginsiu. Rašyti šiuo adresu: **A. Daunoras 2246 Salt 12. Springfield Ill. USA.**

*

Petronė Žebertavičienė - Bankevičiūtė, gyv. **Selzer City, Pa., USA.** ieško Onos VIDŪNIŪTĖS iš Leipalingio. Nori padaryti darbo ir buto garantijas.

*

Vincenta MACEVIČIŪTĖ - Kupris, gyv. 820 Ridgely Ave., Springfield Illinois, USA, kilusi iš Lietuvos, Kretingos ap. Skuodo valsč., Mažoji Rušupė km., prašo skubiai atsiliepti brolius Vladą, Petrą ir Adolfą ir seseris Petronėlę, Olgą, Vladzę. Genovaitę ir Oną Macevičius arba jų vaikus, o taip pat visus žinančius apie jų likimą.

Maloniems skaitytojams ir platintojams

„Lietuvis" leidžiamas vieną kartą savaitėje — penktadieniais. Paskiro numerio kaina Vokietijoje — 0,75 DM, mėnesinė prenumerata — 3 DM.

Prenumeratos kaina užsieniui, apmokant pinigais Vokietijoje — 4 DM mėnesiui. Užsienio prenumeratoriai, kurie negali apsimokėti Vokietijoje DM arba atsiųsti po 10 tarpt. pašto kuponų už 1 egz. prenumeratą mėnesiui, laikraštį užsisako per „Lietuvio" užsienio atstovus.

Užsienio atstovybių adresai:

D. BRITANIJA: **Mr. J. Palšis, 10, Warrel's Terrace, BRAMLEY-LEEDS, England.**
Prenumeratos kaina 5 shil. mėnesiui.

JAV: **Mr. Steponas Nasvytis, 4579 W 157 St., CLEVELAND, Ohio, USA.**
Prenumeratos kaina 0,50 dol. mėnesiui.

KANADA: **Mr. K. Andriuškevičius, 3A—4th Ave., Ville La Salle, Montreal, Que., Canada.**
Prenumeratos kaina 0,50 dol. mėnesiui.

AUSTRALIJA: **Mr. Mockūnas, 68 Stuart Road, Dullwich, ADELAIDE, S. A., Australia.**
Prenumeratos kaina 4 shil. mėnesiui.

BELGIJA: **Mr. Stp. Paulauskas, 81/186, Paire du Horloz, TILLIEUR - LIEGE, Belgie.**
Prenumeratos kaina 26 fr. mėnesiui.

VISUOSE KITUOSE KRAŠTUOSE gyvenantieji prenumeratoriai, iki ten bus paskirti mūsų atstovai ir nustatyta kitokia prenumeravimosi bei atsiskaitymo tvarka, „Lietuvį" užsisako, pasiųsdam tiesiog jo Administracijai (13b Memmingen, Postfach 2, Germany) po 10 tarpt. pašto kuponų už vieną laikraščio mėnesinę prenumeratą.

BALFo seimas be ginčų

BAIGTI IMIGRACIJOS IR TĘSTI ŠALPOS DARBUS — TOKS YRA VISŲ NUSISTATYMAS. TAM TIKSLUI REIKIA SKATINTI GARANTIJŲ RAŠYMĄ IR SUSTIPRINTI SKYRIŲ VEIKIMĄ — DIREKTORIATE MAŽI PAKEITIMAI. VALDYBA TA PATI.

Tai, tur būt, pirmas toks BALFo seimas, kuriame nebuvo žymesnių ginčų, jokių žymesnių priekaištų vadovybei.

Greičiausia tai buvo todėl, kad vadovybė apie atliktus darbus turėjo daugiau ko pasakyti, negu skyrių atstovai ...

Skyrių atstovų iš viso buvo mažiau, nei kitais kartais. Tam buvo dvi priežastys: už mėnesio laukiamas visuotinis lietuvių kongresas New Yorke, į kurį iš visų vietų rengiasi važiuoti didesnis atstovų kiekis, ir ... daugelio skyrių šiais metais sumažėjęs veiklumas. Iš atvykusiųjų skyrių atstovų tik dalis galėjo kiek įspūdingiau pasigirti šiais metais nuveiktais darbais. Tai tie, skyriai, kurie surengė viešas rinkliavas.

Vadovybė šalpos srityje irgi negalėjo daug ko pasididžiuoti. Bet tai tikrai ne jos kaltė, nes šelpti ji galėjo tik tiek, kiek skyriai tam reikalui surinko pinigų ...

Užtat imigracijos srityje patys skaičiai kalbėjo apie atliktą darbą. Daugiau kaip 13.000 tremtinių per 10 mėnesių atvyko į šią šalį.

Šalpa ar imigracija?

Niekas nesako, kad tai atsitiko tik BALFo dėka. Bet vis dėlto BALFo vadovybė čia turėjo daug padaryti. Ir niekas — niekas nepalaikė tokios minties, kad BALFo atliktasis darbas imigruojantiems buvo nereikalingas, niekas nekėlė tokio pasiūlymo, kad tas darbas turėtų būti sustabdytas, kad imigracija turi būti palikta kitoms įstaigoms, o BALFas turi rūpintis vien tik senelių, ligonių, vaikų ir kitų užsidirbti negalinčių bei tremtyje pasiliekančių lietuvių šelpimu.

Ir iš tikro — kiek gi būtų naudos iš to, jei Balfas paklausytų tokio patarimo, siūlančio nusikratyti imigracijos reikalais? Ar šelpimo trūkumai tuo būtų pašalinti?

Deja, ne. Šelpimo reikalų sprendimas yra kur kitur: visuomenės kišenėje. Jei visuomenė ateinančiais metais bus veiklesnė ir duosnesnė, tai ir šelpimas galės būti sustiprintas. Jei pasiliks tokia pati — šelpimo reikalingieji tremtiniai dėl to galėtų ... badu mirti.

Štai truputis skaičių. Vokietijoje suskaičiuota pašalpos reikalingųjų apie 9.000. Iš dabartinių sumų BALFas tam reikalui galėjo skirti 16.000 dolerių. Čia nepriskaitome senų drabužių ir iš kitų šaltinių gautų dovanų. Taigi, kiekvienas būtinai pašalpos reikalingas tautietis Vokietijoje per metus iš BALFo galėjo susilaukti šalpos apie ... apie 80 centų.

Nereikia aiškinti, kad tie žmonės, jei tebėra gyvi, tai ne dėl šitos pašalpos ...

Jeigu BALFas nuo imigracijos reikalų būtų atsisakęs, būtų galėjęs tą pašalpą, gal būt, padvigubinti ar net patrigubinti. Gal būt ... Bet ką tai reiškia? Vietoje pusės cento dienai — centas ar centas su puse? Koks skirtumas? Vis vien tai nėra išgelbėjimas.

Kad pašalpa būtų reali, reikia sumas tam reikalui padidinti jei ne visą šimtą, tai bent penkiasdešimt kartų!

Jei Amerikos lietuvių visuomenė turės pasiryžimo šitą darbą atlikti, tai turės įsidėmėti šituos skaičius ir padaryti išvadas ...

O jeigu nuo emigracijos reikalų rūpinimosi BALFas būtų atsisakęs, tai ne 9, o 13 ar 20 tūkstančių būtų labai pajutę tą trūkumą.

Net ir tie atvykstantieji, kurie šiandien jaučiasi, lyg nematę tos BALFo pagalbos, būtų stipriai tą pajutę, jeigu jos iš tikrųjų nebūtų buvę. Ir čia veikia taisyklė — ką turim, to nevertinam, bet netekę verkiam ...

Ši pagalba palietė dvigubai didesnį žmonių skaičių, negu pašalpos būtinai reikalingųjų skaičius. Ir ji buvo daug reikšmingesnė, negu ta pašalpa, kurią BALFas galėtų duoti šiose aplinkybėse, net ir nuo imigracijos reikalų atsisakęs.

Todėl be jokių ginčų prieinama prie vienos išvados — imigracija ir įkurdinimas yra tremtinių dabartinės problemos bent laikinis išsprendimas, o šalpa tik palaikomasis vaistas, bet ne išgydymas. Įsikūręs tremtinys jau nebėra našta visuomenei. Taigi, imigracijos pagalba yra realiausia šalpa ir tos šalpos pabaiga. O šalpa negalintiems emigruoti — yra „bėdos sprendimas", būtinai reikalingas, bet klausimo galutinai nesutvarkąs.

Tad išvada — imigracija ir šalpa.

Administracijos išlaidos

Ir vėl, kaip ir pernai, buvo paliestas administracijos išlaidų klausimas: per didelė dalis administracijos išlaidoms esanti sunaudojama ... Šį kartą tą klausimą kėlė kun. Vaškys. Ne tiek iš savo pusės, kiek „paaiškinimų reikalaujančios visuomenės vardu".

Teisingai apie tai pastebėjo SANDAROS redaktorius M. Vaidyla, sakydamas, kad toje mūsų visuomenėje dažnai pasireiškia bolševikinė demagogija: iš savo pusės duoda ar neduoda kokį dolerį, bet reikalauja, kad organizacijų centrai viską atliktų, kad darbą atliekantieji tarnautojai dirbtų beveik be atlyginimo, ir tai dar juos vadina „ponais", būtinai nori juos padaryti ubagais ...

Ir ištikro — darbas, kurį BALFo įstaiga per šiuos metus yra atlikusi, reikalautų bent du kartu tiek tarnautojų, kiek jų dabar yra. Jei tie patys atliko darbą, tai ne tik už algą, bet ir iš pasišventimo ir dar dėka visos eilės talkininkų, dirbusių be jokio atlyginimo.

Buvo pranešta, kad BALFo atstovų išlaikymas kaštavo iki 10.000 dolerių. Bet tik dėl to lietuvių reikalams buvo galima gauti visą eilę IRO išlaikomų tarnautojų, kurių išlaikymui IRO skyrė apie 70.000 dolerių. Jie buvo labai naudingi, o jų nebūtų buvę, jeigu BALFas būtų neturėjęs atstovų — Amerikos piliečių.

O dėl tos proporcijos, tai, anot A. Simučio — sudėkim nors pusmilijonį, tada proporcija bus geresnė, nes administracijos išlaidos ir tada bus tos pačios.

„Diskriminacijos" klausimas

Pereitame seime šis klausimas buvo „karščiausias". Šį kartą visi patvirtino, kad BALFo darbe jokios srovinės diskriminacijos nebuvo. Apie 82% atvykusiųjų lietuvių tremtinių naudojosi NCWC tarpininkavimu. Ir ši organizacija praktikoje nebevykdė tų „sijojimų", kuriems pernai šiuo metu lyg ir buvo rengiamasi. Prel. Balkūnas, kuris pernai pabrėžė savaime suprantamą katalikų organizacijų teisę rūpintis pirmoje eilėje gerais katalikais, dabar pranešė, kad Amerikos lietuvių katalikų federacija šiuo metu per NCWC kaip tik dedanti daug pastangų iš Klaipėdos krašto kilusių lietuvių emigracijai paskatinti, nors tų dauguma kaip tik ne katalikai, o protestantai.

Nauja — sena vadovybė

Seimas į direktoriatą išrinko nominacijos komisijos pasiūlytas asmenis, kurios juos pasiūlė, pasitarusi su BALFe veikiančių srovių vadovybių atstovais. Naują direktoriatų sudaro:

Kun. K. Vasys, M. Zujus, J. Laučka, J. Boley, M. Kasevičienė — katalikų grupės;

S. Gegužis, A. Deveinienė, P. Pivariūnas, Grybienė, J. Tuinyla — sandariečiai;

N. Gugienė, M. Michelsonienė, D. Briedis, B. Spidienė, J. Jankauskas — socialistai;

A. Olis, A. Trečiokas, Tysliavienė, J. Ginkus, P. Lapienė — tautininkai;

Kun. Dr. J. B. Končius — buvo rekomenduotas visų grupių.

Direktorių posėdyje į valdybą išrinkti: kun. Končius — pirmininku, Olis, Devenienė, Boley ir Spudienė — vicepirmininkais, Gugienė-sekretore, Trečiokas-iždininku ir Briedis — finansų sekretorium.

Kontrolės komisija liko ta pati: St. Gegužis, V. Tysliavienė, M. Zujūs, M. Michelsonienė.

Imigracijos ir įkurdinimo komisijon: Devenienė — pirmininkė, J. Laučka, J. Ginkus, B. Spudienė.

Našlaičių komisijos pirmininke išrinkta E. Trečiokienė, kuriai pavesta sudaryti komisiją.

„Užkulisiai"

Daugelis domėjosi, kas gi ten atsitiko Europoje su kaž kokia kavos ir šokolado siunta, kuri nepasiekusi savo paskyrimo vietos.

Seimo pasėdžiuose apie tai nebuvo kalbėta. Buvusi BALFo atstovė Europoje I. Rovaitė-Vileitienė darė pranešimą seime, bet tik bendrais bruožais pakartojo keletą dalykų, kurie buvo ir kituose pranešimuose.

Bet apie tai buvo kalbėta specialioje komisijoje. Iš ten tiek girdėti, kad tam tikri „geradariai" buvo bandę pasinaudoti BALFo vardu bizniui padaryti ... Sako, kaž kas pasiūlęs BALFo atstovybei didelę dovaną tremtiniams — kavos ir šokolado. BALFo atstovė sutiko tą dovaną priimti. Tačiau, kai ta dovana praėjo pro vokiečių muitinę (be muito, kaip skiriama labdarybės reikalams), tai ji ... dingo.

Žadėtos dovanos negavimas nėra nuostolis, tik apsivylimas, tačiau nuostolį turėjo vokiečių muitinė, kuri pasijuto apgauta, panaudojant BALFo vardą ...

BALFui čia svarbu, kad be reikalo nenukentėtų jo vardas. BALFo vadovybė apie tą „dovaną" sužinojo tik tada, kai buvo jau „po visam".

Direktoriato paskirtai komisijai I. Rovaitė-Vileitienė pareiškusi, kad už visokias galimas tos klaidos pasėkmes imanti atsakomybę sau asmeniškai, o BALFui, kaip organizacijai, dėl to negalės būti jokių priekaištų.

I. Rovaitė-Vileitienė jau prieš seimą buvo įteikusi savo atsistatydinimo pareiškimą, kuris priimta. (Teko patirti, kad Rovaitė-Vileitienė grįžta į Müncheną kaip NCWC atstovė red. past.)

Šiuo metu Europoje dar yra kitas BALFo atstovas — Jonas Valaitis, kuris taip pat jau baigia ten dirbti skirtus metus. Numatoma, kad jis irgi netrukus grįš. J. Valaitis daugiausiai rūpinosi emigracijos reikalais.

BALFo vadovybė nutarusi ir toliau turėti nors vieną atstovą Europoje. Sako, dabar būsiąs siunčiamas kun. Raila.

Spaudos informavimas

Nors seimo rengėjai skelbė, kad tarp kitų komisijų yra komisija spaudai informuoti, tačiau, gaila, šios komisijos veikimo neteko pastebėti.

Tad, jeigu kurios žinios iš oficialios plotmės žiūrint pasirodytų ne visai tikslios, tai dalis atsakomybės už tai turėtų tekti ir tiems, kurie galėdami nesuteikė spaudai tikslesnių žinių ... (m. p.)

Po seimo įvykusiam koncerte ir vakarienėje dalyvavo ir keletas Philadelfijos amerikiečių visuomenės atstovų, jų tarpe senatorius F. J. Meyers, kardinolo atstovas mons. C. J. Benejaminas. Seime dalyvavo ir Lietuvos pasiuntinys Washingtone P. Žadeikis.

DIRVA

100.000-sis DP į JAV

spalių 18 d. išplaukė iš Bremerhaveno. Tai buvo estas Eduards Kisks, išvykęs kartu su savo žmona ir trimis sūnumis. Apie tai pranešė DP komisijos pirmininkas Ugo Carusi Ženevoje posėdžiavusiai IRO gen. tarybai.

*

Ž. Saksonijos IRO vadovybė (britų zonoje) gavusi telegramą iš Washingtono, kurioje pranešama, kad garantijos jau esančios sudarytos 205.000. Teoriškai tai reikštų, kad naujų garantijų sudarymas nebesąs įmanomas. Vienok praktiškai garantijų sudarymas tesiamas, nes didelį vietų skaičių paėmusios bažnytinės organizacijos, kurios joms skirto kontingento neišnaudojusios. Be to, nemaža vietų būsiančios laisvos ryšy su bylų atmetimu, DP kelione į kitus kraštus ir pan. Tokių „spragų" vien tik Ž. Saksonijoje esą 4.500. (pl.)

*

IRO vadovybė praneša, kad sovietų valdžios organai, norėdami paskubinti „savo piliečių" repatriaciją į jų kilmės kraštus, suorganizavę net specialius traukinius, kurie eina iš britų zonos į Pabaltijo sovietines respublikas. Deja, iki šiol tais traukiniais pasinaudoje tik 1 lietuvis, 1 latvis, 1 estas ir 1 ukrainietis ... (pl)

*

„New York Times", rašydamas apie įvyksiantį lapkričio 4—6 d. Amerikos lietuvių seimą, praneša, kad parengiamuosiuose susirinkimuose priimamos rezoliucijos, skatinančios JAV vyriausybę paveikti JT organizaciją, kad toji išvytų rusus iš okupuotų Pabaltijo kraštų.

Tas pats laikraštis praneša apie dabar vykstančią lietuvių tremtinių dailės parodą, kurioje esą išstatyta 500 kūrinių.

*

Amerikos lietuvių visuotinį seimą sudaro šie buv. VLIKO nariai ar jų pavaduotojai, dabar gyveną JAV-bėse: K. Bielinis (socialdemokratas), P. Vainauskas (krik. dem.), J. Audėnas (liaud.) ir Dr. B. Nemickas (taut.).

*

„New York Times" praneša, kad laivu gen. Ballou į New Yorką atvyko gen. Plechavičius. Generolas pareiškė spaudos atstovams, kad naciai žiaurumo išmoko iš bolševikų ir niekad nepasiekė tokio laipsnio, kaip bolševikai. (gr)

*

Fallingbostelio stovyklos

lietuviai š. m. spalio 22 d. Schwamstedto kapinėse palaidojo Lietuvos kariuomenės savanori — kūrėją Simoną Valaitį, mirusį vėžio liga. Velionis gimė 1897 m. Žagariškių km. Garliavos v.

*

Nuvykę į Ameriką tremtiniai, dalyvaukit BALF rinkliavose.

BALFo rinkliavoms Amerikoj aukų rinkėjais kviečiami ir atvykę į Ameriką tremtiniai. Būtų gera, kad tose rinkliavose dalyvautų ko gausiausias tremtinių rinkėjų skaičius. Kur amerikiečių jėgos jau išsisėmusios, būtų gera, kad į BALFo veiklą likusiems tremtiniams gelbėti įsijungtų naujai atvykę.

Nubaudė ligonius už — šuniuko įžeidimą ...

Heilbronno IRO sanatorijos direktorius Dr. Zavadski šiomis dienomis nubaudė keturis ligonius (1 lenką, 1 ukrainietį ir 2 lietuvius) už tai, kad jie, direktoriaus šuniukui bėgant koridoriumi, kažką pasakė, ką direktorius palaikė šuniuko įžeidimu.

Tuo keistu įvykiu stebisi ne tik ligoniai, bet ir gydytojai. Paprastai šunes į ligonines neleidžiami, bet čia net paties direktoriaus šuo landžioja, ir ligoniai už šuns įžeidimą baudžiami, atimant 3 mėnesiams teisę išeiti į miestą ar vykti atostogų.

Ligonių nuomone, ta šuniška istorija turėtų susidomėti ir aukštesnės IRO instancijos.

— vg —

Lietuvis

Nr. 28/29 1949. X. 28.

Lietuviai visame pasaulyje

Malonu, kad mūsų skaitytojai, išsisklaidę po visą pasaulį, mus nepamiršo. Gauname laiškų su viso pasaulio kraštų pašto ženklais. Iš Amerikos prerijų, Brazilijos pelkių, Indonezijos ryžių laukų, ir iš kultūringos Švedijos, Šveicarijos, Franco Ispanijos. Dažnas jų, sugrubusiom nuo sunkaus darbo rankomis paėmęs pieštuką ar plunksną, parašo mums keletą brangių žodžių. Pasidalina su mumis savo įspūdžiais, vargais ir, rečiau, džiaugsmais. Įdomu, kad tai daugiausiai ne kokie rašytojai ar žurnalistai iš profesijos. Jų korespondencijom, rasi, galima prikišti ir turinio ir stiliaus atžvilgiu. Tačiau, jei mokytesni nerašo, jie stojo jų vieton. Ir labai gerai daro. Malonu, kad skaitytojai jaučiasi esą ne tik brangią prenumeratą moką skaitytojai, bet ir bendradarbiai. Paskutiniuoju laiku tokių bendradarbių tiek padaugėjo, kad galime jau įsivesti ir atskirą skyrių — lietuviai visame pasaulyje. Ar tą užsimojimą galėsime ir toliau tesėti, priklausys ir nuo Tavęs, mielas skaitytojau. O žinoti, kur, kam ir kaip einasi — juk visiems įdomu. Taigi, nesigailėk keletos minučių — brūkštelėk mums porą žodžių!

*

Visos tokios „mėgėjiškos „korespondencijos, apie ką jos ir pasakotų, paprastai grįžta prie vienos temos, prie vieno skaudulio. Prie ilgesio paliktai tėvynei. Ir tai natūralu! Naujo prieglobsčio beieškant, prieš akis stovi senoji tėviškė, kad ir su buvusiais nemalonumais, klaidomis, bet visados miela, nes sava.

Ir to įspūdžio negali atsikratyti ir skaitydamas ne tik skaitytojų bei bendradarbių laiškus, bet ir piktus mums neseniai atsiųstos rotatorium spausdintos „Tautos Sargybos" straipsnius. Tą „laikraštį" leidžia mažai kam girdėtas lietuvių radikalų-demokratų sambūrio prezidiumas, kurį, kaip ir visą partiją sudaro, atrodo, vienas asmuo. Paskutinį numerį išleisti akstiną davė, atrodo, Amerikos „Vienybėje" pasirodęs klausimas, kas gi tiktų į Lietuvos prezidento kėdę! Klausimas, kaip matome, aktualus ir vertas specialaus „Tautos Sargybos" numerio. „Tautos Sargyba" turi savo kandidatą į tą kėdę Dr. Gabrį (kaip pikti liežuviai teigia — savo pačios leidėją). Tokia kėdė žinoma, verta smarkios propagandos, kurią reikia pradėti jau dabar. Aišku, tam reikalui, visų pirma reikia likviduoti visus kandidatus. Tuo keliu ir pasukta.

Pirmiausiai atsiskaitoma su Dr. K. Grinium, tuo „inicialiu kaltininku mūs tautos katastrofos", girdi, kaip jis galėjo Smetonai užleisti savo postą, „į kurį jisai buvo tautos įstatytas". Paskui ateina eilė Lozoraičiui, kuris esąs aršus lenkas, be to, žydiškos kilmės. Pavardė Lozoraitis esanti kilusi iš žydiškosios „Lazer". (Įdomu, kad demokratai — radikalai tyrinėja kaip kokie hitlerininkai prosenelių kraujo sudėtį!) Ir sekantis kandidatas prelatas Krupavičius į prezidento kėdę netinka, nes „jo regratis (akiratis) nesiekia toliau varpinyčios horizonto". Krupavičiui ir Lozoraičiui asistuoja karjeristai Škirpa ir Sidzikauskas, įmaišytas į Rovaitės kavos aferą! Ot, Gabrys, tai kas kita, jo vadovaujama Lietuva ne tik nebūtų nustojusi, anot jo, nepriklausybės, bet ir atgavusi Vytauto laikų sienas.

Ir visa tai dėl kėdės, mūsų, pabuvojusių užsienyje, akimis žiūrint, apšepusiuose Kauno prezidento gatvės buv. rusų gubernatoriaus rūmuose. Nepaisant savo kuklios išvaizdos, atrodo, jie turi magišką patrauklumą. Ypatingai senesnės kartos veikėjų tarpe. Pasakojama, kad vienas mažo ūgio, bet didelis opozicionierius, mūsų režimui pasukus kiek vadizmo kryptimi, žiūrėdamas per naujai pastatytą tvorą į tuos rūmus, pasakė: „Ateis laikas, kad ir mano ožka ganysis tame darže!" Jis mirė tremtyje.

*

„Palauk! — sušuks kantrybės netekęs skaitytojas — kokį čia humorą kreti su tokiais aukštais ponais!" Na, humoro pajautimas yra gera savybė. Juo pasinaudodamas dažnai gali sutaupyti daug tulžies, daug sveikatos. Epizodas, kurį čia nupasakojame, vertas juoko, nors ir pro ašaras. Jis parodo, į kokią apgailėtiną ir juokingą būklę gali nuvesti peštynės dėl valdžios Lietuvoje kurią dar reikia išvaduoti.

Tebūna tai įspėjimas ateičiai. Kol kas visi stenkimės suvaryti savo ožkas į didesnį daržą, į Lietuvą. Išsiparceliuoti suspėsime vėliau.

*

Lietuviai visame pasaulyje. Visokių yra mūsų tarpe. Mus daug kas skyria, bet ir daug kas jungia. Visų pirma tai, kad visi esam lietuviai ir kad niekur mums nebus taip gera kaip namie. Mūsų maža, todėl turime glaustis krūvon.

Ir ryšio tarp savęs pamesti negalime.

VM

Kova dėl DP biliaus senate

Pereitame numeryje jau buvome pranešę, kad senatas atidėjo DP biliaus pataisų svarstymą. Dabar mus pasiekė du Chicagos „Draugo" numeriai, plačiau aprašą senato posėdžių eigą. Laikraštis rašo:

— Atstovų rūmai jau senokai priėmė DP įstatymo pakeitimą, padidindami įsileistinų ištremtųjų asmenų skaičių nuo 205.000 iki 339.000. Senate įstatymo pakeitimas susilaukė stiprios opozicijos ir buvo teisių komisijoje „užblokuotas", bet pakeitimo šalininkams pasisekė šią savaitę jį iš komisijos išvilkti, nežiūrint komisijos pirmininko, sen. McCarrano, kuris dabar yra Vokietijoje ir tyrinėja DP padėtį, protesto.

Sen. Cainas kalbėjo prieš įstatymą 6 val. ir pasakė, kad pakeitimas įgalins atvykti į JAV asmenims, kurie visai nėra ir nebuvo išvietinti asmens seniau priimto įstatymo prasme. Jis patarė senatoriams patyrinėti New Yorke susidariusio Piliečių Komiteto veiklą kongreso užkulisiuose. Jo žiniomis tas komitetas esąs išleidęs 900.000 dol. įvairiomis „dovanomis" įstatymo pakeitimui laimėti. Vienas iš tų „papirktųjų" esąs senatorius Magnusonas, kuris gavęs iš to komiteto „kelionės išlaidoms" apmokėti 238 dol.

— Jau seniai senatas bebuvo taip susijaudinęs, kaip svarstydamas DP biliaus pakeitimą. Pakeitimo priešai ir rėmėjai gaudė balsus įvairiais būdais. Senatoriai atidėjo visas savo pareigas už sostinės ribų ir lėktuvais grįžo į posėdį. Buvo atsisakyta visų savaitgalio išvažiavimų, net nebesidomėta futbolo rungtynėmis. Draugai tapo priešais ir sugriuvo partijų disciplina. Biliaus pakeitimo priešai laimėjo: 36 balsais prieš 30. Pakeitimas grąžintas teisių komisijai ir turės laukti naujo sprendimo tik kitais metais, kada kongresas susirinks naujai sesijai. Už biliaus pakeitimo priėmimą balsavo 14 respublikonų ir 16 demokratų, prieš — 19 resp. ir 17 demokratų.

„Draugas"

Tremtų lietuvių mokyklos baigiasi, Amerikoj — daugėja

Rugsėjo mėn. 30 d. nustojo veikti Baltijos — Pinneberg Universitetas prie Hamburgo. Užsidarinėja ir viena po kitos gimnazijos Vokietijoj. Profesoriai ir mokytojai išvyksta į Ameriką, Australiją ir kitur.

Už tai pradeda daugiau reikštis mokytojai ir lietuvių mokyklų skaičius auga Amerikoj ir kitur.

Scranton, Pa., Universitete, kur lektoriauja Dr. Kučas ir rašytojas A. Vaičiulaitis, įvestos lietuvių kalbos pamokos. Lituanistiką dėstys rašytojas A. Vaičiulaitis.

Brooklyno didžiausios lietuvių Apreiškimo parapijos mokyklos patalpose suorganizuoti anglų kalbos kursai naujai New Yorke — Brooklyne apsigyvenantiems. Tremties mokytojai, mainais, dėstys lietuvių kalbą amerikiečiams lietuviams. Mokinių iš tremtinių įsirašė 40, vietinių 80, jų tarpe net keletas italiukų.

Lietuvių kalbos mokyti pakviesta iš tremties mokytoja Dana Kunskaitė, per 15 metų mokytojavusi Panevėžy ir Kėdainiuose ir 2 metus Vokietijoj.

Loyola Universitete Chicagoj įvestas lenkų kalbos dėstymas.

BALF-o ĮSTAIGA EUROPOJE

Š. m. spalio 20 d. 13.30 val. Bambergo miesto ligoninėje po sunkios operacijos mirė 4204 Sargybų Kuopos narys

Bronius Danisevičius

Kuopa neteko vieno geriausių savo narių, kuris buvo kilnios lietuviškos sielos, sąžiningas pareigūnas ir mielas prietelius.

Pranešdami šią liūdną žinią lietuvių bendruomenei, kartu pareiškiame mirusiojo motinai, seseriai, broliui ir giminėms nuoširdžią užuojautą.

VYTAUTO DIDŽIOJO VARDO 4204 Sargybų Kuopa.

Po sunkios operacijos š. m. spalio 20 d. Bambergo miesto ligoninėje mirusio

Broniaus Danisevičiaus

motinai, seseria ir broliui reiškiu nuoširdžią užuojautą

Kazys Šipaila